

ספרי' – אוצר החסידים – ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
ששי

היכל
שביעי

יום טוב של ר"ה – תרס"ו

מט. ד"ה והי' אור הלבנה
נ. ד"ה כה גו' בריתי יומם ולילה
נא. ד"ה כל השונה הלכות
נב. ד"ה אם בחוקותי

•

מאת

כ"ק אדמו"ר

אור עולם נזר ישראל ותפארתו כקש"ת

מוהר"ר שלום דובער

זצוקללה"ה נבג"ם זי"ע מליובאוויטש

– הוצאה חדשה עם תיקונים והוספות –

יוצא לאור על ידי מערכת
„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות ששים ושמונה לבריאה

מפתח כללי

עמוד	זמן אמירתו	תוכן התחלת המאמר	דבור המתחיל
תקלח	תזו"מ	מט. והי' אור הלבנה כו' בסלסול ההלכות מגיע לאין העצמי –	
תקמט	אחו"ק	נ. כה גו' בריתי יומם ולילה כו' בחי' מלמעלמ"ט ומלמטלמ"ע אלקים סתם ואלקים חיים –	
תקסא	אמור	נא. כל השונה הלכות כו' הלכה אמת לאמיתו –	
תקעא	בהב"ח	נב. אם בחוקותי כו' מכריע הלכה כב"ה –	

YOM TOV SHE' ROSH HASHANAH--5666

Discourses 49-52

Copyright © 2008

by

Kehot Publication Society

770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213

(718) 774-4000 / FAX (718) 774-2718

Orders:

291 Kingston Avenue / Brooklyn, New York 11213

(718) 778-0226 / Fax: (718) 778-4148

www.kehot.com

All rights reserved, including the right to reproduce this book
or portions thereof, in any form,
without prior permission, in writing, from the publisher.

The Kehot logo is a trademark of Merkos L'Inyonei Chinuch, Inc.

ISBN: 978-0-8266-6063-0

Printed in Israel

ב"ה.

פתח דבר

הננו מוציאים לאור חוברת י"ג של ההוצאה החדשה דהמשך, יום טוב של ראש השנה – תרס"ו לכ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע, הכוללת את המאמרים דשנת תרס"ז: ד"ה והי' אור הלבנה דש"פ תזו"מ; ד"ה כה גו' בריתי יומם ולילה דש"פ אחו"ק; ד"ה כל השונה הלכות כו' דש"פ אמור; ד"ה אם בחוקותי דש"פ בהב"ח. לפרטי עריכת מהדורה זו – ראה ב"פתח דבר" לחוברת א (י"ל כ"ף מנ"א תשס"ה).

*

יש לציין שהמאמרים שבחוברת זו הם חטיבה אחת, כך שבסוף המאמר האחרון מסיים את ביאור הענינים שהתחיל בהם במאמר הראשון והשני. עוד יש לציין, שבסוף חטיבה זו חוזר לסיום ביאור ענין כוונת הבריאה שהתחיל בו בתחילת ההמשך.

*

ויהי רצון שע"י ההוספה בלימוד תורת החסידות תקויים ההבטחה לכשיפוצו מעינותיך חוצה אתי מר דא מלכא משיחא, ונזכה לשמוע תורה חדשה מפיו, בקרוב ממש.

מערכת „אוצר החסידים”

י"ד שבט, ה'תשס"ח

ברוקלין, נ.י.

(* בהזדמנות זו אנו פונים לכל לומדי ומעייני המאמרים שבאם יש להם איזו שהיא הערה או תיקון טעות וכיו"ב נא לשלחם למערכת „אוצר החסידים”, 770 איסטערן פארקוויי, ברוקלין, נ.י. או בדואר אלקטרוני: editor@kehot.com, כדי שנוכל לתקנם בעת הדפסת הספר.

בס"ד [ש"פ תזו"מ, רס"ז]

וה'י' אור הלבנה כאור החמה ואור החמה יהי' שבעתים כאור שבעת הימים ביום חבוש ה' את שבר עמו.² ופירש"י בגמ' פסחים דס"ח ע"א, שבעתים היינו ארבעים ותשע, וכתוב כאור שבעת, מ"ט פעמים כאור שבעת ימים דעכשיו, נמצא עודף על אור של עכשיו שמ"ג, ע"כ. הרי מפרש דאור זה"י קאי על אור של עכשיו, וצ"ל, מפני מה נק' אור של עכשיו אור זה"י, והול"ל אור היום, מהו אור זה"י, ועוד הימים הידועים. והכלי פז' ועוד מפרשים פ"י אור זה"י קאי על ז' ימי בראשית, וזהו הימים הידועים. וכ"ה במד"ר בא פ"ח,⁵ דאור זה"י הוא האור שברא הקב"ה מתחלה וגנוז בג"ע. וידוע דהאור דז' ימ"ב הוא אור נעלה באין ערוך לגבי האור דעכשיו, וכמשארז"ל בגמ' (חגיגה די"ג) ובמד"ר בראשית פ"ב⁸ ובכ"ד⁹, דאור שנברא ביום הראשון הי' אדה"ר מביט מסוף העולם ועד סופו כו', ועל אור זה אומר, דלעתיד יהי' שבעתיים כו'. וצ"ל מהו אור שבעת הימים, ומה"ע שבעתיים כאור שבעת הימים. ובפ"י והי' אור הלבנה כאור החמה צ"ל ג"כ איך היא הכוונה, אם אור הלבנה יהי' לעתיד כאור החמה דעכשיו, ואור החמה יתוסף לעתיד שיהי' שבעתיים כו', או הכוונה דאור הלבנה יהי' כאור החמה דלעתיד שיהי' שבעתיים כו'. ובעה"מ¹⁰ דמ"ח ע"ד¹¹, מדייק מ"ש אור הלבנה, ולא אמר והי' הלבנה כחמה, מה"ע אור הלבנה כו'. וכז' יהי' ביום חבוש ה' את שבר עמו, וצ"ל מהו ענין חבוש ה' את שבר עמו, ושאו דוקא יהי' אור הלבנה כאור החמה ואור החמה יהי' שבעתיים כו'. ולהבין כז' צלה"ק מה שנת"ל¹² בענין בן שנעשה עבד, דהיינו ענין עול תורה, והו"ע עסק התורה

תמ

(3) = ז' הימים.
 (4) פירוש כלי פז על ספר ישעי' לר' שמואל לנייאדו (ויניציאה תי"ז).
 (5) פיסקא יא.
 (6) ראה סה"מ תרכ"ו ע' צו ואילך. תר"ל ס"ע קמא ואילך, וע' קנ. תרמ"ו ע' תיג ואילך. תרנ"ז ע' ככ. עטר"ת ע' תכד. ה"ש"ת ע' 98. תש"ב ע' 112. ד"ה בסוכות תשבו תר"ץ (סה"מ קונטרסים ח"א פא, א). וראה ספר הערכים חב"ד כרך ג' תפג ואילך. ע' תקיב ואילך.
 (7) כ"ה בכת"ק, ולכאורה צ"ל: די"ב, ע"א.
 (8) פיסקא ו.
 (9) = ובכמה דוכתי. – ראה ב"ר פ"א, ב. פמ"ב, ד. שמו"ר פל"ה, א. ויק"ר פ"א, ז. במדב"ר פ"ג, ה. פתיחתא דאסת"ר, יא. פתיחתא דרות רבה, ז. תנחומא נח ג. שמיני ט. תדא"ז פכ"א.
 (10) = ובעמק המלך (שער ט (תלת רישין) פ"א).
 (11) בדפוס אמשטרדם, ת"ח.
 (12) במאמר שלפנ"ז ד"ה וה' אמר המכסה (ע' תקלד ואילך).

(1) כללות המאמר מיוסד על ד"ה סמכוני באשיות באוה"ת שה"ש (כרך א) ס"ע רכד ואילך. (נדפס גם באוה"ת ויקרא (כרך ג) ע' תשצ"ה). – מאמר האוה"ת מיוסד על ד"ה סמכוני בס' מאמרי אדה"ז כתובים ח"ב ע' ק"קב. ונו"א (בקיצור) שם ע' צא.
 חלק מהמאמר מיוסד על ד"ה חגרה בעוז מתני' במאמרי אדה"ז כתובים ח"א (הוצאת תשס"ו) ע' רפה"ו [כנסמן בפרטיות לקמן הערה 62].
 חלק נוסף מהמאמר מיוסד על ביאור לד"ה ויחי יעקב (תקס"ב) באוה"ת ויחי (כרך ו) תתש"ז, ב [כנסמן בפרטיות לקמן הערה 93].
 להתחלת המאמר ראה ד"ה והי' אור הלבנה באוה"ת נ"ך ע' רטז ואילך.
 [וראה עוד בהנסמן לקמן הערה 30].
 מאמר זה וג' המאמרים שלאחריו עד ד"ה אם בחקותי תלכו, הם (כעין) חטיבה בפ"ע בהמשך המאמרים, ולכן הביאור עה"פ „והי' אור הלבנה” (וכן על המשנה „בן בג בג אומר” שבפיסקא הבאה), הוא לקמן בד"ה אם בחקותי תלכו. (2) ישעי' ל, כו.

ביגיעה ועמל לברר וללבן הלכות דתורה שבע"פ, ודוקא כשהוא בבחי' קבעומ"ש, עי"ז דוקא מגיע לבחי' העלם העצמי דא"ס, בחי' עדן סתימאה כו'¹³.

וביאור¹⁴ הענין הוא, דהנה אמרו"ל במשנה דסוף אבות¹⁵, בן בג בג אומר הפוך בה והפוך בה דכולא בה כו'. וצ"ל מהו הל' הפוך בה, וגם מה הכפל ל' הפוך והפוך¹⁶. אך הענין הוא, דהנה כתיב¹⁷ סלסלה ותרוממך, וארו"ל בגמ' ר"ה דכ"ו¹⁸, לא הווי ידעי רבנן מאי סלסלה כו', חזיי' לההוא גברי דהוה מהפך בשערי, א"ל, עד מתי אתה מסלסל בשערך כו', וזהו סלסלה ותרוממך, [ד]קאי על התורה, להפוך ולחפש במטמונים של תורה, כדפרש"י שם, וכמו השערות שצריכים להפוך ולהפריד ולהפריש השערות זו מזו שלא יסתבכו יחד, כך ההלכות שבתורה צריך להפריד ההלכות, והיינו ענין הקושיות ותי"י¹⁹ שבגמ', דמקשה ורמינהו, ומתרץ לא קשי, שע"י התירוץ אזי כל הלכה על מקומה באה בשלום, משא"כ בלא התירוץ, שיש קושי' מהלכה זו על זו, ה"ז כאלו שניהם מסתבכים יחד, ואין מפרק אותם. וע"ז ארו"ל הפוך בה, דהיינו בחי' העיון דוקא, כי כמו השערות צריך להפריד אותן תמיד, כך בחי' חלק העיון שבתורה לעיין בעומק טעמי ההלכות, וימצא לכאורה קשי' מכאן על מקום אחר, ויתיישב לתרץ ולמצוא עומק החילוק, שע"י מתוספים כמה ענינים חדשים, שע"י העומק שמוצא שבזה מחולקים, נתוסף לו כמה ענינים חדשים (ועמשנת"ל בד"ה לך לך הב'²⁰), וכמו"כ על מקומו, כשמעייין בההלכה, נראה לו דלכאורה אינו מתאים אל הענין, או עוד סותר כו', ומייגע למצוא עומק הכוונה, ואיך שמתאים עם הענין, רק שנתוסף בזה עוד פרט בהענין מה שלא ראה ולא ידע קודם כו'. וזהו עיון התורה שאין לו קץ וסוף, והוא הנק' סלסלה, ועי"ז תרוממך, בעילוי אחר עילוי מעלה מעלה כו'.

ולהבין ענין העילוי, הנה יובן עד"מ השערות, הרי יניקתם הוא מן המוח שבראש, ועכ"ז מקומן וצמיחתן הוא על עצם הגולגלת, שהוא מקיף על המוחין. וכך יובן למעלה, דהנה, אורייתא מחכמה נפקת²¹, וכל ההלכות שבתושבע"פ שהיא בחי' מל', מל' פה תושבע"פ כו'²², הם בחי' שערות הנמשכים מח"ע כו', וכידוע בענין ושער רישי' כעמר נקא²³, דקאי על הלכות דתושבע"פ שהן בבחי' שערות כו', והם נמשכים אל המלכות מבחי' החכמה כו', ע"ד אבא יסד ברתא²⁴, דהיינו בחכמה יסד ארץ²⁵, בחי' תושבע"פ, שנמשכים לתושבע"פ מתורה שבכתב שהיא ח"ע, והיינו כמו שיניקת השערות הן מהמוחין. וז"ש בלק"ת מהאריז"ל פ' תולדות²⁶, דשער אותיות עשר, שהוא בחי' יו"ד,

(20) לעיל ע' תקיח ואילך.

(21) זח"ב סב, א. א. פה, א. א. קכא, א. ח"ג פא, א. א. קפב, א. א. רסא, א.

(22) תקו"ז בהקדמה (יז, א).

(23) דניאל ז, ט. וראה לקו"ת אחרי כז, א. א. כח, א.

(24) זח"ג רמח, א. רנו, ב. רנח, א. תקו"ז תכ"א (סא, ב).

(25) משלי ג, יט.

(26) עה"פ (תולדות כה, כו) ויצא הראשון אדמוני. וראה

גם שער הפסוקים להאריז"ל שם.

(13) זח"ג רפח, סע"ב (באד"ז). שם רצ, רע"א. ועוד.

(14) בהבא לקמן עד סוף המאמר ראה ד"ה סמכוני באשישות באוה"ת שה"ש שבהערה 1.

(15) פ"ה מכ"א. [ושם: הפך .. והפך].

(16) ראה גם לקמן רד"ה כה אמר ה' אם לא בריתי גו',

והביאור ע"ז לקמן ד"ה אם בחקותי.

(17) משלי ד, ת. ראה גם תו"א מקץ לא, ד. לקו"ת אחרי

כו, א. א. שם, סע"ד.

(18) עמוד ב.

(19) = ותירוץ.

ואח"כ נעשית וי"ו, היינו כי יניקת השערות מח"ע שהיא בחי' יו"ד, ונמשכים למטה, שההמשכה היא בחי' ו' (ועמ"ש בתו"א ד"ה ושכתי בשלום²⁷). והנה, אע"פ שיניקתם הוא מבחי' חכמה, עכ"ז הם צומחין מבחי' גולגלתא דחפיה על מוחא²⁸, שהיא בחי' כתר שלמעלה מהחכמה, ומשם ירדו ונמשכו למטה להתלבש בכי"ע, בתושבע"פ, בהלכות הערוכות לפנינו. והנה, אופן המשכתם, הן צמיחתן מבחי' גולגלתא, והן יניקתן מהחכמה, הוא בבחי' צמצום ובדרך דילוג כו', שז"ע השערות, שהן מורים על הארה מצומצמת לבד כו'²⁹, כי כן הוא גם בהמשכות ההלכות דתושבע"פ, דהמשכתן הוא בבחי' צמצום כו'. שעז"נ³⁰ נפלאותיך ומחשבותיך אלינו אין ערוך אליך כו', נפלאותיך היינו מה שהוא מופלא ומוכדל ומכוסה, שאין בו השגה כלל, והוא בחי' פלא עליון כו', והיינו שרש המשכתן מבחי' הכתר כו', ומחשבותיך הוא בחי' ח"ע כו', הכל אין ערוך אליך, אגידה ואדברה עצמו מספר³⁰, שלהיות המשכת נפלאותיך ומחשבותיך אלינו בעסק התורה שלפנינו בגשמיות, עצמו מספר הצמצומים רבים ריבוא רבבות מדריגות עד אין מספר כו'. אמנם, שרש המשכתן הוא ממדרי' גבוה ונעלה יותר, שא"א להיות ההמשכה משם כ"א בבחי' שערות וצמצום כו', שזהו דוקא מבחי' אוא"ס שלמעלה מעלה מסדר השתל' כו', כי האור השייך לסדר השתל', יכולה להיות ההמשכה משם גם שלא ע"י צמצום כנ"ל היינו צמצום השערות כו', אבל כאשר ההמשכה היא מבחי' עצמות אוא"ס ב"ה, משם א"א להיות ההמשכה כ"א ע"י שערות כו', אך הוא ממדריגה גבוה ונעלה יותר כו' (ולזאת, המשכה זו, הגם שהיא הארה מצומצמת, מ"מ, ה"ה למעלה משארי המשכות שע"פ סדר השתל', הגם שאינו מצומצם כ"כ כו', וכמ"ש במ"א³¹ בענין או"א יונק ממזלא³² ומה שאו"א מלבישים לזרועות דאריך כו'³³). וזהו כח הירידה וההמשכה של ההלכות שירדו למטה מטה, שזהו דוקא לפי שרש המשכתם הוא מבחי' עצמות אוא"ס כו'.

והענין הוא, כי כדי להיות הירידה וההמשכה למטה ביותר נמשך דוקא מכח היותר עליון, שכל הגבוה יותר יכול להשפיל א"ע למטה יותר³⁴, וכמו אני ולא מלאך כו'³⁵, וכמ"ש³⁶ המגביהי לשבת המשפילי לראות בשמים ובארץ, דדוקא לפי שמגביהי לשבת, משו"ז הוא משפיל א"ע להשגיח בשמים ובארץ כו'. כי יש בחי' השגחה שיש בה חילוק בין שמים וארץ, וכמ"ש³⁷ אף ידי יסדה ארץ וימיני טפחה שמים, נטה ימינו כו' ונטה שמאלו כו'³⁸, הרי ההשגחה והשפעת החיות בשמים ובארץ אינו בשוה, דהגילוי שבשמים

(27) פ' ויצא כא, ב. כב, ב.

(28) ראה זח"ג קכת, ב (באדר).

(29) ראה לקו"ת אמור לא, ד ואילך. קרח נג, א. ובכ"מ.

(30) תהלים מ, ו. – וראה ד"ה ויהי מקץ בתו"א מקץ לא.

ד. ד"ה כי ביום הזה בלקו"ת אחרי כו, א.

(31) ראה ביאורו"ז לאדהאמ"צ פט, סעי' ב"ג. סידור עם

דא"ח רצה, סעי' ג ואילך. אוה"ת ויקרא (כרך א) ע' לו ואילך.

וראה גם לקו"ת אמור לט, א. סה"מ תרס"ה ע' רנו.

(32) ראה עץ חיים שער הכללים פ"ה. שער יג (שער א"א)

ספ"ט. שער יד (שער או"א) פ"ח.

(33) עץ חיים שכת"ט (שער הנסירה) רפ"ו. פע"ח שכ"א

(שער חג המצות) פ"ז.

(34) ראה בארוכה אוה"ת וראו ע' קסב ואילך. ע' ריד.

וראה גם לקו"ת שה"ש כג, א. מאמרי אדה"ז תקס"ד ע' קכו.

סידור עם דא"ח עא, ד. שא, ג. תו"ח ויצא כג, ד. שערי אורה

נח, א"ב. פה, א ואילך. ועוד.

(35) הגש"פ פיסקא ויוציאנו. וראה סידור האריז"ל שם.

זח"א קיו, א"ב (במדרש הנעלם). לקו"ת צו טז, א. בחקותי מז,

ד. ועוד.

(36) תהלים קיג, ה"ו.

(37) ישע"י מה, יג. וראה סה"מ תרנ"ח ס"ע רח ואילך.

תרפ"ג ע' קסט ואילך. תרצ"ט ע' 124. היש"ת ע' 111 ואילך.

ובכ"מ.

(38) זח"ב כ, א.

ש"פ תזו"מ, ו' אייר, ה'תרס"ז

תקמא

א"א להיות בארץ כו'. אבל זה שבשמים ובארץ בשוה זהו דוקא לפי שמגביהי לשבת, לכן משפילי להשגיח בשמים וארץ בשוה כו'. וכמ"ש במ"א³⁹ על מאה"ז⁴⁰ ע"פ⁴¹ ויעש ה' לשרה, עשי לעילא כו', שלהיות ההמשכה בעשי צ"ל שרש ההמשכה ממקום עליון יותר כו'.

וז"ע⁴² נה"י החדשים הנמשכים מן הכתר, וכמ"ש בע"ח⁴³. והיינו דבכדי שיהי' המשכה מז"א ומלכות לצורך התהוות העולמות כו'⁴⁴, וכידוע⁴⁵ דהתהוות בפועל הוא מבחי' מלכות, אבל עיקר ההתהוות הוא מאור הז"א שמאיר במלכות כו', וכמ"ש⁴⁶ ששת ימים עשה הוי', שהן ששה מדות⁴⁷, וכתב⁴⁸ כי אמרתי עולם חסד יבנה, דהתהוות העולמות הוא מהאור דז"א דוקא, אלא שמתלבש במלכות, וע"י המלכות הוא ההתהוות בפועל להיות בבחי' מציאות יש כו'. והוא ענין א' עם מ"ש באגה"ק ד"ה איהו וחייהו חד⁴⁹, דאיהו מתייחד עם גרמוהי⁵⁰ לברוא בהם וע"י מאין ליש (ועמ"ש בד"ה וידבר כו' ויצוום רל"ח⁵¹), כי בחי' המלכות עיקרה הוא בחי' הכלים, כי אין לה אור מצ"ע, כ"א מה שמקבלת מז"א, וכמו הלבנה דלית לה מג"כ⁵², כ"א מה שמקבלת מהשמש כו'⁵³, וכמו"כ המלכות אין לה מעצמה, כ"א מה שמקבלת מז"א כו', ועיקר בחי' איהו⁵⁴ זהו בחי' אור הז"א כו'. וי"ל להיות כי בחי' ז"א הוא עדיין בכלל עולמות הא"ס כו'⁵⁵, הרי האור הוא עדיין בבחי' דביקות במקורו כו', דמלכות היא בחי' שרש ומקור בי"ע שבאצילות כו', וכמ"ש במ"א⁵⁶, דבחי' המלכות גם כמו שהיא באצילות היא בבחי' הארה נבדלת, ועש"ז נק' מראה כו'⁵⁷, וכמ"ש⁵⁸ היא מראה דמות כבוד ה' כו', אבל האור דז"א הוא בבחי' דביקות כו'. והנה, באגה"ק הנ"ל מבואר שהתהוות היא ע"י האור דוקא, לפי שהוא מעין המאור כו', והיינו מפני שהוא דבוק במקורו כו', וכמ"ש במ"א⁵⁹, וא"כ מובן, דעיקר ההתהוות הוא מהאור דז"א דוקא כו', אלא שהתהוות היש בפועל הוא מבחי' המלכות דוקא, דמבחי' ז"א לא הי' אפשר להיות

(39) ראה מאמרי אדה"ז על מארו"ל וזוהר ע' קצג. ונו"א שם ע' ר"א. ובתוס' הגהות בניאוה"ז להצ"צ ח"א ע' סו"ז.
 (40) זח"א קטו, א.
 (41) וירא כא, א.
 (42) בהבא לקמן ראה לקו"ת מסעי צ, ג"ד. שה"ש כו, ג"ד.
 (43) מאמרי אדה"ז תקס"ח ח"א ע' שסג"ד. ובהנסמן לקמן הערה 62.
 (44) ראה עץ חיים שער יג (שער א"א) פ"ז. שער טז (שער הולדת או"א וזו"ז) פ"ד. פע"ח שער ט (שער העמידה) פ"ד. רפ"ה. פ"ד. שעה"כ ענין כוונת העמידה דרוש ד ודרוש ו. ועוד.
 (45) סיום הפיסקא הוא בע' הבא: ובכדי שתהי' ההמשכה מז"א .. צ"ל הגדלת הז"א.
 (46) ראה לקו"ת שה"ש מג, סע"ג"ד. מאמרי אדה"אמ"צ נ"ך ע' שטז"ז. סה"מ תרכ"ז ע' צו"ז. תרכ"ח ע' קמ"ז. תרל"ח ע' ה ואילך. ועוד.
 (47) יתרו כ, יא.
 (48) ראה זח"א רמז, א. זח"ג רחצ, ב. ועוד.
 (49) תהלים פט, ג. – וראה רשימות הצ"צ לתהלים (יהל אור) ע' שיד. סה"מ תרכ"ט ע' עג. תרל"ג ח"ב ע' תקמ. תרל"ד ע' נד. תרנ"ג ע' רפ. תש"ח ע' 273. ועוד.

(49) סי' כ (קל, ב).
 (50) תקו"ז בהקדמה (ג, ב).
 (51) סה"מ תרל"ח שם ע' ד.
 (52) = מגרמה כלום.
 (53) ראה זח"א לג, ב. רמט, ב. ח"ב רטו, א. ועוד. וראה ספר הערכים – חב"ד ערך אור הלבנה ס"ב סק"א. וש"נ.
 (54) כלומר: בחי' איהו שמתייחד עם גרמוהי (כלים, מלכות). – וראה סה"מ תרל"ג ח"ב ע' שמח. וש"נ. המשך מים רבים תרל"ז ע' קסה.
 (55) ראה תר"א תרומה פא, ב. מאמרי אדמו"ר הזקן תקע"א ע' עט. שם ע' צו ואילך. ובכ"מ.
 (56) ראה סה"מ תרנ"ה ע' רה. תרס"ג ח"א ע' קפ ואילך. ח"ב ע' רפד ואילך. תש"א ע' 138.
 (57) ראה פרדס שער כג (שער ערכי הכינויים) פ"ג, ערך מראה. הוספות לתר"א שמות קו, ב. סה"מ תרנ"ה שם ס"ע רג ואילך. תרס"ג שם. תרס"ד ע' נד, וע' קצו ואילך. תש"א שם ע' 136 ואילך.
 (58) יחזקאל א, כח.
 (59) ראה סה"מ תרנ"ה ע' רנו"ז. תרס"ג ע' פב. המשך תער"ב ח"ג ע' אישפח. ובכ"מ.

בחי' היש ממש, לפי שהוא בבחי' קירוב כו', וכמ"ש במ"א⁶⁵, ולזאת הוא ע"י המלכות כו', אבל עיקר ההתהוות היא מבחי' ז"א כו'. ובכדי שתהי' ההמשכה מז"א אל המלכות צ"ל הגדלת הז"א. דהנה ידוע מ"ש בע"ח⁶⁰, דז"א נאצל בסוד שרש בבחי' ו"ק לבד, ובזמן היניקה נמשכים מוחין דיניקה, מ"מ, הכל נכלל בבחי' וא"ו עדיין, וכמ"ש בע"ח שער דרושי הצלם ד"ג⁶¹. וענין הגדלת הז"א הוא דבחי' חג"ת עולים ונעשים חב"ד, ונה"י נעשה חג"ת, ונמשכים לו נה"י חדשים מבחי' הכתר, ואז דוקא יכול להיות ההמשכה מז"א אל המלכות.

ויובן⁶² עד"מ מן החכם הקטן בדעת, שלומד דבר הלכה ומבינה לעצמו בטוב, ולהשפיע אותה דבר הלכה לזולתו אינו יכול, הגם שאותו הזולת הוא בעל שכל קטן ממנו, וכמו התינוק שאינו מבין כלל את הדבר הלכה, וא"כ הרי יש לאותו החכם שמבינה מה להשפיע לו, ומ"מ אינו יכול כו', ודי לו להפקיע א"ע, ולא להשפיע אל הזולת כו'. וטעם הדבר, כי בכדי להשפיע אל הזולת, צריך לשנות הענין, כי, הענין כמו שהוא, הרי א"א לו להתינוק להבין (דלכן אינו מבינה), כ"א צריך להביא את הענין באופן אחר, ולהלבישו בענינים כאלו שע"י יהי' מובן אל התינוק, וזה אין ביכולתו כו', לפי שאינו בעל שכל גדול להמציא השכלה חדשה, רק דבר ששומע או לומד ה"ה מבינו, אבל להמציא שכל מחדש אין ביכולתו, ולזאת א"א [לו] ג"כ להמציא ולחדש איך ומה להביא את הענין שיהי' לפ"ע הקטן, ואין ביכולתו להמציא ענינים במה להלביש את הענין שכלי כו'. והחכם גדול, ביכולתו להשפיע לזולתו, והיינו מפני שיש ביכולתו להמציא שכליים חדשים כו', יש ג"כ ביכולתו להמציא דבר איך להביא לו הענין, ובמה להלבישו באופן שיהי' מובן אל התינוק כו'. ונמצא מובן, מה שזה יכול להשפיע וזה אינו יכול כו', אין זה מצד חסרון ההבנה וההשגה באותה ההלכה, שהרי גם הקטן בחכמה מבינה בטוב לפי שכלו כו', כמו הגדול ממש, רק עיקר הטעם הוא, לפי שבגדול יש כח המוליד בשכלו להמציא שכל והבנה חדשה מעצמו ולהסביר סברות חדשות לגמרי כו', לכך גם בשכל של ההלכה יוכל ג"כ למצוא עצות בנפשו איך להשפיע ההלכה בצירופים אחרים לגמרי, לא כמו שהבינה לעצמו כו', אבל הקטן ממנו, הואיל דגם בעצם שכלו אין בו כח המוליד התחדשות, זהו הסיבה שאינו יכול לשנות הצירופים מכמו שהוא מבינה, ואינו יכול להשפיע אותה לתינוק כו'. הרי דההשפעה לזולתו תלוי דוקא בכח עליון יותר, דדוקא כאשר ביכולתו להמציא שכל חדש, אז ביכולתו להשפיע שכל שכבר יודע אותו כו'. וזהו שהיסוד נק' משכיל⁶³, וכמ"ש⁶⁴ אשרי משכיל אל דל, דדל הוא בחי' מלכות⁶⁵, ובחי' היסוד הוא משכיל אל דל כו', ולכאורה, כח המשכיל הוא בחי' מקור החכמה, ויסוד הוא מבחי' נה"י לבד, בחי' ההשפעה כו'. ולפי הנ"ל מובן, דבכדי שתהי' ההשפעה במדרגה שלמטה

תיב

(63) ראה עץ חיים שער ט (שער שבירת הכלים) פ"ג (ע"פ חז"ב קי, א). פרדס שער כג (שער ערכי הכינויים) פ"ג ערך משכיל. וראה גם תו"מ סה"מ מלוקט ח"ב ע' רט [ובהוצאות הקודמות הוא בח"ו ע' עט] ובהערה 19 שם.
(64) תהלים מא, ב.
(65) ראה מבוא שערים שער ו, ח"א (דרושי נוקבא דז"א) דרוש ג. פרדס שער כג (שער ערכי הכינויים) פ"ד, ערך דל. ובכ"מ.

(60) שער יא (שער המלכים) פ"ה.ו. שער כח (שער העיבורים) פ"ד. ועוד.
(61) = דרוש ג.
(62) הבא לקמן – מיוסד על ד"ה חגרה בעוז מתני' במאמרי אדה"ז כתובים ח"א (הוצאת תשס"ו) ע' רפה"ו [ובהוצאות הקודמות הוא בע' רכז"ח]. ונ"א במאמרי אדה"ז תקס"ג ח"א ע' לא"ב. וראה גם הנסמן בהערה 42.

ש"פ תזו"מ, ו' אייר, ה'תרס"ז

תקמג

ממנו, שרש ההמשכה ע"ז מכח עליון שלמעלה מגופה של ההשפעה כו', וזהו ג"כ מה שדוקא בעל שכל גדול ביותר ביכולתו להגיד משל מכוון אל איזה שכל, וכמו שלמה שאמר ג' אלפים משל⁶⁶, לפי שויחכם שלמה מכל האדם כו'⁶⁷, ור"מ שאמר תלתא מתלא⁶⁸, לפי שהי' בבחי' מקור האור כו'⁶⁹, והיינו לפי שהמשל ה"ה מוריד את אור השכל למטה ביותר, ולזאת, דוקא מי שהוא חכם גדול ביותר בעצם כח חכמתו ביכולתו לאמר משל כו', ונמצא דההשפעה וההמשכה למטה זהו דוקא ע"י כח עליון יותר כו'.

ועפ"ז יובן ג"כ הדוגמא למעלה בהמשכה מז"א למלכות להיות התהוות בי"ע. דהנה נודע⁷⁰ דבי"ע הן באין ערוך לגבי אצילות, דאצילות הוא אלקות ממש, דאיהו וחייה חד איהו וגרמוהי חד כו'⁵⁰, ובי"ע הן נבראים בע"ג בבחי' יש ממש כו', ומ"מ, התהוות בי"ע הוא מהאלקות דאצילות כו'. אך בכדי שתהי' ההמשכה מז"א להיות התהוות בי"ע, הנה בהיות בחי' ז"א בבחי' ו"ק לבד, א"א להיות המשכה הנ"ל, שאין ביכולתו להשפיע כו'. וגם בזמן דיניקה שיש לו מוחין דיניקה, מ"מ, ה"ז עד"מ הנ"ל בהחכם קטן, שהגם שמבין את השכל לעצמו, מ"מ די להפקיע א"ע, ואין ביכולתו להשפיע לזולתו כו', וכמו"כ למעלה בבחי' אדה"ע שעל הכסא כו'⁷¹, דבבחי' יניקה ה"ה טרוד לקבל השפע בבחי' אצילות לעצמו מבחי' נה"י דאו"א כו', והוא בבחי' יניקה כו', ולא יכול להשפיל את עצמו כ"כ להיות ראש ומקור לבי"ע כו'. אבל כשנגדלים מוחין שלו בבחי' גדלות מבחי' משכיל העליון מחכמה שבכתר כו' כנ"ל, אז יש לו נה"י חדשים להוליד נשמות ומלאכים כו', דנה"י אלו נמשכים מבחי' הכתר כו'. ונמצא דבחי' ההמשכה למטה שרשה ממקום גבוה יותר כו'.

וכמו"כ יובן בענין ההלכות דתושבע"פ, דלהיות המשכת השערות מח"ע לירד למטה מטה להתלבש בעשי' הגשמיות, הוא ע"י כח ועוז מבחי' גולגלתא שלמעלה מהחכמה כו'. ואף דגולגלתא היא בחי' חיצוניות לגבי מוחא, אך היא בחי' חיצוניות ממקום עליון יותר שלמעלה מעלה מבחי' מוחא (ועמ"ש מזה בלק"ת בהביאור דאני ה' אלקיכם⁷²), שלכך א"א להתגלות משם רק בחי' החיצוניות כו', דבחי' הפנימיות [דה]עליון אינו בבחי' המשכה כלל, דמוחא היינו בחי' החכמה היא בחי' פנימיות ה"ה בחי' החכמה גלוי, אבל בחי' פנימיות העליון אינו בגדר המשכה כלל, וההמשכה וההתגלות משם הוא בחי' החיצוניות לבד כו' (וגם מלובש בזה מבחי' הפנימיות של העליון, וכמו שנת"ל ד"ה ביום השמע"צ⁷³) דבארחין דגולגלתא מלובש בחי' נו"ה דעתיק כו', ולפי שהיא בחי' חיצוניות של העליון, לכך משם כח הירידה וההמשכה למטה מטה כו'. וז"ע פרטי הלכות הנמשכים מח"ע בתושבע"פ, שנמשכו למטה יותר מבחי' תושב"כ עצמה, הנה כח המשכה זו הוא ע"י שצמיחת השערות הוא על בחי' גולגלתא שלמעלה מבחי' מוחא, שמשם דוקא ניתן להם כח זה כו'.

66 ראה מלכים"א ה, יב. – וראה בכ"ז תו"א מג"א צא, ג. וועוד.
67 שם, י"א.
68 סנהדרין לח, סע"ב.
69 ראה אוה"ת וישב (כרך 1) תתרצג, רע"א.
70 ראה תו"א וירא יד, ב"ג. סה"מ תרל"ג ח"ב ע' תקג ואילך. וש"נ.
71 ראה יחזקאל א, כו.
72 שלח מט, ג ואילך.
73 לעיל ס"ע תצה ואילך.

וְשֵׁרֵשׁ הענין הוא, כי בהשערות יש ב' בחי', גוף השערה, והיא חלולה, ובתוכה יניקה מהמות, והיינו שהשערה היא בחי' לבוש להיניקה, כמו המשל שהוא לבוש אל הנמשל, וכמ"ש בסי' בפ' האל אב הרחמן⁷⁴. והנה, היניקה שרשה מהמוחין, אבל עצם גוף השערה שהוא הלבוש, נמשך מהגולגלת. וכמשנת"ל בענין המשלים, שדוקא שלמה הי' יכול לומר משל כו', שהלבוש והמשל נמשך ממקום עליון יותר, ולכן בחי' גוף השערה נמשך מגולגלתא, והיניקה שבה הוא מהמוח כו', ושרשה שמהגולגלתא דוקא זהו דוקא שמוריד וממשיך את האור והחיות כו'. והגם שבמ"א⁷⁵ [נת'] דבחי' החיות שבתוך השערה היא מדריגה גבוה מאד, בחי' שמן הטוב⁷⁶, שזהו בחי' הפנימיות [דה]עליון, ובמדריגה היותר גבוה כו' (ועמ"ש בד"ה מצה זו, רס"ז⁷⁷). הנה זהו דוקא ע"י גוף השערה, והיינו ע"י העסק בההלכה כמו ששרשה מבחי' גולגלתא, עי"ז דוקא נמשך בחי' שמן הטוב כו'. וזהו דאיתא בגמ' נזיר דל"ט ע"א, דאיבעי להו האי מזיא מלתחת רבי או מלעיל רבי, פי', אם מה שהשער גדל הוא שהסמוך לבשר הגולגלת גדל, וראשו של השער כדקאי קאי, או להיפך, שראש השער הולך וגדל, אבל חלק הסמוך לראש אינו זו ממקומו. ולבסוף העלו, דמלתחת רבי היינו סמוך לגולגלת כו'. והיינו, דהשקו"ט היא מהו עיקר סיבת צמיחת השערות והמשכתן, אם הגולגלת, ולפי"ז מלתחת רבי, או מחיות המוח, ומלעיל רבי כו'. והעלו דמלתחת רבי, והיינו כנ"ל שכדי להיות הירידה וההמשכה למטה יותר, צ"ל נמשך דוקא ממקום עליון, והיינו המקום שמשם יוצא השער, שמשם נמשך ההליכה וההגדלה שיומשך ויתפשט באורך משך מאד למטה מטה, והיינו מגולגלת דוקא כו'. והרי הצמיחה מכל מקום היא מהחיות, אך זהו על ידי הגולגלת דוקא, וזה עיקר סיבת צמיחתן והמשכתן למטה מטה כו'. וזהו דצמיחת השערות הן מגולגלתא שלמע' מהחכמה, שבכח זה דוקא ה"ה יורדים ונמשכים למטה כו'.

והגם דבחי' החכמה עצמה נמשכת ג"כ מבחי' הכתר, וכמ"ש⁷⁸ והחכמה מאין תמצא, מאין דכתר כו', וידוע⁷⁹ דבכחמה יש מבחי' האין, דעש"ז נק' החכמה מ"ה⁸⁰, בלי מהות כו'. הענין הוא, דהנה, בחי' אין זה הוא בחי' האין של הע"ס כו', והיינו בחי' הע"ס כמו שהן במקורן, ששם הן בבחי' אין ובבחי' ביטול בהעדר המציאות כו', וכמ"ש⁸¹ לך ה' הגדולה והגבורה כו', דהיינו כמו שהע"ס כלולים במקורם בבחי' הביטול, שהן בבחי' אין כו'. וכמו אור וזיו השמש כשהוא בגוף כדור השמש, שהוא בטל שם במציאות ממש, שאינו עולה בשם אור וזיו כלל, עם היות שהוא שם בבחי' תוקף האור והגילוי, ומ"מ הוא בטל במציאות כו', כמ"ש בסש"ב⁸², וכמ"ש במ"א⁸³, ומ"מ, הרי אינו מהות מאור השמש עצמו

תיד

79) ראה פרדס שער כג (שער ערכי הכינויים) פ"ח, ערך חכמה. סה"מ תרל"א ח"א ע' רז. וש"נ. תרל"ב ח"ב ע' תקנת. המשך וככה תרל"ז פכ"ה (ע' כט). פל"ב (ע' מג). סה"מ תר"ם ח"א ע' שז. ד"ה בסוכות תשבו וד"ה וביום השמע"צ – תרס"ז (לעיל ע' תעט ואילך. ע' תפז ואילך).

80) זח"ג כח, א. לד, א.

81) דברי הימים"א כט, יא.

82) פל"ג (מב, א). שעה"ה"א פ"ג (עח, א"ב).

83) ראה סה"מ תרמ"ג ע' מא, וע' צט. תרס"ה ע' רנז ואילך. ובכ"מ.

74) סידור עם דא"ח מב, א (ובארוכה – פירוש המלות לאדהאמ"צ סט, ד ואילך).

75) ראה אוה"ת תצוה ע' א'תקצ"א. וראה רמ"ז לזח"ג צד, ב בשם הלקו"ת מהאריז"ל פ' תולדות. הובא בד"ה מצה זו שבערה⁷⁷.

76) ע"פ תהלים קלג, ב.

77) נדפס בהוספות להמשך תרס"ו ע' תרכ (בהוצאת

תשנ"ט).

78) איוב כח, יב.

ש"פ תזו"מ, ו' אייר, ה'תרס"ז

תקמה

כו'. וכמו"כ הוא בע"ס, כשהן במקורן ה"ה במדריגה נעלית באין ערוך מכמו שהן בגילוי, והן שם בכחי' ביטול בכחי' העדר המציאות לגמרי כו', אבל עצמותו ית' הוא רם ונשא ונעלה עד אין קץ מגדר וערך הספי'. וכמ"ש בזהר⁸⁴ שכל הע"ס הן רזא דשמי', פי', כמו עד"מ שם האדם אשר יקראו לו, שהשם אין לו שייכות לעצמות האדם כו'⁸⁵, וכמו"כ הוא בדוגמא למעלה, וכמ"ש⁸⁶ אני הוי' הוא שמי, וארז"ל במד"ר⁸⁷ הוא שמי שקרא לי אדה"ר, שבשעה שקרא שמות לכל הבהמה והחי, א"ל הקב"ה, ואני מה שמי, א"ל, לך נאה לקרות הוי'⁸⁸ כו', פי', ששם הוי', יו"ד חכמה כו', היינו האור הנמשך להחיות בחי' השתל' חו"ב כו', שהוא בחי' שם לכד כו'. וזהו בחי' האין של הע"ס, שממנו תמצא החכמה כו', אבל עצמותו ית' רם ונשא מזה לגמרי כו'. והנה, בחי' גולגלתא דחפי' על מוחא שלמעלה מבחי' החכמה, היינו לפי שהוא גילוי עצמותו ית' שלמעלה מבחי' האין של הע"ס כו', ולפי שהגילוי ממקום עליון ביותר, ע"כ א"א להיות הגילוי רק בבחי' חיצונית כו' כנ"ל (ועמ"ש בד"ה וכל העם רואים, רס"ה⁸⁹). וזהו בחי' אין דכתר שלמעלה מבחי' האין של הע"ס כו'.

ועוד זאת, דבגולגלתא מלובש בחי' עתיק⁹⁰, והיינו דבחי' עצמיות גולגלתא מתאחד עם בחי' תחתונה שבעצמות כו'. דהנה נת"ל (ד"ה בסוכות תשבו⁹¹) שיש באין דכתר ב' מדריגות, בחי' גילוי האין (וזהו בחי' אין דחכ' כו', והוא בחי' אין דחכמה שלמעלה מבחי' האין של העשר ספירות, וכמשנת"ל ד"ה ביום השמע"צ הבי⁹², וכמו שיתבאר בסמוך), ובחי' האין עצמו כו'.

וביאור⁹³ הענין הוא, דהנה ידוע⁹⁴ דכתר בכלל הוא בחי' הרצון, וכמ"ש⁹⁵ כצנה רצון תעטרנו כו'. ויש ברצון ב' מדריגות⁹⁶, בחי' הרצון שמתלבש בבחי' טעם נעלם להרצון, ויש בחי' הרצון שאינו מתלבש בטעם כלל כו'. והענין הוא⁹⁷, כמשארז"ל⁹⁸ שתוק כך עלה במח', שהענין הוא⁹⁹ שאין טעם לרצון¹⁰⁰ זה בחכמה הגלוי, וה"ה למעלה מטו"ד כו'. וזהו שתוק, כמו בלום פיך מלדבר¹⁰¹, לפי שאין בזה השגה, ולזאת א"א לדבר בזה, כי א"ז ע"פ טו"ד, כ"א כך עלה במח', היינו בבחי' הרצון כו'. [ו]מ"מ, הרי אין זה בחי' עקשות ח"ו, ובודאי יש לזה טעם, אלא הענין הוא, שהטעם נעלם, ונק' טעם כמוס, שהוא בבחי'

84 ראה ז"ח כו', ד (בס"ת). וראה תו"א שמות מט, ד. יתרו וכו"מ.
85 ראה לקו"ת בהר מא, ג. סה"מ תרכ"ט ע' קלו ואילך.

86 ישע"י מב, ח.
87 ב"ר פי"ז, ד. במדב"ר פי"ט, ג. ועוד.

88 כ"ה (הוי') בב"ר עם שינויי נוסחאות (הוצאת תיאדור-אלבק). ובתנחומא שמיני ת. חוקת ו. ובילקו"ש בראשית רמז כג. ועוד. – גירסא זו נתבארה בסה"מ תרל"א ח"א ע' שכג, ובנסמן שם.

89 סה"מ תרס"ה ע' רטב.
90 ראה עץ חיים שער יג (שער א"א) פ"ו.

91 תרס"ז, לעיל ע' תעט ואילך.
92 לעיל ע' תפז ואילך.

93 הבא לקמן (עד פיסקא: אמנם בכדי) מיוסד על ביאור לד"ה ויחי יעקב (תקס"ב) באוה"ת ויחי (כרך ו) תתש"ז, ב.

94 ראה לקו"ת בהר מא, ג. סה"מ תרכ"ט ע' קלו ואילך.
95 ראה לעיל ע' ומז. ובכ"מ.
96 תהלים ה, יג.

97 ראה בארוכה לעיל ע' ומז ואילך, ובהנסמן שם.
98 ראה בכ"ז לקו"ת ואתחנן יב, א. שה"ש מז, סע"ד ואילך. סידור עם דא"ח קל, סע"ג. קסא, סע"ב. ביאוה"ז לאדהאמ"צ מז, א. סה"מ תרל"ב ח"ב ע' שצד. לעיל ע' ומט. ועוד.

99 מנחות כט, ב.
100 כ"ה בגוכתי"ק.
101 ראה של"ה ד, ב בהגה"ה (בשם הרי" אלקשטיליא). יונת אלם פ"ב. תו"ח נח סג, א. וש"נ. לעיל ע' ומט ואילך, וע' ועב. ועוד.

102 ס' יצירה פ"א מ"ח.

ח"ס שלמעלה מבחי' חכמה דאצילות, דלגבי חכמה דאצילות הוא למעלה מן הטעם כו'. וכמ"ש במ"א¹⁰² דבחי' ח"ס היא במדריגה נבדלת מבחי' חכמה דאצילות כו'. וכנ"ל דמקור החכמה הכלולה בכתר הוא בחי' אין דחכמה כו', הרי אינו בבחי' חכמה לגבי חכמה הגלוי', שהרי נק' אין לגבה כו', ולכך אין בחי' הטעם הנעלם יכול לבוא לידי התגלות כלל כו'. ועד"מ למטה, כשירצה אדם באיזה דבר, ואין לו טעם גלוי ע"ז למה ירצה כך, מ"מ, לעצמו יש לו טעם ע"ז, אלא שאינו טעם ושכל ממש כו'¹⁰³ (והוא כמו טעם ועונג¹⁰³, ער האט א גישמאק אין דעם), והטעם הנעלם הזה א"א לו לגלות לזולתו, כי לא בא בשכלי ממש כו', ולזאת ישיב לו כך רצוני, ונדמה לזולתו שאין טעם להרצון כלל, אבל באמת יש לו טעם, אלא הוא טעם נעלם וכמוס כו'. ולכן הרצון מתלבש בטעם ושכל, דהרי הרצון בכלל הוא למעלה מן השכל, ומ"מ ה"ה מתלבש בחכמה בבחי' טעם גלוי לרצון כו', והיינו משום שגם בשרשו יש בחי' טעם כמוס אל הרצון, ולזאת בחי' הרצון בא עכ"פ בבחי' התלבשות בטעם ושכל כו'. וכמו"כ הוא למעלה, דבחי' ח"ס הוא בחי' טעם נעלם אל הרצון העליון, דהיינו שהרצון מתלבש בחכמה להיות ע"פ החכמה, אלא שהיא חכמה הנעלמה כו'. וזהו שאנו רואין שהרצון באדם למטה ישתנה ויתחלף לפעמים, והיינו גם כשמתעקש באיזה ענין שיהיה כך דוקא, וכמה שיסבירו לו איך שהשכל מנגד לזה, לא יועיל כלל, ויעשה כרצונו דוקא, והיינו מפני שהוא למעלה מהטעם, ומ"מ, יכול להיות דבמשך הזמן יוחלף וישתנה רצונו וירצה כפי חיוב השכל, והיינו מפני שגם בתחלה הי' בבחי' טעם נעלם עכ"פ, דאם הי' הרצון מתחלה בלי שום טעם כלל, לא הי' מתחלף לעולם, אבל להיות שיש טעם נעלם עכ"פ, לכן יכול להתחלף ולהשתנות כו'.

תטו

(וכמ"ש במ"א¹⁰⁴ דלכן אדם ובהמה דוקא תושיע ה' ¹⁰⁵, דבבהמה התוקף הרצון הוא יותר הרבה מבאדם, דרצון האדם משתנה כנ"ל, אבל רצון הבהמה לא ישתנה לעולם, והיינו מפני שהאדם עיקרו הוא בחי' חכמה, ולכן גם הרצון הפשוט שלו יש לו טעם כמוס עכ"פ, אבל הבהמה, הרצון שלה הוא פשוט לגמרי, שלא בהתלבשות בחכמה כלל כו', ולכן לא ישתנה לעולם כו'. וכמו"כ בנה"א ונה"ב, דבנה"א, גם העבודה בבחי' רעו"ד, מ"מ, יש בזה בחי' חכמה, והוא בחי' מ"ה דחכמה כו', ולכן מוח שליט על הלב¹⁰⁶, גם על פנימיות הלב כו', וכמ"ש במ"א¹⁰⁷. אבל הנה"ב, הרצון שלו הוא לא ע"פ הטו"ד כלל כו'. ולזאת, כאשר הרצון דנה"ב מתהפך לטוב, ה"ה מגיע למדרי' עליונה הרבה יותר, והוא בחי' בהמה רבה כו'¹⁰⁸. וזהו אדם ובהמה דוקא תושיע ה' כו', מפני שע"י בירור הבהמה דוקא מגיע למעלה יותר כו'. וזהו"ע ספה"ע, שהוא בירור נה"ב¹⁰⁹, דהעומר הוא משעורים¹¹⁰,

107 ראה סה"מ תר"ס ע' ט. תרס"ג ח"א ע' כח. תרס"ט ע' עז. המשך תער"ב ח"א ע' שכת. ועוד.

108 ע"פ יונה ד, יא. וראה לקו"ת אמור לו, א. עקב יג, סע"ג-ד. וראה גם תניא ספמ"ו (סו, ב). תו"א משפטים עו, סע"א. לקו"ת צו יג, סע"ב. שמיני יט, א. אמור לה, ד. בהר מב, ד. וראה גם ספר הערכים חב"ד כרך א' ע' תצב ואילך.

109 ראה לקו"ת אמור שם לה, ד. לו, א. במדבר י, ד. לעיל סד"ה וספרתם תרס"ו ע' רפת. ובכ"מ.

110 ראה מנחות סח, סע"ב. פד, א.

102 ראה אמרי בינה שער התפילין ח"ג קיז, א ואילך. לעיל ע' וקכו. וש"נ.

103 אודות ב' הענינים ד"טעם ושכל", "טעם ועונג" – ראה סה"מ תרנ"ח ע' קלו. תר"ס ע' טו. תרס"ג ח"א ע' ז. לעיל ע' ופט. ובכ"מ.

104 ראה סה"מ תרנ"ה ע' קפה"ו.

105 תהלים לו, ז.

106 ראה זח"ג רכד, א (ברע"מ). הובא בתניא פי"ב (יז, א).

פ"ל (לת, ב). פל"ה (מה, א). פנ"א (עא, ב). ועוד.

מאכל בהמה¹¹¹, שהוא בירור הנה"ב, וכתיב¹¹² והניף את העומר לפני ה', שזהו ההנפה כללית דנה"ב, וההנפה היא לפני הוי' דוקא, למעלה מבחי' שם הוי' דתקון, בחי' ציור אדם העליון כו', וכתיב¹¹³ עומר לגולגלת, והיינו דבירור הנה"ב מגיע לבחינת עצמות גולגלתא כו', וכמ"ש במ"א¹¹⁴, והבירור כללי הי' בבהמ"ק, ואח"כ ספה"ע זהו בירור פרטי הכחות דנה"ב, שז"ע מ"ט ימי הספירה, שהן הז' מדות וכ"א כלולה מז', שבכ"י מברר מדה פרטיות דנה"ב. וידוע¹¹⁵ דספה"ע זהו הכנה למ"ת שבשבוועות, דבכדי שיהי' בחי' המשכת העצמות בתורה, זהו ע"י ההקדמה דספה"ע, שע"י בירור נה"ב דוקא עי"ז ממשיכים בחי' עצמות אוא"ס כו'. וזהו אדם ובהמה דוקא תושיע הוי' כו'.

וכ"ז הוא בחי' הרצון שמתלבש עכ"פ בבחי' טעם כמוס וחכמה נעלמה כו', והוא רק בחי' גילוי האין דכתר לבד, ולכן ה"ה בא בבחי' חכמה הנעלמה כו'. אמנם, בחי' האין העצמי דכתר, שהוא בחי' עצמות גולגלתא, הוא בחי' אמיתית הרצון כמו שהוא, שאינו מתלבש בחכמה כלל, גם לא בבחי' חכמה הנעלמה כו' (ונק' רעוא דכל רעוין, פי' רצון המקור לכל הרצונות כו', שכל הרצונות נמצאים ממנו כו'), וזהו שאין טעם לרצון¹⁰⁰, לא שום טעם כלל, גם לא טעם נעלם כו' (ולא טעם ועונג כו'). והוא הרצון שבמצות שנת"ל (ד"ה ביום השמע"צ הא'¹¹⁶) שהן בבחי' רצון פשוט ממש, שאין שום טעם לרצון כלל כו' (ומשו"ז באים בבחי' מצות מעשיות דוקא כו', וכמשנת"ל ד"ה אלה תולדות נח¹¹⁷), ולכן הרצון דמצות אינו משתנה ומתחלף לעולם ח"ו, והיינו מפני שהוא בחי' הרצון העצמי ממש שאינו מתלבש בחכמה כלל, גם לא בחכמה הנעלמה כו'. ובחי' רצון זה מתאחד עדיין בבחי' תחתונה שבעצמות, שהוא בחי' עתיק כו'. וי"ל דזהו בחי' חפץ, וכידוע ההפרש בין רצון וחפץ¹¹⁸, דרצון הוא בחי' חיצונית, וחפץ הוא בחי' פנימיות כו', שגם חפץ הוא בחי' הרצון, אלא שהוא רצון שיש בו תענוג כו' (ותענוג זה אינו בחי' עונג נרגש, שהוא בחי' טעם ועונג כו', אלא תענוג העצמי שאינו בבחי' עונג מורגש כו', וכמשנת"ל ד"ה כי ידעתיו¹¹⁹, והוא בחי' עצם הרצון ועצם התענוג שמתאחדים זע"ז כו' וכמש"ש¹²⁰), (וזהו שהמצות נק' חפצי ה', וכמו כל חפצים כו'¹²¹, אפי' חפצי שמים כו'¹²²).

תטז

וזהו בחי' גולגלתא, שהוא בחי' האין העצמי, שלמעלה גם מבחי' מקור החכמה כו' (ולמעלה גם מבחי' גילוי האין, שהוא ג"כ בחי' מקור החכמה, וכידוע¹²³ דבבחי' האין דחכמה, שהוא מקור החכמה, יש ב' מדריגות. הא', מה שח"ס הוא בחי' מקור החכמה, וזהו בחי' האין של הע"ס כו'. והב', בחי' האין דכתר, שהוא ג"כ מקור לחכמה, וכמו שהרצון גורם שכל, וכמו לעולם ילמוד אדם במקום שלבו חפץ כו'¹²⁴ כידוע, וזהו והחכמה מאין

111 סוטה יד, סע"א (במשנה).

112 אמור כג, יא.

113 בשלח טז, טז.

114 אזה"ת בשלח ע' תקצד"ה. סה"מ תרנ"ה שם ע' קפו.

115 ראה תו"א מקץ לד, ב"ג. הוספות לתו"א ויקהל קיד,

ב"ג. לקו"ת במדבר טו, סע"ג ד. ובכ"מ.

116 לעיל ע' ומט"ו.

117 לעיל ס"ע ועה ואילך.

118 ראה לקו"ת שלח לת, ג. ראה יח, ג. ברכה צג, רע"ג.

שה"ש כח, ד. לג, ד. ובכ"מ.

119 לעיל ע' וצו.

120 ע' וצו ואילך.

121 משלי ת, יא.

122 מו"ק ט, ריש ע"ב.

123 ראה ד"ה ביום השמע"צ תרס"ז (לעיל ע' תפז ואילך).

124 ע"ז יט, א. — וראה סה"מ תרס"ד ע' ער. תרס"ה ע' רמג. אעת"ר ע' ו. המשך תער"ב ח"א ע' צא. ע' תיא. לעיל ע' ולו, וע' ופת. ועוד.

תמצא, מבחי' אין דכתר כו', אלא שבחי' האין דכתר הוא בבחי' סיבה¹²⁵ לחכמה, לא בבחי' עילה¹²⁵ ממש כו'. וזהו בחי' גילוי האין דכתר, ובחי' האין העצמי דכתר ה"ה מובדל מזה כו', ומשם נמשך כח המשכות השערות, שהן הלכות דתושבע"פ, שיומשכו למטה מטה כו'.

אמנם בכדי להגיע למדרגה זו, זהו דוקא ע"י סלסול השערות כו', שהו"ע העיון דתורה כו'. דהנה נת"ל דבשערות יש ב' ענינים, גוף השערה הצומחת על הגולגלת, והב', יניקתה, היינו החיות שבחלל השערה שהוא מהמוח כו'. ויובן מזה בעסק התורה, כאשר לומד ההלכה רק בידיעת הטעם והסברא של ההלכה, מגיע עי"ז רק לבחי' החכמה לבד, שזהו אור השכל המאיר בההלכה כו'. אבל כשלומד בעיון בעומק טעמי ההלכות, שאז ימצא לו סתירות ממקום אחר, ומייגע א"ע לתרץ ולהביא כל דבר על מקומו כו' כנ"ל [ד]הנה בעיון לבד, היינו גם שמעמיק א"ע לידע טעם ההלכה לעומקה, אבל רק על מקומה, שאינו נכנס לידע הענינים המנגדים לזה ולתרצם כו', כ"ז הוא מבחי' החכמה לבד כו', כ"א דוקא כאשר נאחז בסבך הענינים המחולקים שסותרים ומנגדים זל"ז, ומייגע ומעמיק א"ע לתרץ ולהעמיד כל דבר על מכונו, וכאו"א על מקומו יבוא כו' (שזהו עיקר ענין העיון, וכידוע¹²⁶ דעיון הוא מקום הבירור כו'), בזה דוקא מגיע למעלה יותר כו'. וע"פ הרוב, כשמעמיק א"ע לידע בעומק טעם ההלכה, ממילא נמצאים סתירות בהענין כו' כנ"ל), שזה"ע סלסול השערות, שהוא בירור ההלכות להעמיד כל אחת על מכונו, (ו)עי"ז בא לבחי' אין העצמי דכתר כו'. דהנה נת"ל (ד"ה ביום השמע"צ הב' ¹²⁷) דשערות הן בחי' גילוי האין דכתר לבד, ובחי' ארחין דגולגלתא הן בחי' אין העצמי כו'. ולזאת, דוקא ע"י סלסול השערות מגיע לבחי' אין העצמי כו', וכמו עד"מ בגשמיות כשמפרידין השערות, וכל אחת היא בפ"ע, יוכלו להגבי' כל א' לשרשה, משא"כ כשהן מסובכים יחד כו'. וכמו"כ הוא הדוגמא בהלכות דתושבע"פ, שע"י הסלסול דוקא מגיעים למקור המשכתן הנ"ל. וזהו סלסלה ותרוממך, שע"י הסלסול עי"ז ותרוממך, בעילוי אחר עילוי, בבחי' ארחין דגולגלתא, שלמעלה מעלה מבחי' חכמה ומקור החכמה כו'. וזהו דסלסול הוא ג"כ ל' דרך סלולה, לכוון למקור ההמשכה כו' (ולכן נק' הלכות, הל"ן]כות עולם לו¹²⁸, שיוכל להעתיק א"ע מהעולם הגשמי, וגם העולם יתעלה עמו עילוי אחר עילוי כו'). וז"ש¹²⁹ אם בחקתי תלכו, ופרש"י אם תהיו עמלים בתורה, שצריך להיות עמל תורה בבחי' עיון התורה וסלסול ההלכות, ועי"ז תלכו, בעילוי אחר עילוי בהשגת אלקות כו'.

תיז

וזהו שאמרו במשנה דאבות הפוך בה, ולא אמרו למוד או עסוק בה, דהכוונה הוא על בחי' הסלסול דוקא¹³⁰, כמו מהפך בשערי', כי ע"י העסק והלימוד לידע הטעם והסברא לבד (ואפי' לעומקה כו') מגיע רק בבחי' החכמה לבד כו', כ"א דוקא ע"י העיון ובירור ההלכות עי"ז דוקא בא למקור ושרש המשכתן כו'.

(127) לעיל ע' ותצה ואילך.

(128) חבוקק ג, ו. סיום מס' נדה (עג, א).

(129) בחקותי כו, ג.

(130) ראה ערוך ערך סלסל.

(125) אודות הפרש בין „עילה“ ל„סיבה“ – ראה לעיל ע'

ורכה הערה 82. וש"ב.

(126) ראה שערי תשובה לאדהאמ"צ ח"ב סג, א"ב. (וראה

גם שער היחוד לאדהאמ"צ ב, סע"א ואילך. ובהוספות לשם [בהוצאת תשנ"ה] קנג, א ואילך). ועוד.

בס"ד [ש"פ אחו"ק, רס"ז]

כה אמר ה' אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שו"א² לא שמת³, וארז"ל בגמ' פסחים דס"ח סע"ב, אלמלא תורה לא נתקיימה⁴ שמים וארץ שנאמר אם לא כו', ובשבת דל"ג ע"א, אין ברית אלא תורה כו'. וצ"ל מפני מה נק' תורה ברית, ושע"ז דוקא קיום שו"א, ומה"ע בריתי יומם ולילה, שע"י בריתי יומם ולילה דוקא עי"ז קיום העולם. גם צ"ל מהו חוקות שמים וארץ. ולהבין כ"ז צלה"ק משנת"ל⁵ בפ"י הפוך בה⁶, דהיינו סלסול ובירור הלכות, וכמו סלסול שערות להפרידן זמ"ז, כמו"כ הוא סלסול ההלכות לבררם מסיבוכם, שתבוא כל הלכה על מקומה, ועי"ז דוקא מגיע לבחי' עצמות א"ס. דכאשר עסק התורה הוא רק לידע טעמי ההלכות אפי' לעומקן, מגיע רק לבחי' החכמה ומקור החכמה, אבל ע"י בירור וסלסול ההלכות מגיע לבחי' אין העצמי דכ"ר כו'.

ועתה צ"ל מהו כפל הלשון הפוך בה והפוך בה כו'. דהנה, בפ"י בן בג בג⁶ אי' במד"ש⁸ שכך הי' שמות אבותיהם, וי"א שאיש אחד הי' כו', והוא נוטריקון כו'. ובכתבי האריז"ל בשמ"ש שער מארז"ל⁹ אי', ב"ג הם ה"ח, כמנין ב"ג, המתפשטים בז"א. ונודע כי ב' החסדים העליונים מכוסים והג' התחתונים מגולים¹⁰, לכן נתחלקו בשתי אותיות ב"ג. והנה אלו יורדים עד היסוד כנודע¹⁰, ואח"כ חוזרים ועולים למעלה להגדיל לז"א, לזה אומר הפוך בה, כנגד הירידה הא' כו', ואומר והפוך בה ב', לחזור להעלותם למעלה להגדיל לז"א כו'. גם אפשר לפרשו על ה"ג דמלכות, ע"ד הנז' ממש, אלא שצריך לפרש מלת ב"ג להיפך, כי אות ב' הם ב' הגבורות התחתונות המגולות, ואות ג' הם ג' עליונות המכוסות כנודע, עכ"ד¹¹. ונמצא דב"פ הפוך בה הם כנגד מלמעלה למטה וכנגד מלמטה למעלה.

ולפ"ז צ"ל, דבעסק התורה יש ג"כ ב' הענינים דמלמעלה למטה ומלמטה למעלה, הגם דכללות ענין התורה הוא בבחי' המשכה מלמעלה למטה. וכידוע ההפרש בין תורה לתפלה¹², דתפלה היא בבחי' מלמטה למעלה, והיינו עבודת האדם מעצמו, מה שהוא מתקרב לאלקות בכח עצמו ויגיעתו, דכללות ענין התפלה הו"ע הקירוב והדביקות

(1) לחלקו הא' ראה בהנסמן לקמן הערות: 7, 12, 39.
 חלקו הב' (מפיסקא ובוה יובן משארז"ל בעירובין) מיוסד על ד"ה וידבר גו' אנכי בסה"מ תרכ"ז ע' שא ואילך.
 להתחלת וסיום המאמר ראה ד"ה זה באוה"ת נ"ך (כרך א) ע' שפד ואילך.
 (2) = שמים וארץ.
 (3) ירמ"י לג, כה.
 (4) כ"ה בכת"יק ואוצ"ל: נתקיימו.
 (5) במאמר שלפנ"ז (ע' תקלט ואילך).
 (6) אבות פ"ה מכ"א.
 (7) הבא לקמן – מיוסד על ד"ה בן בג בג בסה"מ תרל"ב ח"ב ע' תיא"ב. ובשינויים בד"ה שמאלו תחת לראשי שם ע' תיט. וראה גם אוה"ת לך לך (כרך ד) תשכד, א [ד"ה ענין בן בג בג].
 (8) = במדרש שמואל (על פרקי אבות שם).
 (9) = בשמונה שערים [מכתבי האריז"ל שער ג'] שער מאמרי רז"ל [על מס' אבות דף לב, ג"ד (בהוצאת ירושלים תשמ"ח)].
 (10) ראה עץ חיים שער כה (שער דרושי הצלם) דרוש ב [דרוש חסדים וגבורות. שם דרוש סדר ירידת חו"ג]. שער לג (שער האונאה) פ"א-ב. וראה גם ע"ח שער הכללים פ"ו. לקו"ת במדבר ו, ד. ועוד.
 (11) = עד כאן דבריו.
 (12) בהבא לקמן (עד פיסקא: אך לפמשנת"ל) ראה סה"מ תרכ"ז ס"ע תסב ואילך. וש"נ. תרכ"ח ע' קפה. תרכ"ט ס"ע תד ואילך. וש"נ. תרמ"ג ע' קלג ואילך. ועוד.

תיח

באלקות, אבל זהו מה שהאדם מתקרב בכח עצמו דוקא. ולכן התחלת התפלה היא במדריגות תחתונות¹³, כמו מודה אני לפניך¹⁴, הודו לה' כו'¹⁵, דענין ההודאה הוא בחי' ביטול היותר תחתון כידוע¹⁶, עם היות שיש יתרון מעלה בביטול זה בהנחת עצמותו (אין דעם עצם אָוועק לייג כו'), וכמ"ש במ"א¹⁷, מ"מ, ה"ז בחי' הודאה לבד, לא ע"פ טעם ודעת כו'. ואח"כ בפסוד"ז הוא ענין התפעלות והתלהבות המדות מההילולים ותשבחות כו', ועדיין הוא כמו בחי' מדות טבעיים, לא ע"פ דעת והשגה כו' (וכמ"ש מזה בד"ה מצה זו רס"ז¹⁸). ואח"כ בברכת ק"ש וק"ש בבחי' התפעלות שע"פ השגה, עד שבשמו"ע בא לבחי' ביטול דחכמה כו'. והיינו לפי שזהו עבודת האדם, שהוא מתקרב לאלקות מכח עצמו, וא"א להתחיל במדרי' עליונות כאשר לא יש עדיין הביטול במדריגות התחתונות, ובהכרח לו להתחיל במדרי' התחתונות דוקא. וכן בכללות עבודת האדם, לבד זאת דתחלת הכל צריך להיות כמו שכתוב¹⁹ שכחי עמך ובית אביך, לצאת ממצבו הקודם בענינים הגשמיים ובעניני העולם כו', וכמשנת"ל (ד"ה לך לך מארצך כו'²⁰), הנה במעלת ומדרי' הקירוב לאלקות בתפלה צריך להיות התחלת העבודה בבחינת כפי' והכרח, שיכריח את עצמו בהתבוננות, הגם שאין טוב טעם וחיות בזה ולא שום הרגש עונג, ומכל מקום יתאמץ וישתדל מאד להתבונן בתפלה ולהעמיק דעתו בהתבוננות, [ו]כמו"כ להכריח א"ע באהבה, והיא האהבה דכך יאתה לו כו'²¹, דמ"מ ה"ה משיג בהתבוננות שלו את הענין האלקי והטוב דאלקות, ולזאת צריך לאהוב את ה' כו', והיינו מה שהוא מעורר א"ע באהבה, לא שנעשה התעוררות האהבה ממילא מהתבוננות. דכאשר ההתבוננות היא כדבעי למהוי, אז מתעורר ממילא באהבה כו' (שז"ע עו"ע כו'), אבל להיות דהתבוננות אינה עדיין כדבעי, שאין לו בזה עדיין שום חיות וטוב טעם, וכ"ש שאינו נרגש אצלו הענין האלקי, ולזאת אינו מתעורר באהבה, כ"א שצריך הוא לעורר את האהבה כו'. ובאמת מתעורר קצת באהבה, אלא שהיא אהבה עשוי²² בבחי' חיצונית לגמרי כו'. אבל כן הוא בהכרח בתחלת העבודה. וע"י העבודה בבחי' כפי' והכרח כנ"ל, עי"ז יבוא אח"כ לעבודה אמיתית בהתבוננות כדבעי ובהתעוררות אהבה אמיתית כו'. והיינו מפני שהיא עבודת האדם בכח עצמו, בהכרח הוא שיהי' באופן כזה כו'. ובכללות הוא, שבעבודה דתפלה אינו מאיר לו אור מלמעלה, היינו דקודם העבודה לא יש גילוי אור בנפשו, רק מה שנמשך אור מלמעלה לעוררו, והו"ע וישכם לבן בבקר כו'²³, ה"ז רק בבחי' או"מ, ולא בזה הוא התעסקות העבודה דתפלה כו', וכמשנת"ל באורך²⁴, אבל בחי' גילוי אור בנפשו לא יש קודם (ולא כמו

(20) תרס"ז (לעיל ע' ותקכד). וראה גם סד"ה לך לך תרס"ז (לעיל ע' וצ).

(21) ראה תניא פט"ז (כא, סע"ב ואילך). ובביאור יותר תו"א תצוה פד, ד, פה, ג. סה"מ אעת"ר ס"ע ק ואילך. קונ' העבודה פ"א (ס"ע 5). ועוד.

(22) ראה הקדמה לשעיהו"א חינוך קטן (עו, א). תו"א תצוה שם פד, ד. ועוד.

(23) ויצא לא, נה. וראה תו"א ויצא כג, א, כד, ב. תו"ח ויצא לו, א ואילך. ד"ה וישכם לבן תשמ"ח. ובהנסמן בהערה הבאה.

(24) לעיל ד"ה ויגש אליו יהודה, ע' וקסא ואילך.

(13) ראה עד"ז המשך תער"ב ח"א ע' תריט. ד"ה אני לדודי תשי"ב. תשט"ו (תורת מנחם סה"מ תשי"ב ע' שנד ואילך).

תשט"ו ע' קצד ואילך). וראה תו"ח שבהערה 16.

(14) סדר השכמת הבוקר.

(15) דה"א טז, ח.

(16) ראה תורת חיים שמות ח"א (הוצאת תשס"ג) עג, ד ואילך.

(17) ראה סידור עם דא"ח שג, ג ואילך. שו, ב"ג. ועוד.

(18) נדפס בהוספות להמשך תרס"ו ס"ע ותריד-ותרטו

(בהוצאת תשנ"ט ואילך).

(19) תהלים מה, יא.

בתורה, שכבר נמשך האור מלמעלה, וההתעסקות שלו הוא בהאור שכבר נמשך, וכמשי"ת בסמוך), רק ע"י העבודה שלו מאיר לו הגילוי אור כו'. והאור הנמשך ע"י הוא אור השייך אל העולמות, דלהיות שזהו עבודת האדם מכח עצמו, והנברא מצ"ע א"א לו להגיע רק לשרשו ומקורו כו', וכמ"ש במ"א²⁵. אבל תורה היא בבחי' המשכה מלמעלה למטה, והו"ע מ"ת שניתנה מלמעלה, ועסק האדם בזה הוא לידע ולהבין את התורה, ולא שהאדם עושה את התורה, כ"א אור התורה נמשך מלמעלה, והאדם צריך לידע את התורה כו'. והנה, גבי מצות כתיב²⁶ אשר יעשה אותם האדם, וכתיב²⁷ ועשיתם אותם, שהאדם עושה את המצות כו'. אמנם, זהו בענין תיקון הכלים למעלה שנעשה ע"י המצות, וכידוע בענין רמ"ח פקודין כו'²⁹, וכן במצות העליונות, וכמשארז"ל³⁰ ע"פ³¹ מגיד דבריו ליעקב מה שהוא עושה כו', וידוע הפי' בזה³², דמה שהוא עושה זהו ע"י שמצוה לישראל לעשות כו', הרי זהו בענין המצות למעלה שנעשה ע"י האדם כו', ולמטה ג"כ, מה שעושים את הדבר הגשמי למצוה, וכמו האתרוג הגשמי שתחת ממשלת ק"נ ועושים אותו למצוה, זהו ע"י האדם, והו"ע הבירורים כו'. אבל עצם המצוה ה"ה מלמעלה, וכידוע דהמצות נק' שלוחי המקום, וכדאיתא במד"ת³³ כבדו את המצות שהן שלוחי כו', וא"א לעשות למצוה מה שבעצם אינו מצוה כו'. וכמו"כ בתורה יש ג"כ באופן הנ"ל כמו במצות, והו"ע התרגום, שזהו מה שנתברר ונכלל בתורה כו'. אבל עצם ענין תו"מ הוא שניתנו מלמעלה כו'. ואור התורה הוא בעצם הגבה למעלה באין ערוך לגבי האור הנמשך ע"י התפלה כו', דמאחר שהוא בבחי' המשכה מלמעלה למטה, ה"ז המשכת אור עצמי דוקא כו', וכמ"ש במ"א³⁴.

תיב

ומ"מ, יש בתורה ג"כ מה שהוא בבחי' העלאה מלמטה למעלה. ובד"כ הוא ההפרש בין תורה שבכתב לתושבע"פ³⁵, דתושב"כ הוא בבחי' המשכה מלמעלה למטה, דבתושב"כ מאיר אור התורה בגילוי, וא"צ ע"ז עבודה ויגיעה, דתושב"כ היא בחי' עה"ח³⁶, דלא יש שם תערובות רע ופסולת כלל, ולזאת אין שם דבר המעלים ומסתיר, ומאיר אור האמת בלי טורח ויגיעה כו'. אבל תושבע"פ נק' עה"ד³⁶, שיש דברים המסתירים, וצריכים עבודה ויגיעה עד שבאים אל אור האמת, ה"ז בבחי' מלמטה למעלה, מאחר שבא ע"י יגיעה וטרחה כו'. ובתושבע"פ גופא הוא ההפרש בין תלמוד ירושלמי לתלמוד בבלי, דת"י³⁷ הן הלכות פסוקות כו', ועיקר הפלפול ובירור ההלכות הוא בת"ב³⁷ דוקא כו', וכמשנ"ת כ"ז לעיל בד"ה ויתן לך³⁸.

(25) ראה סה"מ תרכ"ט ע' ריא. תרל"א ח"א ע' קסד. וש"ג. וע' רב. וש"ג. תרל"ב ח"א ע' קיו. תרס"ב ע' רסה. תרס"ה ע' ז. ע' רכא. תרפ"ט ע' 269 ואילך. תש"ג ע' 23. ובכ"מ.
 (26) אחרי ית, ה.
 (27) שלח טו, לט.
 (28) ראה לקו"ת בחקותי מח, א. תצא מ, רע"ג. שה"ש ב, א. ועוד.
 (29) ראה תקו"ז ת"ל (עד, סע"א). תו"א יתרו סז, ד ואילך. סח, ג"ד. ועוד.
 (30) שמו"ר פ"ל, ט.
 (31) תהלים קמו, יט.
 (32) ראה סה"מ תרל"ד ע' נג. תש"ח ע' 271. ד"ה פדה בשלום תשל"ח פ"ד (תורת מנחם סה"מ מלוקט ח"ב ע' קמה (ובהוצאות הקודמות ח"ב ע' 1) ובהערה 42).
 (33) = במדרש תנחומא (פ' ויגש עה"פ [מו, כח] ואת יהודה). הובא ונת' בלקו"ת ויקרא ב, א"ב.
 (34) ראה סה"מ תרנ"ד ע' קעב. סה"ש תורת שלום ע' 138 ואילך. לעיל ע' ותד"ת. ועוד.
 (35) ראה בכ"ז בארוכה לעיל ע' ותמא ואילך, וע' ותקו ואילך.
 (36) = עץ החיים ... עץ הדעת.
 (37) = דתלמוד ירושלמי ... בתלמוד בבלי.
 (38) לעיל ע' קיד ואילך, וס"ע וקוט ואילך.

אך³⁹ לפמשנת"ל (ד"ה והיה אור הלבנה⁴⁰) דענין הפוך בה היינו סלסול ובירור ההלכות, וא"כ, כשאומר בה הפוך בה והפוך בה, צ"ל דבבירור הלכות גופא יש בבחי' מלמעלה למטה ובבחי' מלמטה למעלה. [ו]י"ל שההפרש הוא אם בירורי הענינים הם רק ע"פ טעם ושכל או ע"פ הטעם והעונג הנרגש לו בהענין, ועי"ז הוא בא על אמיתות הדבר ובירור הענין ליישב הדבר על מכונו כו', שזהו בדרך מלמעלה למטה כו'. הגם שהוא בבחי' יגיעה בעומק הענין ובירורו כו', מ"מ, הרי ידוע⁴¹ דעצם ענין דהרגש טעם ושכל או הרגש עונג ה"ה בבחי' מלמעלה למטה, דלהיות שכחות אלו הן כחות נעלים וכחות עצמיים, דכח השכל ה"ה מתאחד עם הנפש, עד שהנפש נק' נפש המשכלת⁴², וכ"ש כח התענוג, שהוא כח עצמי כו'⁴³, לזאת המשכתם הוא בבחי' המשכה מלמעלה למטה. והעיקר י"ל בזה, דכל כח שבא בעצם, שלא ע"י התעוררות הזולת, ה"ה בבחי' מלמעלה למטה. דיש כחות דמציאותם שייך לזולת דוקא, וכמו"כ⁴⁴ המדות וכה"ג, דבלא הזולת אינם שייכים הכחות האלו, ומתעוררים ע"י הזולת דוקא כו'⁴⁵, ה"ה בבחי' מלמטה למעלה כו'. אבל כח השכל, דבעצם אינו שייך אל הזולת, כי אם הוא כח עצמי שבא מעצמו, הרי הוא בבחינת מלמעלה למטה כו'. ולכן אנו רואין שמכח השכל, וכל שכן מכח התענוג, אנו יכולין לידע מעלת ומדריגת נשמת האדם, יותר מן כח המדות כו'. דהגם דמדות עצמיים הם גם כן גילוי אור עצמי מהנפש כו', וכמ"ש במ"א⁴⁶, מכל מקום לא נודע מזה כל כך רוממות מעלת נשמתו, כי אם מכח השכל אפשר לידע רוממות מעלת נשמתו, והיינו לפי שהוא כח הבא בבחינת המשכה מלמעלה למטה, לכן ניכר בזה מעלת העצם כו'. וזהו דבירור ההלכות שעל ידי שכל וטעם ה"ז בבחינת מלמעלה למטה, אלא שבא לזה על ידי יגיעתו, וממילא הרי הוא בחינת שכל ועונג נעלה יותר כו'. ואופן הב' הוא שבא על אמיתות הדבר על ידי קבעומ"ש, שצריך לידע אמיתות הענין כמו שהוא, ובפרט אם הוא בכדי להורות ולדון כו', ונוגע לו מאד בנפשו לידע אמיתתן של הדברים כו', וצר לו מהסתירות וההעלמות כו', או מסיבוך הענינים שאינו יודע אמיתתה של תורה כו', ומן המיצר הזה מייגע ומעמיק א"ע, עד שבא אל אמיתת הענין ובירורו כו'. ואין העיקר כאן הטעם ושכל או טעם ועונג, הגם שודאי הוא ע"פ השכל כו', אבל לא זהו עיקר החיוב השכלי לבד, או הרגש העונג (הגישמאק), וכמו בעסק התורה בדרך מלמעלה למטה, שהעיקר הוא השכל והטעם ועונג, שזהו ענין וסיבת ההתעסקות שלו, ועי"ז הוא בא על אמיתות הדבר, רק מצד השכל לבד, כמו מי שהוא חכם גדול בשכל ישר, הנה מצד יושר שכלו ה"ה בא על האמיתות כו', והמדידה היא רק ע"פ השכל או ע"פ העונג והטוב טעם שמרגיש בהענין כו'. אבל בעסק התורה בקבלת עומ"ש, עיקר ענינו וסיבת ההתעסקות שלו הוא רק לידע אמיתת התורה, ועי"ז הוא נותן את נפשו ביותר, לעיין

תב

(י, א). ובכ"מ. – נת' בלקו"ת במדבר טו, ד. טז, א. דרושים

ליוהכ"פ ע, ג. המשך תער"ב ח"א ע' רב, וע' תיא. ועוד.

(43) ראה לעיל ע' ופו ואילך, וע' וצו ואילך.

(44) כ"ה בכתי"ק, ואוצ"ל: וכמו.

(45) ראה לעיל ע' וקמט"ק. וש"נ.

(46) ראה סה"מ תרנ"ג ע' רלט. תרנ"ד ע' רפח ואילך.

תרנ"ח ע' ק. ועוד.

(39) במבואר בפסיקא זו ראה ד"ה להבין מה שבברכה כו' משמח חתן וכלה בס' מאמרי אדהאמ"צ דרושי חתונה ח"ב ע' תקכו ואילך.

(40) לעיל ע' ותקמת.

(41)

(42) ראה רמב"ן ואתחנן ו, ה. רבינו בחיי בראשית א, כח.

של"ה שער האותיות (עמק ברכה) פג, ב. תניא פ"ג (ז, ב). פ"ה

ש"פ אחו"ק, י"ג אייר, ה'תרס"ז

תקנג

ולצאת מכל הס[ני]בוכים, ולברר הדבר לאמיתתה מתוך הצער והדוחק כו' (שהצער מגיע בעומק הנפש הרבה יותר מהעונג כו', וכמשנת"ל ד"ה וישלח יעקב⁴⁷ יעו"ש), ומה שבא על אמיתת הדבר, אינו מצד גודל ויושר שכלו, ולא בזה הוא המדידה כו', כ"א מפני שנוגע לו מאד האמת וחפץ בזה דוקא⁴⁸, משו"ז בא אל האמת (עס לייגט [זיך] באַ עם וואָס אמת איז), והוא ע"י יגיעה גדולה והיגיעה היא בעיון השכל, אבל הוא ע"י קבעומ"ש דוקא כנ"ל. וזהו לימוד התורה לשמה, היינו לידע את התורה כו' (וכנודע⁴⁹ שהיו מגדולי החכמים בדורות האחרונים שעסקו בתורה ביגיעה ופולפול רב, וגם כיוונו אל ההלכה כו', והי' הלימוד לא לשמה כו', והלימוד לשמה הוא לידע את התורה לאמיתתה, ובפרט לידע את המעשה אשר יעשה כו'⁵⁰, וכמ"ש בשל"ה⁵¹ שזהו דוקא בעסק התורה שבבחי' יראה וקבעומ"ש כו'). ובחי' זו הוא בבחי' מלמטה למעלה, מאחר שהעיקר הוא הקבעומ"ש כו'.

וי"ל שבכדי להגיע לבחי' אין העצמי ממש, כמשנת"ל (ד"ה והי' אור הלבנה⁴⁰), זהו דוקא ע"י עסק התורה בבחי' קבלת עומ"ש. והענין הוא, דהנה איתא במד"ר ויקרא פ"ב⁵², אלף נכנסים למקרא יוצאים מהם מאה (למשנה), מאה נכנסים למשנה יוצאים מהם עשרה (לתלמוד), עשרה נכנסים לתלמוד יוצא מהם אחד, פי' המת"כ להוראה, ומבואר במ"א⁵³ שהן ד' נגד ד' עולמות אבי"ע, והא' היוצא להוראה היינו שמגיע לבחי' אצילות כו'. והנה, אצילות זהו מה שמובדל בערך מבי"ע, וכמ"ש במ"א⁵⁴ בענין הלא כה דברי כאש⁵⁵, שקאי על ע"ס דאצילות, שנא' בהם בס"י⁵⁶ ודברו בהם ברצו"ש כו', ועז"נ⁵⁷ כי ה' אלקיך אש אוכלה הוא, דכמו שהאש אינו מתחבר עם שאר היסודות, כמו"כ אצילות מובדל בערך מהג' עולמות כו', ועיקר הכוונה על בחי' הכתר, שהיא בחי' אצילות שבאצילות כו', וכמ"ש בלק"ת בהביאור דמי מנה פ"ג בהג"ה⁶¹ בשם ביאור האדר"ז מהאריו"ל⁶², וזהו ג"כ ענין א' יוצא להוראה ** היינו בחי' אצילות שבאצילות כו'. וזהו דוקא ע"י היראה וקבעומ"ש, דענין ההוראה היינו מה שפוסק למעשה בפומ"מ, ונת"ל

תכא

(* וזהו⁵⁸ מ"ש⁵⁹ ולכבודי כו' אף עשיתיו, דאף מרבה בחי' רביעית⁶⁰, והיינו שע"י הבריר דבחי' אף מרבה בחי' רביעית בחי' אצי' כו'.

** שהיא⁵⁸ בחי' הרביעית.

47 לעיל ע' וקמג ואילך.
48 ראה גם אגרות קודש אדמו"ר מהור"י צ"ח ע' רצ.
הועתק ב, היום יום ט' אלול.
49 ראה דרך חיים פא, ב (ומציין לס' תפארת ישראל [ראה שם בהקדמה], וס' גבורות ה' למהר"ל מפראג). שערי אורה נא, ב. תורת חיים נח נ, ד. ספר השיחות תורת שלום ע' 176.
50 ע"פ יתרו ית, כ.
51 מס' שבועות פ' נר מצוה (סל"ה) קפג, ב.
52 פיסקא א.
53 אוה"ת נ"ך (כרך א) ע' שפ.
54 ראה סה"מ תרכ"ט ע' שמה. תרמ"א ע' שנ.
55 ירמי' כג, כט.
56 פ"א מ"ו.
57 ואתחנן ד, כד.
58 על תיבות אלו כתב רבינו: „אין צריך להעתיק". [וראה לעיל ע' וכב שוה"ג להערה [105].
59 ישעי' מג, ז.
60 ראה לקו"ת בלק סז, ב ואילך. סט, סע"ג ואילך.
61 פ' בלק שם דף סט, סע"ג ואילך.
62 לע"ע לא מצאנו זה בביאור האדר"ז שלפנינו.

(ד"ה] לך לך הב' 63) שבזה הוא היגיעה ביותר, והעיקר הוא מצד היראה אולי אין האמת כן, שהרי צריך לפסוק הדבר לפועל שזה אסור או מותר כו', והו"ע העסק התורה בבחי' קבלת עול, שנת' (בד"ה וה' אמר 64) שז"ע ההוראה כו' (בד"כ ענין העסק דתושבע"פ, מאחר ששייך לפועל, נכנס בספיקות בהענין, וצריך לעיין בזה ביותר כו', וכמשנת"ל בד"ה לך לך הנ"ל. אמנם, מובן, שהעיקר בזה הוא היראה, שנוגע לו מאד לידע את האמת מצ"ע, וירא ח"ו מן ההיפוך, והתו"א 65, מצד היראה והאימה היתירה שהי' בהם, הגיעו לתכלית אמיתית הכוונה בכל פרט, איך ומה שיהי' לפועל כו', וכמשנת"ל וענין קבעומ"ש הוא בכללות עסק התורה (והו"ע לשמה שנת"ל), וענין היראה הוא בהוראה פרטיות כו', והכל אחד הוא כו'). ועי"ז דוקא מגיע לבחי' האין העצמי כו'. דכאשר העסק ובירור ההלכות הוא רק ע"פ הטעם ועונג כו', מגיע רק לבחי' מקור החכמה כו' (וי"ל כמו השערה יש לה גומא בעצם הגולגלת דמשם יונקת מן המוח כו', ומבואר במ"א שזהו בחי' יו"ד כו', וכמ"ש בתו"א בהביאור דויצא יעקב 66, ועי"י שמפריד השערה שנת"ל (ד"ה והי' אור הלבנה 40) שע"י מגיע לשרש השערה, היינו בחי' היו"ד (שזהו בחי' מו"ס, מקור חכמה הגלוי כו', דהיינו בחי' האין דחכמה כו'), לא בחי' עצם הגולגלת (הנק' ארחין דגולגלתא 67 שמתאחד בבחי' עתיק כו')], אבל כאשר עסק התורה בבירור ההלכות הוא בבחי' קבעומ"ש, עי"ז דוקא מגיע לבחי' האין העצמי ממש שלמעלה מעלה מבחי' האין דע"ס כו'.

ולפי הנ"ל מובן שיש בזה ג' מדריגות. הא', שאופן עסק התורה שלו הוא רק לידע את טעם ההלכה לבד (ואפי' לעומקה). הב', כשנאחז בסבכי ההלכות ובהענינים הסותרים ומייגע ומעמיק א"ע לתרץ ולברר כל הדברים ושיבוא כל דבר על מכונו כו', והו"ע הסלסול ובירור ההלכות כו', אלא שהוא ע"פ טעם ושכל לבד או ע"פ הרגש העונג כו'. והג' הוא כאשר הסלסול ובירור ההלכות הוא בכח היראה והקבעומ"ש כו'. והנה נת"ל (ד"ה ואברהם זקן וד"ה ויתן לך 68) שע"י עסק התורה בדרך או"י, מגיע רק לבחי' החכמה ומקור החכ', שהוא [ב]בחי' המשכה כו', והיינו כח המשכיל, ולמעלה הוא בחי' ח"ס כו'. ועי"י עסק התורה בדרך או"ת, שהו"ע בירורי ההלכות, מגיעים לבחי' כח ההיולי העצמי דחכמה כמו שהוא בעצם הנפש, שאינו בבחי' המשכה וגילוי כלל כו', והוא בחי' החכמה שבע"ס הגנוזות במאצילן בבחי' עצמות או"ס כו'. וכ"ז הוא בחי' כח הנעלם דחכמה לבד. אבל עי"י עסק התורה בבחי' קבעומ"ש, שזהו אמיתית בחי' או"ת, ה"ה מגיע לבחי' העלם העצמי דא"ס כו'.

ובזה יובן מה שלעיל בד"ה הנ"ל 69 נת' שע"י בירור וליבון ההלכות מגיעים לבחי' כח הנעלם דחכמה, ובד"ה לך לך הב' 70 נת' שע"י בירור ההלכות מגיע לבחי' העצמית ממש שלמעלה מבחי' כח החכמה העצמית, וזה מאמת לכח החכמה העצמית כו'. וע"פ הנ"ל י"ל, דע"י בירור ההלכות ע"פ טעם ועונג, מגיע רק בבחי' גילוי האין דכתר כו', או

תכב

(67) ראה זח"ג קכט, א. קלו, א (באד"ר).

(68) לעיל ס"ע וקד ואילך. ע' וקב ואילך.

(69) ד"ה ויתן לך ס"ע וקז"וקיח.

(70) לעיל ע' ותקטו ואילך.

(63) לעיל ע' ותקטו ואילך.

(64) לעיל ע' ותקלד.

(65) = והתנאים והאמוראים.

(66) הכוונה לביאור לד"ה ושבתי בשלום בתו"א פ' ויצא

(כא, ד ואילך).

ש"פ אחו"ק, י"ג אייר, ה'תרס"ז

תקנה

לבחי' כח החכמה העצמית כמו שהיא למעלה מבחי' מקור ממש כו', אבל הכל הוא בבחי' כח החכמה כו', וע"י בירור ההלכות בבחי' קבעומ"ש, עי"ז דוקא מגיע לבחי' העצמית שלמעלה מעלה מבחי' כח החכמה, דהיינו בחי' האין העצמי דכתיב, ובשרשו הוא בחי' העלם העצמי דא"ס כו', וכמשנת"ל (ד"ה ביום השמיני עצרת ה'1).

ונמצא דכמו שנת"ל (בד"ה הנ"ל⁷²) מעלת מצות מעשיות על התורה, שע"י מעשה"צ דוקא מגיע לבחי' העצמות כו', כמו"כ הוא בתורה גופא ההפרש בין תושב"כ ותושבע"פ בכלל, ובתושבע"פ גופא בין העוסק בה ע"פ הטעם לבד או כשהעסק הוא בבחי' קבעומ"ש, שע"י דוקא ממשיך בחי' העצמות כו'. וי"ל דזה"ע משארז"ל⁷³ הלומד ע"מ ללמד מספיקין בידו ללמוד וללמד, דהלומד ע"מ ללמד, היינו שמברר ומלבן הדבר, אך הוא ע"פ טעם ושכל או ע"פ טעם ועונג לבד כו', מספיקין בידו ללמוד וללמד, דהיינו שמגיע לבחי' כח הנעלם דחכ', שנמשכים לו תוס' אורות כו', אבל הלומד ע"מ לעשות, דהיינו עסק התורה בקבעומ"ש, שהוא הנוגע למעשה דוקא, שז"ע לימוד התורה לשמה כנ"ל, מספיקין בידו ללמוד וללמד לשמור ולעשות, וע"פ פשוט הוא שזוכה לעשייה בפועל, וע"פ הנ"ל היינו שמגיע לבחי' העלם העצמי דא"ס, שזהו שנמשך לו אמיתית האור הנמשך ע"י מעשה ג"כ, ונמשכים עי"ז תוס' אורות נעלים ביותר גם בבחי' כח הנעלם דחכמה כו', וזהו שמספיקין בידו ללמוד וללמד לשמור ולעשות כו'. ועפ"ז יובן דע"י לימוד התורה לשמה, לידע את המעשה אשר יעשה כנ"ל, עי"ז הוא ג"כ לשמה לשם התורה⁷⁴, היינו להמשיך המשכת אוא"ס בתורה, שהרי עי"ז נמשכים תוס' אורות בבחי' כח הנעלם דחכמה מבחי' העלם העצמי דא"ס כו' (ועמשנת"ל ד"ה לך לך ה'75 בענין שמאמת האמיתית דתורה כו'). וז"ש במשנה דאבות הפוך בה והפוך בה דכולא בה, דהיינו כאשר עסק התורה היא בבחי' קבעומ"ש, אז דכולא בה, דגם ההמשכה שע"י מצות מעשיות נמשך בעסק תורתו כו'.

ובזה⁷⁶ יובן משארז"ל בעירובין די"ג ע"ב, שלש שנים נחלקו ב"ש וב"ה כו', יצאה ב"ק מן השמים ואמר אלו ואלו דא"ח והלכה כב"ה, וכי מאחר שאלו ואלו דא"ח, מפני מה זכו ב"ה לקבוע הלכה כמותם, מפני שנוחין ועלובין היו כו', ולא עוד אלא שמקדימין דברי ב"ש לדבריהם. ולכאורה, איך יכול להיות שיהי' דברי שניהם אמת, כיון שהלכה כב"ה, איך יכול להיות דברי ב"ש ג"כ אמת, ואם גם דברי ב"ש אמת, למה נקבע הלכה כדברי ב"ה דוקא. וגם, מה שייך לקבוע הלכה כב"ה מפני שנוחין ועלובין היו, שלכאורה, קביעת הלכה שייך למי שהוא מחודד יותר ובר שכל גדול יותר, שיוכל לבוא על עומק הסברא יותר כו', וב"ש היו מחודדים טפי⁷⁷, ולמה מפני שב"ה נוחין ועלובין היו

שמיוסד על מאמרי אדה"ז הקצרים ע' שכז. ועם הוספות כו' – אוה"ת יתרו ע' תתצג ואילך. נ"ך (כרך ב) ע' תתקפא ואילך. סה"מ תרני"ח ע' מד ואילך. עטר"ת ע' תמט ואילך. תרפ"ח ע' ככט ואילך. ד"ה מזמור לתודה תשי"ז (תורת מנחם סה"מ תשי"ז ס"ע פג ואילך). – וראה גם תר"מ התוועדויות תשס"ז ח"א ע' 313.
(77) יבמות יד, א.

(71) לעיל ע' תצה, וע' ותצח.
(72) לעיל ע' ותצח.
(73) אבות פ"ד מ"ה.
(74) ראה פע"ח שער הנהגת הלימוד בתחילתו. לקו"ת שלח מו, ג. שה"ש לב, ד. סידור עם דא"ח קכה, א. מאמרי אדמו"ר האמצעי דברים ח"א ע' רמ. וש"נ. לעיל ע' ותקטו.
(75) ע' תקטו ואילך.
(76) בהבא לקמן ראה ד"ה וידבר גו' אנכי שבהערה 1 –

נקבע הלכה כמותן. אך הענין הוא, דהנה ארז"ל בסנהדרין דצ"ג ע"ב גבי דוד, וה' עמו⁷⁸ שהלכה כמותו בכ"מ, ונמצא, דהלכה היא משם הוי', וכאן אמר אלו ואלו דברי אלקים חיים, וצ"ל מהו אלקים חיים.

והענין דהנה יש אלקים חיים, ואלקים סתם. אלקים סתם זהו מ"ש⁷⁹ כי שמש ומגן הוי' אלקים, שאלקים מסתיר ומעלים על שם הוי' שלא יהי מאיר בגילוי, שאם הי' מאיר גילוי שם הוי' כמו שהוא, לא הי' אפשר להיות עולמות בע"ג, אלא הכל הי' בטל במציאות ממש, וע"כ הוצרך להיות צמצום בהאור, שיתעלם כל האור העצמי, ולא יומשך כ"א בחי' הארה חיצונית לבד, וג"ז בבחי' צמצום כו'. וזהו הנק' צמצום ומקו"פ וחלל ריקן, שנתעלם אור א"ס לגמרי כו', דבכדי שתהי' התהוות עולמות בי"ע הכללים כו', וכידוע דהתחלת התהוות העולמות הוא מבחי' א"ק בריאה דכללות כו'⁸⁰, הי' צ"ל תחלה הצמצום באו"ס, שיתעלם האור העצמי לגמרי, ויומשך רק הארה מצומצמת לבד כו'. וז"ש⁸¹ אתה הוא הוי' לבדך אתה עשית את השמים כו'. אתה, קאי על עצמות א"ס, הנק' עצמות המאור, שלמעלה מבחי' העלם וגילוי, ונק' אתה לנוכה, דש"ש⁸² שגור בפיו כל⁸³, ושום נמצא אינו יודע אמיתת מציאותו כו'. הוא, קאי על בחי' או"ס, דשייך בו העלם וגילוי, והיינו בחי' עצם האור ובחי' ההתפשטות שלו כו', וזהו הוא והוי', הוא היינו בחי' ההעלם, והוי' הוא בחי' הגילוי כו' (והיינו בחי' אצילות דכללות, וכמ"ש במ"א⁸⁴). וכ"ז הוא לבדך, בחי' הוא לבדו הוא, שהוא בחי' האור הכלול בעצמותו, ואינו בערך שיהי' מקור לעולמות כו'. ובכדי שיוכל להיות התהוות העולמות הי' צ"ל הצמצום באו"ס. וזהו אתה עשית, את חסר ה'⁸⁵, שחסרו ה' הפרצופים דע"ס הגנוזות במאצילן שבאו"ס שלפני הצמצום כו', ואינו מאיר רק הארה מבחי' מלכות דא"ס כו' (ועמ"ש לעיל (מד"ה החדש הזה ואילך⁸⁶) בענין ב' מיני ההמשכות שמאו"ס כו'). וכמו"כ הוא לצורך התהוות בי"ע הפרטיים, שיש בחי' פרסא המפסקת בין אצילות לבי"ע, להעלים אור האצילות לגמרי, ולא יומשך רק בחי' הארה לבד מבחי' מלכות דאצילות להוות בי"ע כו'. וזהו שארז"ל⁸⁷ בתחלה עלה במח' לברוא את העולם במדה"ד, ולזה נאמר⁸⁸ בראשית ברא אלקים, והיינו שיהי' ההתהוות מבחי' הצמצום לבד כו' (וכמו אור וחיות הכלים מצ"ע שמבחי' הרשימו כו' כידוע⁸⁹), ואח"כ שיתף עמו מדה"ר, ולכך נאמר⁹⁰ ביום עשות הוי' אלקים כו' (שיהי' אור וחיות בגילוי כו'), ומ"מ, בחי' אור זה נקרא אור אלקים, ולא אור הוי' כו', וכמשנת"ל (ד"ה כי תבואו כו' ושבתה⁹¹), וזהו בחי' אלקים סתם. אמנם, בחי' אלקים חיים הוא ג"כ

תכג

(83) ראה תו"א וירא יד, ב. וראה סה"מ תרפ"ט ע' 20. וש"נ.

(84) ראה סה"מ תר"ס שם ע' מד ואילך. תרפ"ט שם. ד"ה

חכמות בחוץ תרצ"ד בסה"מ קונטרסים שם רצו, ב.

(85) ראה בכ"ז במקומות שנשמנו בהערה 81.

(86) לעיל ע' רטו"רטז (ד"ה החודש), וע' רנב (ד"ה אדם

כי יקריב).

(87) פרש"י בראשית א, א.

(88) בראשית שם.

(89) ראה במקומות שנשמנו לעיל ע' רנב הערה 34.

(90) בראשית ב, ד.

(91) לעיל ע' רצג"רצד.

(78) שמואל-א טז, יח, יח, יד.

(79) תהלים פד, יב.

(80) ראה עץ חיים שער ג (שער סדר אצי' להרח"ו) פ"א.

לקו"ת מסעי צה, א ואילך. ובכ"מ.

(81) נחמי" ט, ו. – וראה בכ"ז אוה"ת ויחי שפה, ב ואילך.

שצה, ב ואילך. סה"מ תרנ"ג ע' רנח ואילך. תר"ס ע' מג

ואילך. עזרת" ע' קיז ואילך. תרפ"ט ס"ע 19 ואילך. ד"ה

חכמות בחוץ תרצ"ד בסה"מ קונטרסים ח"ב רצו, א ואילך.

סה"מ תש"א ע' 149. תו"מ סה"מ מלוקט ח"ד ע' קד ואילך

[ובהוצאות הקודמות הוא בח"ג ע' רכב ואילך].

(82) = דשם שמים.

ש"פ אחו"ק, י"ג אייר, ה'תרס"ז

תקנו

צמצום, אבל אינו צמצום גמור⁹², שהרי חיים הוא בחי' השפעה, וכמו מכלכל חיים בחסד⁹³, באור פניך נתת לנו תורת חיים כו'⁹⁴, וא"כ אדרבה, הוא המשכה וגילוי כו', אלא הצמצום הוא כמו ע"ד משארז"ל⁹⁵ לעולם ישנה אדם לתלמידו בדרך קצרה, שאע"פ שמצמצם את שכלו באותיות מועטים, מ"מ, אין זה צמצום גמור, היינו שאין כאן אור השכל, אלא אדרבה, שאותיות אלו כוללים כל השכל, ונק' מועט המחזיק את המרובה כו'⁹⁶, וכמו משנה וגמ', שכל אריכות הגמ' מרומז בהמשנה בקצרה ע"י תיבה אחת ואות א' כו', וכמשנת"ל (ד"ה אר"ע אשריכם ישראל⁹⁷), דגם מה שיכול ליפול ספק וקושי, הכל מרומז תיקון הדבר בל' הקצר ששנה רבה"ק במשנה כו', וא"כ אין זה צמצום גמור, כ"א מועט המחזיק את המרובה כו'.

והדוגמא מזה למעלה בד"כ הוא ההפרש בין המשכת האור דבי"ע ובין ההמשכה באצילות גופא, דהגילוי בבי"ע הוא לאחר הצמצום והפסק הפרסא, שמתעלם אור העצמי, ואינו נמשך רק הארה חיצונית לבד, אבל האור העצמי אינו נמשך כלל בבי"ע כו', ולכן במלאכים א"א להם לבוא אל אור האצילות, וכמאמר⁹⁸ הושיט הקב"ה אצבעו הקטנה כו', דהיינו שהי' גילוי קצת יותר מחוק הקצוב, ונתבטלו כו' (ועמשנת"ל ד"ה יהודה אתה⁹⁹), ואם הי' אור העצמי דאצילות בבי"ע אפי' בבחי' צמצום, הרי הי' אפשר להם להגיע לזה ע"י עבודתם כו', אלא שהאור העצמי דאצילות מתעלם לגמרי, ונמשך רק הארה חיצונית לבד כו' (והוא בחי' חיצונית הכלים דזו"נ דאצילות שנעשים אורות נר"ן לבי"ע, והוא בחי' הנשמה דבי"ע כו', כידוע ומבואר במ"א¹⁰⁰). ומ"ש באגה"ק ד"ה איהו וחיוהי חד¹⁰¹, והארת הקו כו' בקע הפרסא עמהם ומאיר בהם בבי"ע כמו באצילות ממש, י"ל¹⁰² דהיינו שמאיר בהכלים דמלכות, אבל לא בהנבראים דבי"ע כו'. וגם אור הנשמה דבי"ע מתעלם ומסתתר מהנבראים דבי"ע כו', ומה שמאיר בהם הן רק אורות נר"ן¹⁰³, שהן בחי' בריאה מאור הנשמה כו' (בבחי' העלם והסתר הבורא מהנברא כו'), וכמ"ש באגה"ק שם¹⁰⁴ (רק ההלכות שלפנינו הן בחי' אור הנשמה הנ"ל, שבתוכה מהות בחי' ח"ע דאצילות כו', וכמ"ש באגה"ק בקו"א ד"ה להבין מ"ש בפע"ח¹⁰⁵, ועמ"ש בד"ה תקעו רס"ד¹⁰⁶). אבל הגילוי באצילות הוא בבחי' צמצום ומיעוט לבד כו', דהגם שיש חילוקים באופני הגילוי באצילות ג"כ, וכמ"ש בע"ח¹⁰⁷ דבכו"ח¹⁰⁸ מאיר אוא"ס בקירוב

תכד

(101) סימן כ (קלא, ב). וראה לעיל ע' ול, ובהנסמן שם.
(102) ראה סה"מ תרנ"ח ע' קמז. וראה סה"מ תר"ן ע' שמ
[שם מביא ע"ז מ"ש בד"ה ואברהם זקן (באוה"ת חיי שרה
(כרך ד) תשפא, א. ובסה"מ תרכ"ז ע' כח]. עיי"ש. תרס"ה ס"ע
קצ ואילך. המשך תער"ב ח"ב ע' תרצז. וראה גם סה"מ תר"ן
ע' רפג"ד. עזרת"ס ס"ע פד. תרע"ח ע' רנו. לעיל ע' ול.
(103) = נפש רוח.
(104) ס"כ שם (קל, א).
(105) דף קנת, א"ב.
(106) סה"מ תרס"ד ע' מב.
(107) שער מב (שער דרושי אבי"ע) פ"ג.
(108) = דבכתר וחכמה.

(92) ראה גם סידור עם דא"ח רלו, א.
(93) ברכת אתה גבור בתפלת העמידה – וראה לעיל ע'
ושז. וש"נ. וע' תא. וש"נ.
(94) ברכת שים שלום.
(95) פסחים ג, ב.
(96) לשון חז"ל – שמור"ר פ"א, ה. ילקוט שמעוני בראשית
רמז ז.
(97) אוצ"ל: ד"ה וה' אמר המכסה (לעיל ע' ותקכח"תקט).
(98) יומא כא, ב. סנהדרין לח, ב.
(99) לעיל ס"ע וקעז. וראה גם לעיל ס"ע רח.
(100) ראה עץ חיים שער מד (שער השמות) פ"א"ב. קו"א
לתניא קנו, ריש ע"ב. סה"מ תר"ן ס"ע רפח ואילך. תרס"ב ס"ע
רכה ואילך. תש"ד ע' 35 ואילך. ועוד.

מקום, ובכינה בבחי' ריחוק, ובז"א דרך חלון, ובמלכות דרך נקב כו', כ"ז הוא בחי' מיעוט האור, אבל לא בחי' התעלמות כו'. וכמו עד"מ אור השמש שמאיר דרך מסך, הרי המסך מעלים על אור השמש, דאור השמש עצמו ומהותו אינו מאיר כלל דרך המסך, ומה שמאיר ה"ז הארה שאינה מהות השמש כלל כו', אבל אור השמש המאיר דרך הנקב, ה"ה אותו מהות השמש ממש המאיר דרך החלון, אלא שהוא בבחי' מיעוט לבד כו'. וכמו"כ הוא הדוגמא בגילוי האור המאיר באצילות, שהוא בחי' מהות ועצמות האור, אלא שהוא בבחי' מיעוט, והיינו ע"ד מועט המחזיק את המרובה כו' (וה"ז בהגילוי' מחו"ב לז"א ומז"א למלכות, וכמו"כ הוא מן הכתר אל החכמה כו', וכמ"ש בהדרוש שעל הע"ח הנ"ל¹⁰⁹, הפרש בין הפרסא שבין אצילות לבריאה להפרסאות שבאצילות, כמו בין הכתר לחכ' ובין מוחין למדות, שהן כהדין קמצא דלבושי' מיני' ובי' כו'¹¹⁰, שאין מעלים על מהות האור כו', אבל הפרסא שבין אצילות לבי"ע היא מעלמת כו'. ומ"מ, האור דאצי' אין זה מהות האור דבחי' האין העצמי דכתר כו', כי בחי' זו היא לאחר הצמצום כדוגמת בחי' עצמות אוא"ס שלפני הצמצום כו', ומה שאצילות הוא בחי' מהות האור, היינו לגבי אורות המאציל השייכים אל האצילות כו', והוא בחי' האין דע"ס וגילוי בחי' האין דכתר שנת"ל כו', בד"ה והיה אור⁴⁰). וכמו שהוא בבי"ע הפרטים, כמו"כ בבחי' בי"ע הכללים לגבי האוא"ס שלפני הצמצום, שהגילוי בבחי' בי"ע הכללים הוא ג"כ לאחר התעלמות עצם האור דאוא"ס שלפני הצמצום, שהוא בחי' אצילות דכללות כו', ורק הארה לבד, שאינו מהות האור, מאיר לאחר הצמצום כו', ונק' ג"כ אור אלקים בכללות כו'.

וזוהן מה שאמרו אלו ואלו דא"ת, היינו שגילוי אור התורה הוא גילוי בחי' האורות דאצילות כו'. וכידוע¹¹¹ דאור התו' אין זה כמו ההמשכות שבעולמות, שהן ע"י ההעלמות והסתרים שמעלימים על מהות האור עצמו כו' כנ"ל, אבל אור התורה, גם כמו שירדה לבי"ע הוא שמאיר בחי' מהות האור כמו שהוא למעלה מהפרסא, וכמ"ש¹¹² ויהי קול מעל לרקיע, שקאי על אור התורה, שהוא למעלה מהרקיע המפסיק כו'. והגם שאינו דומה התורה כמו שהיא באצילות וכמו שהיא בבי"ע, וכמ"ש בכהאריז"ל¹¹³ בפ"י ועל תורתך שלמדנתנו¹¹⁴, דתורתך היא תורה שבאצילות, ושלמדנתנו היינו תורת הבריאה כו', מ"מ, ה"ז ג"כ רק בבחי' מיעוט לבד, לא בבחי' התעלמות כו'.

תכה

והענין הוא, כמ"ש באגה"ק בד"ה להבין מ"ש בפע"ח הנ"ל¹⁰⁵, בענין ההלכות שלפנינו, שהן מבחי' מלכות דבריאה ויצי' מבחי' אור הנשמה שבתוכן מלוּבש בחי' מהות

לחה"ש בהוספות ע' 52. ס"ע 54 ואילך (הוצאת תשנ"ה).
 (113) כן הוא בכ"מ בדא"ת. ואולי הכוונה שע"פ כהאריז"ל מוכן שזהו פ"י ועל תורתך שלמדנתנו. – וראה ל"ת להאריז"ל ר"פ בראשית. סי' האריז"ל ושער הכוונות בפ"י ונתן לנו תורת אמת. לקו"ת סד"ה להבין מ"ש ביום השמע"צ (דרושים לחה"ס פא, ד). – להעיר מהקדמת התיקונים (ד, ב): ואת אורייתא דבריאה ואורייתא דאצילות. וראה קונטרס שבסו"ס אמת ליעקב שאלה מ"ם. – הערת כ"ק אדמיר' זי"ע בסה"מ ה"ש"ת ע' 68.
 (114) ברכה שני' דברכת המזון.

109) מאמרי אדה"ז ענינים ע' לו. אוה"ת ענינים ס"ע קפח ואילך. אוה"ת סידור ס"ע שסב ואילך. סה"מ תרכ"ז ע' שנ ואילך. תרכ"ט ע' שעג"ד. תר"ם ח"ב ע' תקעה"ו. תר"ן ע' רפד ואילך. וראה ד"ה ובחמשה עשר תש"ל (סה"מ תש"ל ע' 28 ואילך).

(110) ב"ר פכ"א, ה.

(111) ראה לעיל ס"ע לא-לב. ובנסמן שם. וראה בנסמן בערה הבאה.

(112) יחזקאל א, כה. – וראה מאמרי אדה"ז נביאים ע' ללה. אוה"ת יתרו (כרך ח) ריש ע' ב'תתקפב. אוה"ת דרושים

ח"ע דאצי' כו', דבחי' אור הנשמה דמלכות דבריאה ויצירה אינו מעלים על בחי' ח"ע שבה כו'. והענין הוא, דהנה ידוע ההפרש בין מעבר להתלבשות¹¹⁵, דמעבר הוא, שאינו מתעכב בהמדריגה התחתונה שמתלבש בה, וממילא אין האור דמדרי' העליונה משתנה כלל, וה"ה כמו שהוא ממש במהותו כו'. והמשל בזה, כמו אור השכל העובר דרך האצבע בכתבת איזה שכל, שאין אור השכל משתנה כלל כו', וכמו"כ בשכל המתלבש בדבור, שזהו דרך מעבר המדות כו', כידוע¹¹⁶. ובחי' התלבשות הוא, שהמדריגה העליונה מתעכבת בהמדריגה התחתונה, ועי"ז ה"ה נעשית כמהות מדריגה התחתונה. וכמו בהתלבשות השכל במדות, שהגילוי הוא בחי' מדות, ולא שכל, ועם היות שבהמדות ניכר התלבשות השכל בהם, דמדות שהן ע"פ השכל ה"ה באו"א לגמרי כו', מ"מ, הרי השכל נעשה ג"כ כמהות מדה כו', וכמ"ש במ"א¹¹⁷. והנה, בהתלבשות גופא יש הפרש אם ההתלבשות הוא במדריגה שהיא כמהות המדרי' העליונה, או שהיא מהות אחר, והיינו, דכאשר ההתלבשות היא במדריגה שאינו אלקות, אז האור האלקי מתעלם ומסתתר בהתלבשות זאת, אבל כאשר המלביש הוא ג"כ אלקות, אז המדריגה העליונה אינו מתעלם ומסתתר, אלא מאיר בגילוי ממש בהמדריגה התחתונה, והיינו בחי' גילוי המהות ממש דהמדריגה העליונה בהמדריגה התחתונה כו'. וזהו ההפרש בין התלבשות אור הנשמה דבי"ע בנ"ר¹¹⁸ דבי"ע ובין התלבשות בחי' ח"ע באור הנשמה כו', דלהיות דבחי' נ"ר¹¹⁸ דבי"ע הן בחי' נברא, כמ"ש באגה"ק סי' כ"ו¹¹⁹, לזאת, בחי' התלבשות אור הנשמה בהם הוא בבחי' העלם והסתר, כהסתר הבורא מהנברא כו', כמ"ש באגה"ק בקו"א ד"ה להבין מ"ש בפע"ח¹⁰⁵, והיינו, דבחי' המהות דאור הנשמה אינו מאיר בבחי' נ"ר, כ"א בחי' המציאות לכד כו'. אבל התלבשות בחי' ח"ע באור הנשמה דבי"ע, להיות דאור הנשמה היא בחי' אלקות ממש, לזאת, בחי' התלבשות ח"ע באור הנשמה הוא, שבחי' מהות ח"ע ממש מאיר בגילוי ממש בבחי' אור הנשמה, ואינו מתעלם ומסתתר כלל כו'. ולזאת, עם היות דמה שמאיר בגילוי ממש בהלכות הערוכות לפנינו הוא בחי' אור הנשמה דמלכות דבריאה ויצירה, כמ"ש באגה"ק הנ"ל¹⁰⁴, מ"מ, הרי בתוכה מלובש בחי' מהות ח"ע שאינו מתעלם ומסתתר, כ"א מאיר בגילוי ממש לגבי בחי' אור הנשמה. ולזאת, בהלכות שלפנינו, הגם שאינו מאיר בחי' מהות ח"ע בגילוי ממש, מ"מ, הרי אינו בבחי' העלם והסתר, כ"א בבחי' מיעוט לכד, שאפשר לבוא לבחי' גילוי מהות בחי' ח"ע ממש כו'. ונמצא, דהלכות שלמטה הן בחי' מהות בחי' אור הנשמה דבי"ע¹²⁰ שבהם בחי' מהות בחי' ח"ע בלי שום העלם והסתר גמור כו', רק שבאצילות מאיר בחי' המהות דח"ע ממש, ובבי"ע וכן למטה הוא ע"י ההתלבשות בבחי' הנשמה דמלכות דבי"ע¹²⁰ כו', אבל בחי' האור דח"ע שבאור הנשמה אינו בבחי' העלם והסתר, ומאיר בבחי' גילוי המהות ממש באור הנשמה כו', ובחי' המהות דאור הנשמה מאיר בהלכות שלפנינו כו', כמ"ש בד"ה הנ"ל¹⁰⁵

תכו

(117) ראה תו"א וארא נח, ב"ג. סה"מ תרמ"ד שם. תרס"ד שם.

(118) = בנפש רוח .. נפש רוח.

(119) שם קל, א.

(120) = דבריאה יצירה.

(115) ראה אוה"ת ויקרא (כרך ב) ע' תסח ואילך. סה"מ תרנ"ב ע' כז ואילך. תרס"ב ע' רל"א. תרס"ד שם ע' מא"ב, וע' קלא ואילך. תרצ"ו ע' 113. וש"נ.

(116) ראה אוה"ת שם ע' תסט. סה"מ תרמ"ד (הוצאת

תשס"ו) ע' שכח ואילך. תרנ"ב שם ע' כח ואילך. תרס"ד שם ע' מא"ב.

ובד"ה תקעו הנ"ל¹⁰⁶, ונמצא שזהו מיעוט לבד כו'. וזהו אלו ואלו דא"ח, שאין זה בחי' צמצום גמור, כ"א שמאיר בזה בחי' מהות האלקות דאצילות ממש, אלא שהוא בכחית מיעוט כו' (ויכולים להגיע לבחי' המהות דח"ע שבזה כו').

וע"פ הנ"ל יובן מ"ש אם לא בריתי יומם ולילה כו', שהתורה נקראת ברית. דהנה, ברית הו"ע ההתקשרות וההתחברות, והיינו שהתורה מחבר[ת] אוא"ס עם העולמות, דלהיות שהתורה היא בבחי' אלקים חיים, דהיינו בחי' אור האצילות, וע"י נמשך בחי' מהות ח"ע למטה כו' כנ"ל, הרי היא מחברת וממשכת בחי' אוא"ס בגילוי בעולמות כו'. וזו"ע בריתי יומם ולילה, דהנה, מדת יום ומדת לילה הן בחי' ז"א ומלכות כנודע¹²¹, ובחי' מלכות זהו בחי' אלקים סתם, שמעלים ומסתיר, וכידוע¹²² דשרש הפרסאות המעלימים הן מבחי' מלכות. אבל בחי' ז"א ה"ז בכלל עולם האצילות, דמבחי' זו לא הי' אפשר להיות עדיין התהוות העולמות, וכמ"ש בכ"ד¹²³. ותורה היא בחי' ברית המחבר יום ולילה, בחי' ז"א ומלכות, להיות במלכות ג"כ גילוי אוא"ס, ואז ממילא יהי' גילוי אוא"ס בעולם למטה כו'. וזהו אם לא בריתי כו' חוקת שו"א לא שמת, דתכלית הכוונה דבריאת והתהוות העולמות הוא להיות גילוי אוא"ס בעולם, דנתאווה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים כו'¹²⁴, ונמצא, דהתורה היא תכלית הכוונה כו'. וענין חוקת שו"א אי' בעה"מ¹²⁵ דהיינו הצמצום ומקו"פ, דבשביל התהוות מציאות העולמות הי' בהכרח שיהי' הצמצום כו' כנ"ל, וע"י התורה ממשיכים לאחר הצמצום שיאיר בחי' גילוי אוא"ס ממש, וזהו תכלית הכוונה דברה"ע כו'. וזהו כה אמר הוי' אם לא בריתי כו', דברה"ע הי' בשם אלקים, שהוא בחי' הצמצום כנ"ל, ותכלית המכוון להמשיך גילוי אוא"ס בעולם, והיינו ע"י התורה, שממשיכים בחי' אור האצילות (שזהו בחי' הוי' בכלל), ומשו"ז נקראת התורה [ברית] שמחבר יומם ולילה, בחי' ז"א ומלכות, וממשיך גילוי אוא"ס בבחי' חוקת שו"א, שבהעולם למטה יהי' גילוי אוא"ס ממש כו'.

123) ראה תו"א תרומה פא. ב. מאמרי אדה"ז תקע"א ע' עט. שם ס"ע צו"ז. לעיל ע' רח. ובכ"מ.
124) ראה תנחומא בחוקותי ג. נשא טז. ב"ר ספ"ג. במדבר פ"ג, ו. תניא פל"ו.
125) = בעמק המלך (שער א) (שער שעשועי המלך) ספ"ב. הובא באוה"ת נ"ך ע' שפד.

121) ראה פרדס שער כג (שער ערכי הכינויים) פ"י ערך יום. שם פ"ב ערך לילה. לקו"ת במדבר ז, סע"ד ואילך – בשם ספר רוח דוד לזח"ג קלד, ב. סידור עם דא"ח קפ, ב ואילך. אוה"ת לתהלים (יהל אור) ע' סב ואילך.
122) ראה ד"ה פקודי ה' ישרים תרנ"ה בסה"מ ליקוט ח"ב ע' נה ואילך. וראה לקו"ת שה"ש מג, סע"ג ואילך.

בס"ד [9' אמור, רס"ז]

כל השונה הלכות בכל יום מובטח לו שהוא בן עוה"ב, שנאמר² הליכות עולם לו, א"ת הליכות אלא הלכות³. וצ"ל מהו מעלת הלכות כ"כ שעי"ז מובטח לו שהוא בן עוה"ב. וגם מה"ע בן עוה"ב, דלפעמים אי"ו כל ישראל יש להם חלק לעוה"ב, וכאן אמר בן עוה"ב. ולהבין כ"ז צלה"ק משנת"ל⁴ ענין אלקים סתם ואלקים חיים, דאלקים סתם הוא בחי' שם אלקים שמעלים ומסתיר על האור בכדי שיהי' התהוות העולמות, אבל תורה היא בחי' אלקים חיים⁵, דאור האצילות אינו בבחי' העלם והסתר, כ"א בבחי' צמצום ומיעוט לבד כו'.

ואחר כ"ז, אע"פ שאלו דברי אלקים חיים⁶, הנה כ"ז הוא בחי' אלקים דוקא, בחי' אלקות לבד, דהיינו רק בחי' התפשטות לבד, ולא בחי' העצמות ממש כו'. וכמו שאצי" הוא בחי' אלקות, ה"ה בחי' התפשטות הארה מבחי' אוא"ס המאציל, לא בחי' עצמות המאציל ממש כו' (וכנ"ל ד"ה אם לא בריתי) דאור האצילות אין זה בחי' האין העצמי ממש, כ"א בחי' גילוי ההעלם מבחי' אור המאציל השייך לאצי' כו'.

וביאור⁸ הענין הוא, דהנה, מבשרי אחזה אלוהה⁹, עד"מ באדם, הנה הנפש כלולה מעשר כחות, שכל ומדות¹⁰, והרי אנו רואין שהשכל ומדות אינם עצמיות הנפש¹¹, שהרי השכל והמדות מקבלים שינוים, כי במדות יש קטנות וגדלות, שהקטן אוהב דברים קטנים, וכל מה שיגדל, מתגדלים מדותיו ג"כ, וכן השכל, כל מה שמזקינים דעתם מיושבת או כו'¹². והגם שאין זה שינוי בעצם בהכחות, לפי שהוא בבחי' העלם וגילוי בלבד, דכח השכל עד"מ הוא תמיד במוח שבראש, גם כאשר הוא בהעלם, ולכן בוצין בוצין מקטפיהו ידיעא¹³, מפני שיש בו כל כח השכל כו', ורק כשחומר המוח אינו כלי לאור השכל, ה"ה בהעלם, וכשמתגדל ונעשה כלי יותר לאור השכל, ה"ה מאיר בגילוי כו', ונמצא דהשינוי הוא רק באברי הגוף כו', מ"מ, ה"ה מקבלים שינוי ג"כ מצד אברי הגוף בבחי' העלם וגילוי עכ"פ. והיינו לפי שאינם עצם הנפש, דאם היו בחי' עצם, לא

(1) חלקו הא' (עד פיסקא: וזהו אלו ואלו דברי) מיוסד על המשך וככה תרל"ז פרקים עו"עח (ע' קכא-קכה).
 חלקו הב' (מפיסקא: וזהו אלו ואלו דברי, עד: והענין הוא כמ"ש) מיוסד על ד"ה וידבר גו' אנכי בסה"מ תרכ"ז ס"ע דש ואילך. [וראה גם לקמן הערה 80].
 חלקו הג' (פיסקא: והענין הוא כמ"ש בגנת אגוז) מיוסד על ביאור לד"ה משה ידבר באוה"ת יתרו ע' תתלו. וראה עוד בהנסמן לקמן הערות: 54, 84.
 להתחלת וסיום המאמר: ראה סד"ה ונתתי לך מהלכים באוה"ת חנוכה (כרך ה) תתק"ז, ב.
 (2) חבקוק ג, ו.
 (3) מגילה כח, סע"ב. נדה עג, א.
 (4) סנהדרין ר"פ חלק (צ, א).
 (5) במאמר שלפנ"ז (ע' ותקנו ואילך).
 (6) עירובין יג, ב.
 (7) לעיל ע' ותקנת.
 (8) בהבא לקמן ראה המשך וככה תרל"ז שבהערה 1.
 (9) איוב יט, כו.
 (10) ראה תניא רפ"ג (ז, א). ובכ"מ.
 (11) ראה תו"א וירא יג, ג. לקו"ת ויקרא ד, ב. דרמ"צ קנה, ב. סה"מ תרכ"ו ס"ע קעב"ג. תרמ"ג ע' טו. תרמ"ז ע' טו. תרנ"ג ע' רלד"ה. תרס"ג ח"א ע' קס ואילך. עת"ר ע' קמת. תרע"ח ע' שס ואילך. עטר"ת ע' שעט ואילך. תרפ"א ע' שיב ואילך. תרפ"ד ע' רלח ואילך. ועוד.
 (12) קנים פ"ג מ"ו. – וראה לעיל ע' וקי.
 (13) ברכות מח, א.

הי' שייך בהם השינוי דהעלם וגילוי ג"כ, ורק להיותן הארה לבד, יש בהם השינוי דהעלם וגילוי מצד האברים כו', וה"ה מתפעלים מצד אברי הגוף בכחי' תוס' וגרעון כו' (עמשנת"ל ד"ה ויקח קרח¹⁴). אבל הנפש עצמה אינה מקבלת שינוים כלל מאברי הגוף, וכידוע¹⁵ דהתקשרות עצמות הנשמה בגוף (מה שהיא מוגדרת בגוף כו', וכמשנת"ל ד"ה וידבר כו' זאת חקת התורה¹⁶) הוא תמיד בשוה כו', ואינה מתפעלת כלל ממקרי הגוף כו'¹⁷ (והגם דהסתלקות עצם הנפש הוא ג"כ ע"י קלקול האברים, וכמו בקלקול הלב ר"ל, זהו באברים כללים, והעיקר בהלב, והיינו מה שאין הגוף כלי כלל אל הנפש, וכשאינן כלי ממילא מסתלק כו'. ובאמת לא זהו עיקר הסיבה, כ"א מפני כי ימי שנותינו בהם כו'¹⁸, שנקצב זמן כו' (ועמ"ש לעיל ד"ה יהודה אתה¹⁹), שהרי יעקב התפלל על הזקן שיחלה כו', וכדאיתא במד"ר תולדות פס"ה²⁰, הרי שאין החולי וקלקול האברים סיבה להסתלקות הנפש כו' [C]). ונמצא, דבהתקשרות דעצם הנפש אין שום שינוי כלל כו', ושכל ומדות יש בהם שינוים כנ"ל, מובן שאינם עצמיות הנפש. ומה שהנפש נק' נפש השכליות²¹, היינו שהיא פועלת שכל, ר"ל שהשכל מסתעף מהנפש, וגם, דהשכל מתאחד עם הנפש יותר משארי כחות, אבל מ"מ, אינו עצמיות הנפש. והו"ע הארת אור שנק' בשם שכל, שנמצא הוא רק הארת הנפש לבד, וכמו הארת אור השמש או אור הנר, שהאור המאיר אינו עצם השמש או עצם הנר כו', כ"א רק זיו והארה מן עצם כדור השמש הוא שמאיר לארץ ולדרים עלי²², וכן אור הנר שמאיר בבית הוא בחי' התפשטות אור הנר להאיר בבית כו', אבל לא עצם השמש או עצם הנר כו', וכמו"כ אור השכל הוא רק הארת והתפשטות הנפש, לא עצמותה כו'. וכשם שהשכל אינו עצמות הנפש, כמו"כ יובן דכח השכל ומקורו, והוא הנק' כח המשכיל, ג"כ אינו עצם הנפש, כי הנפש עצמה אינה בגדר שכל כלל כו'²³. וכמו"כ הרצון שלמעלה מכח השכל, שהרי הרצון מושל ושולט על השכל²³, ולכן כשרוצה ללמוד ה"ה מבין באו"א לגמרי כו', הרי גם הרצון אינו עצמות הנפש, כ"א הארתו והתפשטותו לכד כו' (והיינו חיצוניות הרצון השייך אל הכחות כו', כי הרצון העצמי הוא מרוצת העצמות כו', וכמשנת"ל ד"ה כי ידעתי²⁴).

תכח

ויש²⁵ עוד מדריגה שלמעלה גם מהרצון ומכח השכל, ועכ"ז אינו עצמיות הנפש. והוא כמו עד"מ כשהאדם משכיל ומחדש איזה השכלה חדשה, זהו המשכה שנמשך ממקור השכל שהוא כח המשכיל. והנה, לפעמים אנו רואים שאינו נופל לו השכלה חדשה, שאינו יוצא שכל חדש ממקור השכל הנק' משכיל להאיר בגילוי השכל כו', ואף

(20) פיסקא ט.

(21) ראה חדושי אגדות מהרש"א ברכות ג, א ד"ה משמרה ראשונה. ראה ז"ח ו, ד. ט, רע"א (במהנ"ע). לד, ג. עין חיים שער נ (שער קיצור אבי"ע) פ"י. ובכ"מ.

(22) ע"פ תפלת "המאיר לארץ" שבתפלת שחרית.

(23) ראה סה"מ תרס"ד ע' ער. תרס"ה ע' רמג. לעיל ע' ולו.

וש"נ ע' ופת. לעיל ע' ותקמה ואילך. ועוד.

(24) לעיל ע' וצח.

(25) בהבא לקמן ראה לקו"ת מטות פז, ג. וראה גם

במקומות שנשמנו לקמן הערה 34.

(14) לעיל ע' ושסה ואילך.

(15) ראה לעיל ע' רלו"רלז. ובמקומות שנשמנו בע' ורל הערה 14.

(16) לעיל ס"ע רלו.

(17) ראה תניא פמ"ב (ס, ב). סה"מ תרע"ח ע' קצט ובהערת כ"ק אדמו"ר ז"ע שם.

(18) תהלים צ, יו"ד. – וראה מאמרי אדה"ז תקס"ג ח"ב ע' תשכ ואילך. מאמרי אדה"מ"צ בראשית ע' תלה. ויקרא ח"ב ע' תשמח"ט. דברים ח"ב ע' תקנה ואילך. ובכ"מ.

(19) לעיל ע' וקעת. וראה גם מאמרי אדה"ז תקס"ב ח"א ע' רסט. אוה"ת תצא ס"ע תתפג ואילך.

ש"פ אמור, כ"ף אייר, ה'תרס"ז

תקסג

שרוצה בהענין להשכיל ולהתחכם בו, מ"מ אינו מתגלה שכל חדש כו'. א"כ, בהכרח לומר שיש דבר שלמעלה ממקור השכל, שהוא המקשר ומחברו לבוא לידי גילוי, לפעמים כך ולפעמים כך כו'. וכן הוא ברצון ג"כ, שלא בכל פעם הוא בשוה, שלפעמים ישנו ולפעמים אינו רוצה, שאין זה אלא שיש דבר שלפעמים מכריחו כו'. והענין הוא, כי למעלה מן המוח, שהוא משכן השכל, וגם למעלה מן הקרומא דחפיא על מוחא²⁶, יש אורא בין קרומא לגולגלתא²⁷, ואויר הזה הוא ג"כ כעין מוח סתום כו'. וכמ"ש בע"ח שער א"א²⁸ פ"ג וז"ל, ובתוך הגולגלת הזה יש בתוכו בחי' מוח סתום מאד מלבד מו"ס דא"א כו' עכ"ל, והוא בחי' אורא כו'. ומבו' בע"ח שם פ"ד, דדעת דעתיק אחזי נהורא בהאי אורא כו'. וידוע דדעת מחבר חו"ב²⁹, וכמו נקודת ההשכלה, כשנופל לאדם שכל חדש ה"ז בבחי' נקודה בלי שום התפשטות, וכאשר באה בהשגה ה"ה מתפשטת באורך ורוחב, וזהו נק' בזהר³¹ נקודא בהיכלא, ומי המחבר את הנקודה לבוא בבחי' ההיכלא דבינה, הוא הדעת כנודע³², והכח שיש בדעת לחבר את הנקודה בהיכלא הוא, לפי שהדעת עולה עד בחי' אורא, שהוא בחי' המוח הסתום שלמעלה גם ממקור השכל, ושבו בחי' דעת דעת³³, ולכן בכחו לקשר ולחבר בחי' חו"ב כו'. וזהו ג"כ הבחי' המכריח את מקור השכל שהוא כח המשכיל, שזהו בחי' ח"ס, היינו בחי' אורא הנ"ל שלמעלה מהקרומא דחפיא על מו"ס, שבו מאיר בחי' הדעת כו', ה"ה מקשר בחי' ח"ס לבוא לידי גילוי בחכמה הגלוי' כו'. הרי יש מדריגה שלמעלה גם ממקור השכל כו'. ודוגמתו באדם ה"ז עדיין אינו עצמיות הנפש, כ"א הארתה לבד כו' (ובמ"א מבואר³⁴ דבחי' הדעת הנ"ל שבאורא, הוא בחי' התקשרות העצמות של הנפש כו', ולכן כח זה בא בהכרח, שיכול להכריח א"ע, דכח השכל והרצון א"א להכריח, דכשיש גילוי הרצון ה"ה רוצה, וכשאין גילוי הרצון אינו שייך להכריח א"ע בזה, וכמו"כ הוא בשכל כו', אבל בהתקשרות יכול להכריח עצמו לקשר א"ע אל הענין, וממילא נעשה גילוי הרצון בזה כו', והיינו לפי שהוא שמקשר את בחי' העצמות דנפש, והעצמות יכולים להכריח, דדוקא גילויים א"א להכריח, כ"א הגילוי הוא ע"י כח עליון שמביא את הגילוי כו', אבל עצמות יכולים להכריח כו'. ונמצא, עם היות שאינו עצמיות ממש, מ"מ ה"ז התקשרות העצמיות כו'. ועמשנת"ל³⁵ בענין מקיף הרחוק, דבחי' דעת דעתיק הוא בחי' נהורא סתימאה, דבשרש הראשון הוא בחי' העלם העצמי כו').

תכט

ועד"ז יובן בע"ס דאצילות, שהן בדוגמת בחי' שכל ומדות כו', וגם בחי' ח"ס מקור החכמה הגלויה כו', ואפשר גם המכריח את בחי' ח"ס לבוא לידי בחי' חכמה הגלויה כו', שכ"ז אינו בחי' עצמיות, כ"א הכל רק בחי' התפשטות הארה לבד כו'. וזהו

(31) זח"א ו, א. תקו"ז ת"ה (יט, א). – וראה לקו"ת פ' ראה

יה, ב. מאמרי אדהאמ"צ דברים ח"ב ע' שסו"ז. אוה"ת פ' ראה ע' תרלו ואילך. סה"מ תרכ"ו ע' רט ואילך. תרל"ג ח"ב ע' תמו. וש"נ. ע' תנו. עטר"ת ע' תריד ואילך. ועוד.

(32) ראה לקו"ת מטות שם. ובמקומות שנשמנו בהערה 30. = דעתיק יומין.

(34) ראה הגהות לד"ה פתח אליהו תרנ"ח ע' מד. ד"ה לך לך תרס"ו (לעיל ע' ופ). סה"מ תרס"ט ס"ע מב ואילך. המשך תער"ב ח"א ע' תנג. ח"ב ע' תתקסא ואילך.

(35) ראה ד"ה נשא את ראש (לעיל ע' ושמה).

(26) זח"ג קלו, רע"א (באד"ר).

(27) ראה ספרא דצניעותא פ"א (זח"ב קעו, ב). – הובא בע"ח דלקמן בפנים.

(28) שער יג. – הובא ונת' בלקו"ת שלח מט, ד. וראה בכ"ז גם אוה"ת בראשית (כרך ג) תצו, סע"ב-תצו, א. שלח ע' תרמח"ט. ועוד.

(29) ראה במקומות שנשמנו בהערה הקודמת. ועוד.

(30) ראה תו"א תולדות יט, ב. משפטים עה, א"ב. לקו"ת נשא כת, א. מאמרי אדה"ז תקס"ט (הוצאת תשס"ה) ס"ע טז ואילך. ע' לד ואילך. ועוד.

שאצילות נק' אלקות, דהיינו בחי' התפשטות לבד, ולא כמו קריאת שם הבורא, שהוא בחי' העצמות, שנק' אלקה, שיש הבדל גדול בין שם אלקה לאלקות³⁶, דאלקה הוא בחי' עצמי, וקאי על עצמותו ית', דמציאותו מעצמותו, והוא יחיד ומיוחד, וברא ויצר ועשה הכל, והאציל אצילות העליון כו', ואמנם ענין אלקות אינו עצמי, כ"א התפשטות, וכמו בל"א פי' אלקות הוא געטליך, ולא כמו אלקה דפי' גאָט, אבל אצילות אינו נק' אלקה, כ"א אלקות, געטליך, כי להיות דאצילות הוא בחי' התפשטות הארה מאוא"ס, ה"ה דבוקה באוא"ס כו', ולא כמו בריאה יש מאין, שהוא בבחי' נבדל ונפרד, ולכן הוא בבחי' יש ודבר כו', אבל אצילות הוא בבחי' גילוי אור וזיו מאוא"ס ב"ה, וכמו אור השמש וכה"ג כנ"ל, שהאור דבוק במקורו, וממילא הוא מעין מקורו³⁷, שהוא ג"כ אלקות כו', אבל מ"מ, הוא באין ערוך לגבי העצמות, להיות שאינו בבחי' עצמות כלל, כ"א הארה לבד, וממילא אינו בערך העצמות כלל כו'. ויובן מה שאצילות נק' אלקות, ממ"ש באגה"ק ד"ה איהו וחיוהי חד³⁸ וז"ל, שהאור הוא כעין המאור הוא מהותו ועצמותו של המאציל ב"ה שמציאותו הוא מעצמותו, ואינו עלול מאיזה עילה שקדמה לו ח"ו, ולכן הוא לבדו בכחו ויכולתו לברוא יש מאין ואפס המוחלט כו' עכ"ל. וא"כ יובן מה שאצילות נק' אלקות, שהרי מה שאנו מכנים אותו ית' אלקה, הוא שברא הכל כו' כנ"ל, והרי ההתהוות היא ע"י האור המאיר בע"ס דאצילות, לכן נק' אלקות, וכמו"כ הוא הכלים דאצילות, שהן ג"כ אלקות, שהרי מבואר שם באגה"ק³⁹ דאיהו וגרמוהי חד לברוא בהם וע"י⁴⁰ מאין ליש כו', הרי ההתהוות ע"י הכלים להיות נבראים בע"ג כו', וא"כ ה"ה ג"כ בבחי' אלקות כו'. ומ"מ, הן אלקות לבד, ולא אלקה, כי עיקר ההתהוות הוא בכח הא"ס דוקא (ועמשנת"ל ד"ה ויולך ה' את הים⁴¹), והוא כל יכול להוות גם בלא הע"ס, וגם כשפועל בהם וע"י⁴⁰, ה"ה כגרזן ביד החוצב בו, ועיקר הפועל הוא כח הא"ס כו', ולכן א"א כלל לקרוא בחי' האו"כ דאצילות בשם אלקה (ועמ"ש בענין מי כה' אלקינו בכל קראנו אליו⁴², אליו דוקא, ולא למדותיו כו'⁴³), רק להיותם בבחי' אצילות ובבחי' דביקות במקורם, ה"ה מעין מקורם (דמשו"ז ההתהוות היא על ידם), עש"ז נק' אלקות, אבל הוא בבחי' התפשטות הארה לבד כו'. וזהו⁴⁴ אלו ואלו דברי אלקים חיים, שהוא בחי' אלקות והתפשטות הארה לבד כו'.

אבל הוי' הוא בחי' עצמות אווא"ס, ובד"כ הוי' הוא בחי' סוכ"ע, דלכן נא' גבי שם הוי' הוי' אחד⁴⁵, דאלקים הוא ל' רבים, וכמ"ש⁴⁶ אשר הלכו אלקים, וכתוב⁴⁷ כי אלקים קדושים הוא, ל' רבים, אבל הוי' הוא אחד, והיינו, להיות דאלקים הוא האור והגילוי לבד מאוא"ס ב"ה, ה"ז בא בבחי' התחלקות כו', וכמ"ש באורך בתו"א ד"ה וארא הב'⁴⁸, וכמו

(36) ראה בכ"ז גם סה"מ תרכ"ח ע' קעד ואילך. תרל"ג ח"ב ע' תקג ואילך. ועוד.

(37) ראה סה"מ תרנ"ו ע' רנו"ז. לעיל ס"ע ורכג"רכד. ובכ"מ.

(38) סימן כ (קל, סע"א-ב).

(39) שם קל, ב.

(40) = ועל ידו.

(41) לעיל ס"ע ורכג"רכד, וע' רכה.

(42) ואתחנן ד, ז.

(43) ספרי – הובא בפרדס שער לב (שער הכוונה) פ"ב.

וראה סידור עם דא"ח פה, ב ואילך. סה"מ"צ להצ"צ קיז, א"ב. קכא, א. ובהנסמן בס' מאמרי אדהאמ"צ נ"ך ע' לד.

(44) בהבא לקמן ראה ד"ה וידבר גוי' אנכי שבהערה 1 – שמיוסד על מאמרי אדה"ז הקצרים ע' שכז. ועם הוספות וכו' – אוה"ת יתרו ס"ע תתצג ואילך. עטר"ת ע' תנב ואילך.

תרפ"ח ע' קלג.

(45) ואתחנן ו, ד.

(46) שמואל"ב ז, כג.

(47) יהושע כד, יט.

(48) פ' וארא נו, ב ואילך.

ש"פ אמור, כ"ף אייר, ה'תרס"ז

תקסה

ע"ס דאצילות, שהן בבחי' התחלקות חו"ב וחו"ג כו', אבל הוי' הוא בחי' אוא"ס הסוכ"ע שלמעלה מאצי', שאין שם התחלקות כו', והוא בחי' עצמות אוא"ס יחיד ומיוחד כו', וכידוע דעל הוי' אחד נאמר⁴⁹ יש אחד ואין שני לו כו', דבכ"מ הרי אחד הוא אחד המנוי שיש כיוצא בו, אבל אחד זה, אין שני לו, שהוא בחי' יחיד ממש, ומה שנאמר אחד, הוא להורות שגם מצד העולמות הוא בבחי' יחיד ממש כו', וכמ"ש במ"א⁵⁰.

וזה"ע⁵¹ הג' שמות שנאמר בפסוק⁴⁵ שמע ישראל הוי' אלקינו הוי' אחד, דלכאורה⁵², הול"ל הוי' אלקינו אחד, ותי' הרוקח⁵³, שג' שמות אלו מורים על מ"ש⁵⁴ אני ראשון ואני אחרון ומבלעדי אין אלקים. אני ראשון היינו קודם הבריאה, שהי' הוא לבדו הוא. ואני אחרון, לאחר שיכלו ימוהמ"ש וחי עוה"ב, שאז יהי' הוא [ו]שמו בלבד כמו שהי' קודם שנבה"ע⁵⁵, וכמ"ש⁵⁶ ונשגב הוי' לבדו ביום ההוא, והוא בחי' חד חרוב כו', כדאיתא בגמ'⁵⁷, וגם מבלעדי, פי' באמצעות בין מה שהי' ובין מה שיהי', דהיינו מה שהוא בבחי' הוה, בעת וזמן בריאת העולם וחיותו וקיומו משימ"ב שית אלפי שני[ן] כו' וימות המשיח ותחיה"מ, הכל לפניו ית' כאלו הוא ושמו בלבד, ואין אלקים והסתר כלל כו'. וזה"ע הג' שמות הוי' אלקינו הוי', הוי' הא' הוא בחי' אני ראשון, והוי' השני בחי' [אני] אחרון, ואלקינו היינו דמבלעדי באמצעותא אין אלקים כו' (ונאמר אלקינו, לפי שהמכוון מברה"ע הוא בשביל ישראל, וכמ"ש⁵⁸ בראשית בשביל ישראל שנק' ראשית ובשביל התורה שנקראת ראשית כו', והיינו לפי שנש"י הם הפועלים וממשיכים בחי' גילוי ה' אחד למטה, היינו גילוי בחי' ומבלעדי אין אלקים כו', וכמ"ש⁵⁹ ומי כעמך כישראל גוי אחד בארץ, שממשיכים בחי' אחד גם בארץ כו', וההמשכה היא ע"י התורה, וכמ"ש⁶⁰ ואמת הוי' לעולם, שממשיכים בחי' אמיתות הוי' (עמשנת"ל ד"ה כי תבואו כו' ושבתה⁶¹ לעולם כו', ואין אמת אלא תורה כו'⁶²). ומובן מזה, דבחי' הוי' הוא בחי' עצמות א"ס ב"ה, וכנ"ל דאני ראשון ואני אחרון זהו מה שהוא לבדו הוא, וזהו"ע השמות דהוי' כו'. ועמ"ש בזהר ח"א דכ"ב ע"ב ע"פ⁶³ ראו עתה כי אני אני הוא, שזהו בחי' עילת כל העילות שלמעלה מבחי' הכתר, ואין אלקים עמדי⁶³, דלית לי' שותפא כלל, והיינו בחי' עצמות א"ס דלית לעילא מיני' ולא בשוה אליו כו'. וזהו ג"כ ענין אני ראשון ואני אחרון ומבלעדי כו', ג"כ כענין אני אני הוא ואין אלקים עמדי כו'. וכן משמע במד"ר שה"ש⁶⁴ ע"פ⁶⁵

(49) ע"פ קהלת ד, יח. ראה פדר"א פ"ג: עד שלא נברא העולם הי' הוא ושמו

בלבד.

(56) ישע"י ב, יא. יז.

(57) ר"ה לא, א. סנהדרין צז, א.

(58) בראשית א, א ובפרש"י עה"פ.

(59) שמואל"ב ז, כג.

(60) תהלים קיז, ב.

(61) לעיל ע' רצה.

(62) ירושלמי ר"ה פ"ג ה"ח. פתיחתא דאיכ"ר ב. תקו"ז

תכ"א (ג, א). וראה ברכות ה, ריש ע"ב (ראה מהר"ן חיות שם).

(63) האזינו לב, לט.

(64) פ"א, מו.

(65) שיר השירים א, ט.

(49) ע"פ קהלת ד, יח.

(50) ראה סה"מ תרכ"ז ע' קע. וש"נ. תרכ"ט ע' לא"ב. וש"נ.

תרל"ט ח"א ע' קסו. וש"נ.

(51) בהבא לקמן ראה סה"מ תרכ"ט ע' רעו ואילך. תרנ"ב

ע' עב ואילך. סה"מ תרס"ג ח"ב ע' קצא ואילך.

(52) ראה רב"ע ואוה"ח עה"פ. וראה גם דעת זקנים

מבעה"ת עה"פ.

(53) הובא בס' כד הקמח לרבינו בחיי אות יו"ד ערך יחוד

השם (בשם "הרב הגדול ר' אליעזר מגרמייזא ז"ל" בעל

הרוקח).

(54) ישע"י מד, ו. וראה לקו"ת מטות פא, א (הובא באוה"ת

יתרו שם). וראה גם אוה"ת וישב רנה, סע"ב ואילך. דברים

ס"ע שעג. ג"ך ס"ע רמב ואילך. שם (כרך ב) ע' תתו.

לסוסתי ברכבי פרעה, אני ראשון, שלא קבלתי מלכותי מאחר, ואני אחרון, שאיני מוסרה לאחר שאינו בעולם, ומבלעדי אין אלקים, שאין לי שני, הרי שזהו בחי' עצמות א"ס כו'. וזהו מ"ש אני ראשון שלא קבלתי מלכותי מאחר, והיינו דמציאותו מעצמותו כו'. ולפי משנת"ל דהג' שמות הן ג' מדריגות דאני ראשון כו', הרי הוי' הוא בחי' עצמות א"ס כו'.

והענין ⁶⁶ הוא, כמ"ש בגנת אגוז ⁶⁷ הובא בשל"ה ד"ה ע"א וז"ל, שם הוי' הוא שם המיוחד הרומז אל ההוי' הקדומה בהחלט מחויב המציאות, כי השם הזה מאמת היות הנמצא נמצא, שאחר שיש הוי' נמצא, היה במוחלט המהווה כל ההויה כו', ואחרי שכן הרי לך סוד שמו המיוחד לו ית' שהוא שם ההוי' קודם לכל הנמצאים להמצאות, ומכח מציאותו הם נמצאים כו', הרי לך כי בהיותו ית' בשם ההוי' מורה כי כל ההויות כולם מאמתת היותו נמצא [ו] כו' עכ"ל. ונמצא מפרש דשם הוי' הוא בחי' אמתת העצמות כו'. והיינו כמ"ש הרמב"ם ריש הל' יסוה"ת, יסוד היסודות ועמוד החכמות לידע שיש שם מצוי ראשון ממציא כל נמצא כו', ולכן ר"ת יסוד היסודות ועמוד החכמות הוא שם הוי' ⁶⁸, היינו שבחי' המצוי הראשון הוא ש' הוי', הרי שם הוי' הוא בחי' אמתת העצמות, שהוא ההוי' האמיתית שמציאותו מעצמותו ⁶⁹, א"כ, הרי הוא ית' הנמצא מציאות אמיתי בעצמו, דכל הנמצאים שנתהוו אינם מציאות אמיתי ממש, שהרי אין להם מציאות מצד עצמם, כ"א מציאות הבורא ית', אבל הבורא ית' שאינו עלול מאיזה עילה שקדמה לו ח"ו, אלא מציאותו הוא מעצמותו, הרי הוא ית' ההוי' האמיתית, וכמ"ש הרמב"ם שם ⁷⁰ בפ' והוי' אלקים אמת ⁷¹, שהוא לבדו אמת ואין לאחר אמת כאמתתו. וזהו ג"כ שכ' הג"א ⁷² ההוי' הקדומה בהחלט מחויב המציאות כו'. ולכאורה אינו מובן, שהרי הוי' הוא שם עכ"פ, וכמ"ש ⁷³ אני הוי' הוא שמי. אמנם מ"ש הג"א כי השם הזה מאמת היות הנמצא נמצא שאחר שיש הוי' נמצא כו', וכן מ"ש אח"כ סוד שמו המיוחד כו' שם ההוי' קודם לכל הנמצאים להמצאות כו', נראה, דמה שהבורא ית' נק' הוי', הוא מצד שהוא בורא, ולא מצד עצמותו ממש. וכן משמע מהמד"ר בראשית פ"ז ⁷⁴, שאמר אדה"ר לך נאה לקרות

תלא

⁶⁶ נמצא, היינו: שהקב"ה השפיל את עצמו כביכול להיות בבחי' "מצוי" (– "מציאות ששייכת להמציא נמצא"), ויתרה מזה – עד שיהי' בחי' "מצוי ראשון" .. היינו מצוי כזה שיש לו יחס ודמיון (כביכול) למציאות הנבראים שנמצאו ממנו". [ולהעיר מד"ה אתה הראת ה"ש"ת פ"א, שהטעם לזה שהוי' בא ברומז – הוא לפי שהתהוות העולמות בפועל היא ע"י שם אלקים]. ולהעיר, שגם בהרמז בלשון הרמב"ם שם הוי', הוא שם הוי' שיש בו אותיות [שהרי הרמז דשם הוי' ב"יסוד היסודות ועמוד החכמות" הוא לפי שראשי תיבות אלו הם ד' האותיות דשם הוי'], ואילו, הוי' האמיתית שמציאותו מעצמותו – [אין בו אותיות הוי'], כמבואר בהמשך תרס"ו (בע' הבא). וראה גם ספר השיחות תשמ"ח ח"ב ע' 411 הערה 37.

⁷⁰ פ"א ה"ד.

⁷¹ ירמ"י יו"ד, יו"ד.

⁷² = הגנת אגוז.

⁷³ ישע"י מב, ח.

⁷⁴ פ"א ד.

⁶⁶ בהבא לקמן – ראה אוה"ת יתרו ע' תתלו. סה"מ תרנ"ו ע' שפא. ס"ע שפג ואילך. וראה גם סה"מ תרס"ח ע' קפ. ד"ה ברוך הגומל תשי"ז (תורת מנחם סה"מ תשי"ז ע' רפא).

⁶⁷ להר"י גיקטילייא ח"א (חלק השמות) שער ההוי' בתחלתו.

⁶⁸ ראה סדר הדורות ד"א תתכז (בשם ר' דוד הנגיד נכדו של הרמב"ם). שם הגדולים ח"א אות מ' ערך רמב"ם. וראה פירוש לריש הלכות יסודי התורה.

⁶⁹ ראה הדרן על הרמב"ם (משיחת י"ט כסלו (והתוועדויות שלאח"י) תשל"ה (קה"ת, תשמ"ה) ס"ח), ובהערה 36, ש"מ"ש בהמשך תרס"ו [כאן]: "שבחי' המצוי הראשון הוא שם הוי' .. הוא בחי' אמתת העצמות שהוא ההוי' האמיתית שמציאותו מעצמותו" .. אבל אין מזה סתירה למ"ש בפנים [בההדרן] – כי הביאור שבהמשך תרס"ו שם הוא ע"פ הרמז שברמב"ם שהתיבות יסוד היסודות ועמוד החכמות הן ר"ת הוי'; אבל כוונת הפשט בל' הרמב"ם – "מצוי ראשון" ה"מציא כל נמצא", שיש שם ממצוי ראשון והוא ממציא כל

ש"פ אמור, כ"ף אייר, ה'תרס"ז

תקסז

הוי'⁷⁵, לפי שאתה אדון לכל בריותיך כו', הרי נק' הוי' ע"ש ההתהוות כו', והיינו מצד שבכחו ויכולתו להוות עש"ז נק' הוי', וזהו שנק' העצמות הוי', ע"ש שביכולתו לברוא, לא מצד עצמותו ממש כו'. אך באמת, מה שביכולתו להוות זהו לפי שהוא הנמצא האמיתי שמציאותו מעצמותו ואינו עלול מאיזה עילה שקדמה לו ח"ו, כ"א הוא מחויב המציאות, ע"כ יש בכחו ויכולתו להוות מאין ליש כו', וכמ"ש באגה"ק שהובא לעיל⁸³. וזהו שהג"א, אחר שכ' כי זה השם מאמת כו', כ' שיש הוי' כו' הי' במוחלט המהווה כל ההוי', דפי' במוחלט הוא ההוי' הקדומה בהחלט שכ' קודם, דהכוונה על בחי' העצמות ממש. וכן אחרי שכ' שם ההוי' קודם כו', כ' ומכח מציאותו הם נמצאים, דר"ל דמאמיתת המצאו דוקא נמצאו כו', והיינו כנ"ל דלהיותו מציאות אמיתי, היינו שמציאותו מעצמותו, לכן בכחו ויכולתו להוות כו'. ונמצא, דשם הוי' הוא בחי' שמו הכלול בעצמותו ממש, שעז"א השל"ה⁷⁶ דהוא שמו ושמו הוא, והיינו כנ"ל דלהיותו מציאות אמיתי, לכן ביכולתו להוות כו', ואין השם דבר בפ"ע ח"ו, והוא שמו הקדמון קדמותו ית'⁷⁷, וכמשנת"ל (ד"ה כי עמך מקו"ח⁷⁸). וכ' בג"א⁷⁹ דשם הוי' זה אין בו אותיות הוי' כו', והיינו להיותו שמו ית' הכלול בעצמותו ממש, ממילא אינו שייך שם ציור אותיות, והוא רק מה שבכחו ויכולתו כו', ואין שם דבר זולת העצמות, וכמשנת"ל בד"ה הנ"ל.

והנה⁸⁰ הלכות הן משם הוי', וכמ"ש⁸¹ והוי' עמו שהלכה כמותו כו'⁸². והענין, דהנה הלכה הוא מה שהוא אמת לאמיתו, דהרי כללות התורה היא אמת, וכנ"ל דאלו ואלו דא"ח, ומה שהוא הלכה היינו שזהו אמת לאמיתו, וכמו שארז"ל שבת ד"י ע"א, כל דיין שדן דין אמת לאמיתו כו', דייקנן אמת לאמיתו דוקא, דדין והלכה למעשה שפוסקין שיהי' כך וכך, ה"ז אמת לאמיתו כו'.

והנה נת"ל בענין אלו ואלו דא"ח, שהוא בחי' אלקות, דהיינו בחי' התפשטות הארה לבד כו', דבחי' ומדריגה זו, אם היות שזהו אלקות ממש, והוא בחי' אמת, שהרי זהו בחי' גילוי העצם כו', מ"מ, אינו אמת לאמיתו. וכנ"ל דכל הנמצאים שנתהוו אינם בבחי' מציאות אמיתי ממש, שהרי אין מציאותם מעצמותם, כ"א מהבורא ית', וא"כ אין זה אמת ממש. דהנה, אמת הוא שקיים תמיד, ואינו נפסק לעולם, וכמא'⁸³ קושטא קאי שיקרא לא קאי, דכל דבר הנפסק אינו אמת, וכמו נהרות המכזבים⁸⁴, ר"ל שנפסקים, נק' זה כזב, ואמת הוא שאינו נפסק לעולם. וכמו"כ כל מה שיכול להיות נפסק, אינו מציאות אמיתי, מאחר שאפשר להיות נפסק כו', ועם היות דבעת שהוא נמצא ה"ה אמת, מ"מ, אינו מציאות

תלב

79) שם. – הובא ונת' בסה"מ תרנ"ו שם (ע' שפד). ד"ה ברוך הגומל שבהערה 66. וראה גם אגרות קודש כ"ק אדמו"ר זי"ע חט"ו ע' מ.
80) בהבא לקמן ראה ד"ה וידבר גו' אנכי בסה"מ תרכ"ז שבהערה 1 ע' שז.
81) שמואל-א טז, יח. יח, יד.
82) סנהדרין צג, ב. במדבר פ"ג, יו"ד. ובכ"מ.
83) שבת קד, א.
84) ראה פרה פ"ח מ"ט.

75) כ"ה (הוי') בב"ר עם שינויי נוסחאות (הוצאת תיאודור אלבק). ובתנחומא שמיני ת. חוקת ו. ובילקו"ש בראשית רמז כג. ועוד. – גירסא זו נתבארה בסה"מ תרל"א ח"א ע' שכג, ובנסמן שם.
76) דף ד, ב. הובא באוה"ת ואתחנן ע' ככג. וראה גם לעיל ע' רמז-ורמה.
77) ראה עבוה"ק ח"א פ"ב. וראה אוה"ת יתרו ע' תתלט ואילך.
78) לעיל ס"ע רמז-ורמח.

אמיתי ממש כו'. וכמ"ש במ"א⁸⁵, דהעולם אינו שקר גמור, וכל מה שנברא הוא מציאות, דאם נאמר שאין כאן מציאות כלל, רק שנדמה לנו למציאות, א"כ, מהו שנברא בשימ"ב, והלא כתיב⁸⁶ בראשית ברא, הרי נברא דבר (והיינו כמשנ"ת במ"א⁸⁷, שלגבי האין המהווה את היש, שהיא בחי' הארה מצומצמת לבד, הנה הנברא הוא בבחי' מציאות יש כו'. והגם דלגבי העצמות אין שום מציאות כלל⁸⁸, כי לגבי אין הצמצום מסתיר כלל, ומאיר לאחר הצמצום כמו קודם הצמצום כו', ומאחר שמאיר גילוי האוא"ס, א"א להיות מציאות דבר כו', זהו לגבי דוקא, אבל לגבי ההארה השייכה לעולמות, הרי הצמצום מסתיר, שאינו מאיר גילוי אור העצמי, ממילא לגבה הוא בבחי' מציאות, והן הן גבורותיו⁸⁹, דאע"ג שמאיר בגילוי ממש על ההארה ועל הנבראים כו', מ"מ, ה"ה מצמצם ומסתיר א"ע שלא יורגש כלל בהארה, וכ"ש בהנבראים, ויהי' בבחי' הסתר לגמרי לגביהם, עד שהם בבחי' מציאות כו'). וכדמות ראי' לזה, ממארז"ל בהמשנה ספ"ז דסנהדרין, שנים לוקטין קשואין, א' לוקט חייב וא' לוקט פטור, העושה מעשה חייב, האוחז את העינים פטור. ואם נאמר שלא יש מציאות העולם, מפני מה העושה מעשה חייב, הלא אינו רק כמו אוחז את העינים, מאחר שבאמת אינו עושה, ה"ה פטור. ואם נאמר שאם לא יש מציאות העולם כלל, הרי גם הסקילה אינה כלל, נמצא שלא יש שכר ועונש, ולא יש תומ"צ, שזה א"א כלל. אלא הענין הוא, דבאמת מציאות העולם הוא מציאות, אלא שאינו מציאות אמיתי ממש, להיות כי אין מציאותו מצ"ע ח"ו, כי אם מצד הבורא ית' שברא את העולם, וברצות הבורא יכול להתבטל, וממילא אינו מציאות אמיתי. וזהו מ"ש הרמב"ם⁹⁰ ע"פ וה' אלקים אמת⁹¹, שהוא לבדו אמת ואין לאחר אמת כאמיתתו, דמציאות האמיתי הוא רק העצמות לבד כנ"ל, דבחי' עצמות, שמציאותו מעצמותו, והוא המציאות התדירי והתמיד, שאין לו תחלה ואין לו תכלה, זהו המציאות האמיתי ממש, וכמ"ש בחו"ה שעה"י פ"י⁹⁰, אבל מה שנמצא ונתהווה, אינו מציאות אמיתי ממש כו'. וכשם שהוא בכללות ענין מציאות העולם, כמו"כ הוא בהאור והגילוי דאוא"ס ב"ה, שהאור, הרי אין מציאותו מעצמותו, כ"א מהמאור, ולזאת, עם היות שבעת היותו הוא בחי' אמת, וביותר הוא בהאור, שה"ה דבוק במאור, דכל מציאותו הוא דוקא כאשר דבוק בהמאור כו', וממילא ה"ה מעין מקורו ממש, וכל זמן שמאיר האור ה"ה בבחי' קיום מצד עצמו כו'⁹¹, וכמ"ש מזה במ"א בד"ה בחדש השביעי⁹², וכמשנת"ל (ד"ה ויולך ה' את הים⁹³), וזהו שהאור הוא אלקות ממש, להיותו מעין המאור כו' כנ"ל, וה"ה אמת כו', מ"מ, אינו אמת לאמיתו, שהרי אפשר שהאור יתבטל, ברצות הבורא, ואין האור המאיר מאתו הכרחי ח"ו, וכמשנ"ל (ד"ה הנ"ל

תלג

(89) ע"פ יומא טט, ב. יל"ש נחמי' רמו תתרא.

(90) = בחובת הלכות שער היחוד פרק י.

(91) ראה סה"מ תרנ"ו ע' רנ"ז. המשך תער"ב ח"ב ס"ע

א'קמג"ד. המשך ר"ה תרצ"ד פי"ד (סה"מ תשי"א ע' 39). ועוד.

(92) ראה סיום המשך ד"ה ובחודש השביעי תרס"ג בסה"מ

תרס"ג ח"א ע' מא ואילך. שם ע' קכח ואילך. ח"ב ע' צב

ואילך.

(93) לעיל ס"ע ורכג"רכד.

(85) ראה סה"מ תרכ"ט ס"ע קסא ואילך. המשך מים רבים

תרל"ו פקנ"ח. סה"מ תרמ"ג ע' צה ואילך.

(86) בראשית א, א.

(87) ראה סה"מ תרס"ג ח"א ע' קיא ואילך. תרפ"ה ע' לט

ואילך. תש"ח ע' 40 ואילך. לקמן ד"ה אם בחקותי (ע' ותקעה).

וראה סה"מ תרנ"ז ע' רב"ג. תרנ"ט ס"ע מה ואילך. ובמקומות

שנסמנו בסה"מ תרל"א ח"א ע' רצו.

(88) ראה הדרן על הרמב"ם שבהערה 69 סי"ב הערה 50.

ש"פ אמור, כ"ף אייר, ה'תרס"ז

תקסט

וד"ה וידבר כו' זאת חקת התורה⁹⁴ שהגילוי הוא ברצון, וברצונו יכול להתבטל כו', א"כ אין זה מציאות אמיתי ממש. ויובן זה בהאורות והגילויים שבעולמות, וכמו"כ בכללות בחי' אוא"ס, גם האור שלפני הצמצום, מאחר שהוא בחי' אור וגילוי לבד, אינו מציאות אמיתי ממש, וכן גם בחי' עצם האור, שהוא בבחי' המשכה מן העצמות, ה"ה ג"כ אור שנמצא מן המאור, לא עצם המאור כו', ה"ז ג"כ אינו מציאות אמיתי ממש. ומה שהוא אמת לאמיתו ממש הוא בחי' העצמות ממש, מחוייב המציאות, שמציאותו מעצמותו, ובחי' שמו העצמי, שהוא קדמון כקדמותו ממש, ששמו הוא והוא שמו, הכל חד ממש כו' כנ"ל. אבל כל מה שנמצא מן העצמות, ה"ז אמת, ובפרט בחי' האור כו', אבל לא בחי' אמת לאמיתו ממש כו'. וזהו מה שפי' רש"י על ושמי הוי' לא נודעתי להם⁹⁵, לא ניכרתי להם במדות האמיתיות שלי, דשם הוי' הוא אמת, וכמ"ש⁹⁶ ואמת הוי' כו', ולכאורה אינו מובן, וכי שארי שמות אינן אמת ח"ו. אך הענין הוא, דכל השמות הן ג"כ אמת, אבל שם הוי', דאני הוי' הוא שמי, שמי העצמי ממש, שקדמון כקדמותו, הוא בחי' אמת לאמיתו כו' (ולפמ"ש כאן, בחי' אמת דהוי' ה"ז למעלה מבחי' אמיתית הוי' שנת"ל ד"ה כי תבואו כו' ושבתה⁹⁶, דשם נת' הכל בבחי' האור, אלא שהוא בהאור שלמעלה מהתלבשות, שנרגש בו איך שהוא לבדו הוא (היינו בחי' עצמות המאור) ואפס בלעדו כו', וכאן מבואר, דבחי' אמיתית הוי' הוא בחי' העולם העצמי דא"ס כו'. ולפ"ז יש בחי' ד"ע שלמעלה גם מבחי' ד"ע דאצילות)*.

וזהו דהלכה היא משם הוי', להיות דענין ההלכה הוא בחי' אמת לאמיתו, ה"ז מבחי' אמת דהוי'. והגם דאלו ואלו דא"ח, דהכל אמת, מ"מ, זהו בחי' אלקות, בחי' התפשטות לבד כו', ומגיע למעלה בבחי' אוא"ס שלפני הצמצום, עד בחי' עצם האור כו', שכל זה הוא בחי' אמת ממש, והוא בחי' אלקות, ובבחי' א"ס ממש כו', אבל מ"מ אין זה בחי' אמת לאמיתו ממש כו'. אבל הלכה, ה"ז מגיע עד בחי' העולם העצמי דא"ס, דמשם שרש ההלכה, והוא בחי' אמת לאמיתו ממש כו'.

ובזה¹⁰⁰ יובן משארז"ל כל השונה הלכות בכ"י מובטח לו שהוא בן עוה"ב כו'. דהנה, אמיתית הגילוי דעוה"ב הוא שיתגלה בחי' העולם העצמי דא"ס, שזהו בחי'

(* וי"ל⁹⁷ שזהו בחי' כולא קמי' ובחי' אין עוד שמבוא' במ"א⁹⁸, דענין כולא קמי' כלא ה"ה מ"מ יש, מה שהוא כלא חשיב, וזהו כלא ולא לא ממש כו', והיינו בהאור כו', אבל אין עוד היינו שלא יש שום דבר כלל כו', והיינו כמו שהוא מצד בחי' העולם העצמי דא"ס כו', וכמ"ש מב' מדרי' הנ"ל בד"ה תקעו רס"א⁹⁹.)

94) ראה ד"ה ולקחתם לכם שבהמשך תקעו תרס"א (סה"מ תרס"א ע' קצו ואילך). – ענין זה נתבאר לקמן ד"ה אם בחוקותי (ע' ...).

95) ראה ד"ה ולקחתם לכם שבהמשך תקעו תרס"א (סה"מ תרס"א ע' קצו ואילך). – ענין זה נתבאר לקמן ד"ה אם בחוקותי (ע' ...).

96) ראה ד"ה ולקחתם לכם שבהמשך תקעו תרס"א (סה"מ תרס"א ע' קצו ואילך). – ענין זה נתבאר לקמן ד"ה אם בחוקותי (ע' ...).

97) ראה ד"ה ולקחתם לכם שבהמשך תקעו תרס"א (סה"מ תרס"א ע' קצו ואילך). – ענין זה נתבאר לקמן ד"ה אם בחוקותי (ע' ...).

98) ראה ד"ה ולקחתם לכם שבהמשך תקעו תרס"א (סה"מ תרס"א ע' קצו ואילך). – ענין זה נתבאר לקמן ד"ה אם בחוקותי (ע' ...).

99) ראה ד"ה ולקחתם לכם שבהמשך תקעו תרס"א (סה"מ תרס"א ע' קצו ואילך). – ענין זה נתבאר לקמן ד"ה אם בחוקותי (ע' ...).

94) לעיל ע' רכו, וע' רלח.

95) וארא ו, ג.

96) לעיל ס"ע רצה ואילך.

97) על תיבות אלו כתב רבינו: „אין צריך להעתיק“.

98) ראה לעיל ע' ו, וב שוה"ג להערה 105].

(98)

כל השונה הלכות בכל יום

עדן סתימאה¹⁰¹, שיתגלה לעתיד בהעלי' הב', וכמשנת"ל (ד"ה וישלח יעקב ובשא"ד¹⁰²). ולהיות דהלכות שרשם מבחי' העלם העצמי דא"ס דוקא, לזאת, כל השונה הלכות מובטח לו שהוא בן עוה"ב כו'. ונק' בן עוה"ב, דלפעמים איתא חלק לעוה"ב, ומבו' במ"א¹⁰³ דחלק הוא רובע, וכמארז"ל¹⁰⁴ האומר פלוני יהי' לו חלק בנכסי, נותנים לו רובע נכסיו, הרי דחלק הוא חלק רביעי, והיינו בחי' ה' אחרונה משם הוי' דסוכ"ע, שזהו ג"כ גילוי בחי' אוא"ס הסובב, אבל בחי' הארה לבד, וכמו הגילוי דימוה"מ וכה"ג. אבל בן עוה"ב, הנה בן יורש את הכל, והיינו בחי' גילוי העצמות שיהי' לעתיד, שיתגלה בחי' העלם העצמי דא"ס כו'. וזהו כל השונה הלכות בכ"י, להיות דשרשן מבחי' העצמות, לזאת, ה"ה בן עוה"ב, שנוטל הכל כו'.

101) זח"ג רפת, סע"ב (באד"ז). שם רצ, רע"א. וראה גם זח"ג קכט, ריש ע"ב (באד"ר). וראה תו"ח שמות ח"א ה, ג. וש"נ.
 102) = ובשאר דרושים (לעיל ע' וקמ"קמא. וראה גם לעיל ע' וקכט ואילך).
 103) ראה אוה"ת בראשית (כרך ב) תכג, סע"ב ואילך. סה"מ עטר"ת ע' רמו. תרפ"ט ע' 167.
 104) ראה בבא בתרא סג, א.

אם ¹ בחקתי תלכו ואת מצותי תשמרו ועשיתם אותם ונתתי גשמיכם בעתם ונתנה הארץ כו'.² וצ"ל מפני מה נאמרו יעודים על קיום התו"מ, הרי השפעות גשמיים השייכים לחיצוניות העולמות בכלל זה מכריתות ברית של נח שהי' על קיום חיצוניות העולמות,³ וכמ"ש עוד כל ימי הארץ זרע וקציר כו', והוא ההמשכה מבחי' יחוד חיצוני דאו"א, וההשפעה שע"י תו"מ היא בחי' השפעה פנימיות, ולמה חשיב כאן הכל יעודים גשמיים כו'.⁵ והנה רש"י פי"ו⁶ אם בחקתי תלכו, אם תהיו עמלים בתורה, ואת מצותי תשמרו, הווי עמלים בתורה ע"מ לעשות, וצ"ל מה"ע עמלים בתורה, ודוקא כאשר תהיו עמלים בתורה, ובעמל ע"מ לעשות, אז ונתתי גשמיכם כו'. גם צ"ל מ"ש ועשיתם אותם, הלא כבר נאמר ומצותי תשמרו, ומהו עוד ועשיתם אותם. ולהבין כ"ז צלה"ק משנת"ל⁷ דהלכה הוא בחי' אמת לאמיתו,⁸ דכללות התורה היא אמת, דאלו ואלו דא"ח⁹, אבל הלכה היא אמת לאמיתו, ושרשה מבחי' העלם העצמי דא"ס כו'.

והנה ¹⁰ בזה יובן משארז"ל (שבת דל"ט סע"ב) אר"י אר"י אר"י כל מקום שאתה מוצא שנים חולקים ואחד מכריע, הלכה כדברי המכריע, וכן ארז"ל בברייתא דר"י¹², וכן שני כתובים המכחישים זא"ז עד שיבוא הכתוב השלישי ויכריע ביניהם. וצ"ל מהו מעלת המכריע כ"כ.

והענין הוא, דהנה כתיב¹³ תתן אמת ליעקב, וידוע¹⁴ דמדתו של יעקב הוא מדת הת"ת, הרי מדת הת"ת היא אמת, ולכאורה אינו מובן, וכי מדת חו"ג אינן אמת ח"ו. אך הענין הוא, דחו"ג, הגם שהן אמת, אינן אמת לאמיתו, מפני שהן מנגדים זל"ז. דהנה, מדת החסד הוא שצריכים להשפיע לכולם, הן למי שראוי והן למי שאינו ראוי, ובד"כ במדת החסד נראה הטוב של כל דבר, והרע אינו תופס מקום כ"כ כו'. והמדה לזאת היא אמת לעצמה, דכן הוא במדת א"ס, דכחשיכה כאורה כתיב¹⁵, וצריכים להשפיע לכל, וכמ"ש¹⁶ באור פני

(1) רוב המאמר מיוסד על ד"ה ביום השני הקריב בסה"מ תרכ"ז ע' שטו ואילך.
להתחלת וסיום המאמר ראה ד"ה זה באוה"ת בחקותי (כרך א) ע' קצג ואילך. וראה גם סה"מ תרל"א ח"א ע' שכ"ו. ע' שלד"ה.
(2) בחקותי כו, ג"ד.
(3) ראה סה"מ תר"ל ע' קה. תרנ"ד ס"ע קע"ח. המשך תער"ב ח"א ע' תח. תורת מנחם סה"מ תשי"ב ע' שסב ואילך.
(4) נח ח, כב.
(5) ראה גם אוה"ת בחקותי שם ע' קצו. סה"מ תרל"א ח"א שם ע' שכו. לקו"ש תל"ז ע' 79 ואילך.
(6) וראה תר"כ בחוקותי א, ב. שם, ה.
(7) במאמר שלפנ"ז (לעיל ע' ותקסו ואילך).
(8) ראה שבת י, א.
(9) עירובין יג, ב.
(10) בהבא לקמן ראה גם מאמרי אדה"ז הקצרים ע' שכו. אוה"ת בראשית לב, א. יתרו ע' תתצג ואילך. משפטים ס"ע אקח"ט. סה"מ תרל"ט ח"ב ע' שעד"ה. עת"ר ס"ע קיז ואילך. לקו"ש חט"ו ע' 233 ואילך. חכ"א ע' 110 ואילך.
(11) = אמר ר' יוחנן אמר ר' ינאי אמר רב.
(12) = דר' ישמעאל (תורת כהנים בתחלתו).
(13) מיכה ז, כ.
(14) ראה זח"ב רעו, א. זח"ג שב, א. וראה גם זח"א קסא, א. לעיל רד"ה כי תבואו גו' ושבתה ע' ורצא ובהנסמן שם בהערה 8. ורד"ה תתן אמת לעיל ע' ושצט, וע' ותט.
(15) תהלים קלט, יב.
(16) משלי טז, טו.

מלך חיים כו'. ומדת הגבורה היא שלא להשפיע לשום אדם, שאין מי שראוי כלל, וכמ"ש הן שמים לא זכו בעיניו¹⁷, ובמלאכיו ישים תהלה כו'¹⁸. וגם מדה זו אמת, דלגבי אמיתית העצמות הרי כל נמצא אין עבודתו כדבעי, ואדרבה כו', וכמ"ש במ"א¹⁹, וא"כ אין שום נמצא הראוי להשפעה כו'. וב' מדות אלו בשרשן, זהו מה שאוא"ס הוא למעלה מעלה עד אין קץ ולמטה מטה עד אין תכלית²⁰, דמה שאוא"ס הוא למעלה מעלה עד אין קץ, זהו להעלים ולהסתיר א"ע כו' (ושום נברא לא ידע אמיתתו כו'), ומה שהוא למטה מטה עד אין תכלית, הוא בחי' ההשפעה והגילוי כו', שהן ב' קוין שקולין באוא"ס²¹, דשניהם אמת, אבל מ"מ, אינן אמת לאמיתו. אבל מדת הרחמים, שע"ז אין שום מנגד, דענין הרחמים הוא, שהגם שע"פ הדין אינו מגיע לו, מ"מ, צריכים לרחם עליו, דע"ז אין מדת הגבורה מנגד כלל, דעל השפעה מצד הרחמים מסכים מדת הגבורה ג"כ. וזהו שמדת הת"ת כולל חו"ג²², שנותן מקום למדת הגבורה, ומטה כלפי חסד כו'. וזהו דנחלת יעקב נק' נחלה בלי מצרים²³, שאין דבר המגביל ומנגד למדת הרחמים כו'. ומשו"ז ה"ה בחי' אמת לאמיתו²⁴, מאחר שאין שום מדה מנגד אלי' כו'. ושרש הדבר מה שת"ת כולל חו"ג הוא מפני שבת"ת מאיר גילוי אור עליון ביותר, וכידוע²⁵ דכל התכללות הפכים צ"ל דוקא מצד עצמות אור א"ס הנושא כל ההפכים, דמשם דוקא יכול להיות ההתכללות והתאחדות שלהם כו', ולהיות שבת"ת מאיר בחי' עצמות אוא"ס, לכן ה"ה כולל ומחבר ב' ההפכים דחו"ג כו'. וכידוע²⁶ דת"ת עולה עד הכתר, והיינו בבחי' פנימיות הכתר כו', דבשני דברים חלוקים מדת חו"ג ממדת הת"ת, דחו"ג, הגם ששרשן ג"כ בבחי' הכתר, אמנם הוא בבחי' חיצונית הכתר, וגם זאת, שאינו מאיר בהם בחי' מהות ועצמות אור הכתר ממש, כ"א בחי' הארה לבד כו', ומדת הת"ת שרשה בבחי' פנימיות הכתר, ובחי' מהות ועצמות האור דפנימיות הכתר מאיר בת"ת כו'. והא בהא תלי', דלהיות שהמשכה במדת חו"ג הוא רק מחיצונית הכתר, לכן אינו נמשך מהות האור, כי האור דבחי' חיצונית הכתר ה"ה שיש לו ערך ושייכות אל העולמות, דאור זה הוא בא בחי' מדה וגבול בבחי' מעלה ומטה כו'. אבל בחי' פנימיות הכתר, שהוא מה שמובדל בערך מן העולמות, הנה האור הזה כשנמשך בכ"מ שהוא הוא בבחי' עצמותו ממש כו'. וזהו דמדת הת"ת הוא בחי' בריח התיכון המבריח מן הקצה אל הקצה²⁷, מקצה העליון אל קצה התחתון, דהיינו, מקצה היותר עליון, למעלה משרש מדת חו"ג, ונמשך עד [קצה] היותר תחתון, ומראשית המשכתו עד סוף סיומו הוא בשוה, שזהו ג"כ ענין ההכרח מקצה העליון כו', שבכ"מ הוא שוה כו'. וזהו שהת"ת הוא בחי' אמת

תלה

17 איוב טו, טו.

18 שם ד, יח.

19 ראה מאמרי אדה"ז פרשיות ח"ב ע' תקת. מאמרי

אדהאמ"צ דברים ח"ד ע' ארנג ואילך. סה"מ תרנ"א ע' עה.

ע' ריב. וע' ריד ואילך. תרנ"ט ע' סד. תרס"ג ח"א ע' סט. תו"מ

סה"מ מלוקט ח"א ע' קיד [ובהוצאות הקודמות – ח"ג ע' יט].

20 ראה תקו"ז סתנ"ז (וראה שם תי"ט – מ, ב). ז"ח יתרו

לד, סע"ג. – נת' לעיל ע' ויט, וע' ורנא-ורנב.

21 ראה לעיל ע' ורנא-ורנב.

22 ראה בכ"ז תניא אגה"ק סי"ב (קיו, ב). תו"א נח יא, א.

לקו"ת תזריע כג, ג. סידור עם דא"ח ריו, ב. סה"מ תרכ"ז ע'

תקא. ועוד.

23 שבת קיח, ריש ע"ב.

24 ראה גם לקו"ת מסעי צג, ב.

25 ראה אגה"ק שם (קיו, א). לקו"ת תזריע שם. ביאוה"ז

לאדהאמ"צ ח, ג. סה"מ תרל"ג ח"א ע' קלא"ב. ח"ב ע' תקה,

וע' תקלה. וש"נ.

26 ראה בארוכה תורת חיים נח סה, ב ואילך. ובכ"מ.

27 ע"פ תרומה כו, כח. – וראה זח"ב קעה, ב. אוה"ת

ויצא ריג, ב ואילך. דברים ע' לו ואילך. שם (כרך ו) ע' בתקצו

ואילך. ועוד.

ש"פ בהר ובחוקותי, מבה"ח סיון, ה'תרס"ז תקעג

לאמיתו, להיות שבת"ת דוקא מאיר בחי' עצמות אוא"ס דפנימיות הכתר, שזהו בחי' אמת לאמיתו כו'. וזהו מ"ש בזהר²⁸ ע"פ²⁹ ונתתם לי אות אמת, דא אות וא"ו, כי אות וא"ו הוא בחי' בריח התיכון, ע"כ נק' אות אמת, כי וא"ו בראשו יו"ד, דשרשו מבחי' יו"ד ובחי' קוש"י עד בחי' עצמות אוא"ס כו' כנ"ל, וע"כ נק' אות אמת כו'.

וזהו ג"כ מה שהלכה כדברי המכריע³⁰, דהנה, שנים החולקים, הגם שכאו"א הוא אמת, דאו"א דא"ח כו', מ"מ, אינו אמת לאמיתו, שה"ה מנגדים זל"ז. אבל המכריע ה"ה סובל ב' הדיעות, וכידוע³¹ דענין ההכרעה אינו שמסכים לאחת מב' הדיעות, כ"א הוא דעת שלישי הכולל ב' הדיעות, ושניהם מסכימים לדעת המכריע. והכח שיש בהמכריע לסבול ולכלול ב' הדעות הוא מפני שמאיר בו גילוי אור עליון ביותר, וע"ד הנ"ל במדת הת"ת כו'. ולכן הלכה כהמכריע, דענין הלכה הוא מה שהוא אמת לאמיתו, ושרשה מבחי' עצמות אוא"ס כו', וכנ"ל (ד"ה כל השונה הלכות³²), ולזאת, המכריע שמאיר בו בחי' עצמות אוא"ס (דמשו"ז הוא מכריע וכולל שניהם כו'), לכן הלכה כמותו כו'.

וע"פ הנ"ל יובן ג"כ משארז"ל³³ לא משכחת צורבא דרבנן דמורי, היינו לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא, אלא דאתי משבט לוי או משבט יששכר, דביששכר כתיב³⁴ ומבני יששכר יודעי בינה לעתים, ובלוי כתיב³⁵ יורו משפטך ליעקב כו'. והענין הוא³⁶, דפי' יודעי בינה לעתים, הנה עתים הם כ"ח עתים³⁷, י"ד עתים לטובה וי"ד כו'³⁸. והיינו מ"ש³⁹ אף ידי יסדה ארץ וימיני טפחה שמים, ב"פ יד בגימ' כ"ח⁴⁰, שהן ב' ידות דחו"ג המאירים במלכות, ומזה הם הכ"ח עתים דמלכות, וכמו הלכנה י"ד ימים הולכת ומתגדלת וי"ד ימים הולכת וחסירה כו', וכידוע ומבואר במ"א⁴¹ שזהו מבחי' מדת חו"ג כו'. וז"ש⁴² כח מעשיו הגיד לעמו, בחי' כ"ח הנ"ל. ובני יששכר יודעי בינה לעתים, שמחברים בחי' בינה בכל העתים הנ"ל, והיינו שמחברים בחי' מוחין במלכות (שכל העתים יהיו לטובה, ולא יהי' המלכות בחי' אתר דמשתני כו'⁴³). והכח שיש בהם לחבר הוא מפני שמאיר בהם גילוי אור עליון יותר. ולכן בכוחם לכיין הלכה לאמיתתה, שזה"ע בחי' אמת

תלו

37) ראה רבינו בחי' עה"פ תרומה כו', ב. הובא באוה"ת נשא שם ע' רפכ. ומצייין גם לס' אור המאיר. הובא גם באוה"ת נ"ך (כרך א) ע' תשה.

38) ראה קהלת ג, ב ואילך.

39) ישע"י מח, יג.

40) ראה תקו"ז בהקדמה (ד, ב). תס"ט (קא, סע"א ואילך). וראה גם שם תי"ט (מ, רע"א). ובמקומות שנשמנו בהערה הבאה.

41) ראה תקו"ז תס"ט שם. אוה"ת סידור ע' יח"ט. סה"מ תרל"ה ח"א ס"ע רפא ואילך. המשך תער"ב ח"ג ע' א'תטז"ז. ד"ה אר"א אשריכם ישראל תשי"ז פ"ו (תו"מ סה"מ תשי"ז ע' מד).

42) תהלים קיא, ו.

43) זח"א רכא, ב. זח"ג קו, א. לקו"ת מטות פג, ריש ע"ד. [וראה גם לקו"ת תזריע כ, ג]. אוה"ת בא ס"ע ש"שא. שם (כרך ח) ע' ב'תתקל"ז. המשך תער"ב ח"ג ע' א'תכח. ועוד.

28) ח"ב רסט, א. – וראה בכ"ז ביאוה"ז לאדהאמ"צ סב, ד"סג, א. ולהצ"צ ח"א ע' שיג ואילך.

29) יהושע ב, יב.

30) בהבא לקמן ראה בארוכה לקו"ש חכ"א ע' 111 ואילך, ובנסמן שם.

31) ראה תורת חיים בראשית טו, א"ב. וישלח קצג, ג"ד. ובארוכה תו"ח וירא קיא, א ואילך. – וראה מדות אהרן (לבעל קרבן אהרן) לברייתא דיי"ג מדות (תו"כ בתחלתה) פ"ז. לקו"ש חכ"א שם. ועוד.

32) לעיל ע' ותקסו ואילך.

33) יומא כו, א.

34) דברי הימים"א יב, לג.

35) ברכה לג, יו"ד.

36) בהבא לקמן ראה גם אוה"ת נ"ך (כרך א) ע' תשיג. אוה"ת נשא ס"ע רפא"ב. סה"מ תרכ"ז ע' ריג"ד. וראה גם אוה"ת דרושים לחה"ש ע' סז.

לאמיתו כו'. ושבט לוי, שנאמר⁵⁵ יורו משפטיך ליעקב ותורתך לישראל, כי לוי הוא ע"ש⁴⁴ הפעם ילוה אישי אלי, ל' חיבור והתקשרות, ועמ"ש בתו"א ד"ה יהודה אתה⁴⁵, דראובן ושמעון הן בחי' ראי' ושמיעה, ב' קוין ימינא ושמאלא, והן ב' פרשיות דק"ש שמע והא"ש, שהן חו"ג, ולוי הוא אמת ויציב, שמחבר ב' המדריגות, וזה"ע ט"ו ווין דאוי"צ⁴⁶, דבווין תתקטר⁴⁷, שמחבר ב' הבחי' דראובן ושמעון (ועמשנת"ל ד"ה יהודה אתה וד"ה וילך איש⁴⁸), ונת"ל בענין הלכה כדברי המכריע, שהוא"ו הוא בחי' אמת כו', וכמו"כ הוא בחי' לוי, שהוא בחי' וא"ו המחבר כו', ולכן בכחם לכוין לאמיתתה של הלכה כו'. וכ"ז הוא לפי שהלכה שרשה דוקא מבחי' עצמות אוא"ס, בחי' אמת לאמיתו כו'.

ולהבין מהו ענין אמת לאמיתו בעבודה. הנה כתיב⁴⁹ אל דעות ה', שיש ב' דעות בחי' ד"ע וד"ת. ד"ת הוא דעת הנבראים, שהנברא מרגיש א"ע למציאות יש, ואת האין האלקי, היינו מקור המהווה אותו, אינו מרגיש, שהוא נעלם ונסתר ממנו, כי אם היה מאיר עליו בגילוי, לא הי' במציאות יש כלל, רק שהאין האלקי מתעלם ומסתתר מהנבראים. ואפי' נבראים העליונים אינם מרגישים את האין האלקי. אלא, דשם מורגש מציאותו עכ"פ, אבל לא מהות האין, דאל"כ, לא היו במציאות נבראים. ולמטה אינו מורגש גם המציאות דהאין האלקי, הגם שכאו"א מרגיש שיש בו חיות המחי' אותו, הרי אינו מרגיש שהחיות הוא אלקות, וגם אם מרגיש מציאותו, אינו מרגיש מהותו כו' (וע"י עבודה יכול להיות גם הרגש המהות דאלקות, ומ"מ, אינו מתבטל ממציאותו, משום דה' עוז לעמו יתן כו'⁵⁰, וכמ"ש בסש"ב פל"ו⁵¹). ולזאת, הנבראים קוראים [אותו] אין, כאלו אינם⁵², לפי שאינם מרגישים אותו כלל כו'. וד"ע היא דעה העליונה, שלמעלה יש ולמטה אין, היינו שהעיקר הוא האלקות, והנבראים הן אין, שאינם בבחי' מציאות באמת (והם בחי' הארה לבד, וכמ"ש בסש"ב ח"ב פ"ג), ואינם תופסים מקום כלל, דכל דיירי ארעא כלא חשיכו כו'⁵³. והאמת הוא כהדעה העליונה כו'.

והנה באמת ב' הדעות הן באלקות⁵⁴, שגם ד"ת היא באלקות, אלא, שזהו בההארה האלקית שנעשה מקור לעולמות, דשם הדעה היא מאין ליש, דלגבי הארה זו, הרי יש דהעולמות הוא תופס מקום, דמאחר שהיא מקור ליש, ממילא יש תופס מקום לגבי הארה זו. ומ"מ, הרי [ה]התהוות היא בבחי' אין ערוך, והיינו שנתהווה מציאות דבר מה שאין בהמקור המהווה מציאות זאת כלל וכלל. וכידוע⁵⁵ שהעולמות קודם שנתהוו לא היו כלל במציאות, ונתחדשו בבחי' דבר מלא דבר⁵⁶, דבלא דבר לא יש בחי' דבר כלל. א"כ, ה"ז מאין ליש, שההארה האלקית היא בבחי' אין ולא דבר, והעולמות הן בבחי' מציאות

44) יוצא כט, לד.

45) פ' ויחי מה, א ואילך.

46) = דאמת ויציב. - ראה פע"ח שער ח (שער הק"ש)

פכ"ח. הוספות לתו"א ויחי קה, ב. לקו"ת אמור לד, א. ועוד.

47) פיוט, "אזמר בשבחיו" דסעודת ליל ש"ק.

48) לעיל ע' וקפא, וע' וקצב-וקצג.

49) שמואל-א ב, ג. - בהבא לקמן ראה דרושים ע"פ

מזמור לתודה שנשמנו לקמן הערה 95.

50) תהלים כט, יא.

51) מו, א.

52) כ"ה בגוכתי"ק. ואוצ"ל: אינו.

53) דניאל ד, לב.

54) ראה בארוכה סה"מ תרס"ט ע' ז ואילך. שם ע' טז

ואילך. המשך תער"ב ח"ב ע' אקנה ואילך. ועוד.

55) ראה סה"מ תרכ"ט ע' קנט ואילך. וש"נ. תרל"ב ח"א

ע' עדר ואילך. וש"נ. תרמ"ג ע' לט ואילך. ע' צז ואילך. ועוד.

56) ראה המשך מים רבים תרל"ו ע' לו, ובהערת כ"ק

אדמור"ר זי"ע שם.

תלז

דבר ויש כו'. והגם דלכאורה מאחר דההתהוות היא בבחי' אין ערוך, א"כ, איך העולמות הן בבחי' יש לגבי ההארה ומקור המהווה, שהרי אינם תופסים מקום כלל, וכלא חשיבי כו'. הענין הוא, דזה שההתהוות מהאין האלקי הוא בדרך אין ערוך, אין זה שהעולמות הן באין ערוך ממש לגבי האין האלקי, כי מאחר שהוא מקור ליש, ה"ה נותן מקום ליש, שהיש תופס מקום לגבי, ואיך הוא אין ערוך כו'. אלא, זה שההתהוות הוא בדרך אין ערוך הוא רק מפני שמתעלם ומסתתר מהם. ואינו דומה לההתהוות שמאוא"ס הסוכ"ע, שזהו רק מצד כח הכל יכול, לא מפני שהוא בגדר מקור ליש שנותן מקום ליש כו', אלא מפני ששום דבר אינו בערך כלל, דגשמיות ורוחניות שוין, וכשם שהרוחניות נמשך ומתהווה ממנו, כמו"כ מהווה את הגשמיות ג"כ כו', וכמ"ש במ"א⁵⁷, ולגבי בחי' זו, מציאות היש דעולמות הוא בבחי' אין ערוך ממש, וכל יכול הוא להוות גשמיות ורוחניות כו'. אבל לגבי האין האלקי אינו כן, דהארה זו היא בחי' היותר תחתונה שבבחי' הרוחניות (בחי' סוכ"ד⁵⁸ דאצילות כו'), שיש לה ערך ושייכות אל ענין היש כו' (והיינו הן בההארה דבחי' חיצונית המלכות, והן גם בבחי' רוממות המלכות, וכמ"ש במ"א⁵⁹ בענין אין מלך בלא עם⁶⁰, דהרוממות דמלכות הוא בחי' הרוממות על הזולת דוקא כו'. ובחי' מה שמתעלם ומסתתר נר' דזהו בחי' חיצונית המלכות, דבזה שייך שמתעלם כו'. וההעלם דבחי' פנימיות המלכות הוא שהיא בבחי' רוממות, המלך המרום כו'⁶¹ (ע' ביאור דמי מנה⁶²). ומ"מ, גם בחי' זו יש לה שייכות כו' כנ"ל. וי"ל, דכח הסובב, שזה עיקר המהווה, העיקר הוא בבחי' הרוממות דמלכות כו'), ומה שההתהוות היא בדרך אין ערוך, שנתהווה מציאות יש כו', זהו רק מפני שמתעלמת ומסתתרת להיות רק בבחי' סיבה, לא בבחי' עילה⁶³, דע"ז נתהווה מציאות יש שאינו בערך המקור, שהוא אין ולא יש כו'. ובאמת אמיתת ההתהוות היא בכח א"ס הסובב דוקא, אלא, לפי שכל פעולה צ"ל ע"י התגלות הפועל, והיינו בחי' ההארה אלקית שמתלבשת להוות בבחי' כח הפועל בנפעל כו', דלגבי הארה זו הוא רק שמתעלמת ומסתתרת כו' כנ"ל, אבל היש תופס מקום כו', וה"ז מאין ליש כו'. וד"ע הוא בבחי' עצמות אלקות, שאינו בערך מקור לעולמות, ואינו נותן מקום ליש כו', דבבחי' ומדרי' זו הדיעה היא מיש לאין, דעצמות אלקות הוא היש, ואין הכוונה בבחי' מציאות ח"ו, אלא שזהו אמיתיות הענין כו', והעולמות שנתהוו הן בבחי' אין, שאינם מציאות אמיתי ואינם תופסים מקום כלל, דכלא חשיבו כו'. ובד"כ בחי' ד"ת הוא מאצילות לבי"ע, וד"ע הוא בבחי' עצמות אלקות דאצילות כו'. וב' הדיעות אמת, דלגבי הארה האלקית שבערך בחי' מקור לעולמות הוא בבחי' מאין ליש, והיינו רק לגבי בחי' המציאות דאלקות כו', אבל לגבי מהות ועצמות אלקות דאצילות הוא בבחי' מיש לאין כו'.

א (שער שעשועי המלך) רפ"א. תניא שעהויה"א רפ"ז (פא, ב). אגה"ק ס"כ (קל, ב). לקו"ת בלק סח, ג. נצבים מד, ד. ובכ"מ. 61 בברכות ק"ש של שחרית. 62 לקו"ת בלק שם. ונו"א במאמרי אדה"ז תקס"ג ח"ב ע' תריד ואילך. 63 ראה (אודות הפרש בין "עילה" ל"סיבה") בהנסמן לעיל ע' ורכה הערה 82.

57 ראה סה"מ תרס"ג ח"א ע' קיא ואילך. תרפ"ה ע' לט ואילך. תש"ח ע' 40 ואילך. 58 = סוף כל דרגין. 59 ראה סה"מ תרנ"ז ע' קפג ואילך. ס"ע קפו ואילך. תרס"ה ס"ע א ואילך. ועוד. 60 ראה פדר"א פ"ג. בחיי וישב לת, ל. שם ר"פ בלק. כד הקמח ר"ה (ב) ד"ה ועוד (בהוצאת שאוועל – ע' שעט). ספר החיים לאחי מהר"ל ספר גאולה וישועה פ"ב. עמק המלך שער

והנה באצילות גופא יש ג"כ ב' הדיעות דד"ת וד"ע. דהנה ידוע⁶⁴ שיש ב' בחי' בדעת, הא', דעת המחבר מוחין ומדות, והב', בחי' הדעת שמחבר וממשיך בחי' אור הכתר במוחין ומדות. והענין הוא, כמ"ש בתו"א פ' תולדות בהביאור דמים רבים⁶⁵, שיש ב' אופנים בסדר עמידת הספי⁶⁶, האופן הא', שעמידתן זה תחת זה⁶⁷, ואז בחי' הדעת הוא בין המוחין אל המדות, ומחברם כו', והאופן הב' הוא, שהן בבחי' קוין⁶⁸, ואז הדעת עומד תחת הכתר, ומחבר בחי' הכתר עם המוחין והמדות כו'. וכמ"ש במ"א⁶⁴, ונת' קצת לעיל ד"ה כי תבואו ושבתה כו'⁶⁹, דבאופן הא', הרי מה שמתחבר ונמשך ע"י הדעת הוא בחי' אורות דסדר השתל', שזה"ע התחברות בחי' מוחין ומדות כו', דבהשתל' עו"ע הרי הן בערך זל"ז, שהעילה היא ג"כ בחי' יש, והעלול יש לו ערך אל העילה כו', כנודע⁷⁰, ובבחי' דעת זה, דהיינו שהעלול מרגיש את העילה, לא יהי' משו"ז העלול בבחי' ביטול במציאותו לגמרי, מאחר שהעילה היא בערכו, רק שיהי' ביטול העלול כמו כאשר הוא בתוך העילה, שזהו רק מה שהוא בבחי' הדקות יותר, לא בבחי' ביטול במציאות ממש כו' (ומה שיכול להיות לפעמים ביטול עצם המציאות של העלול ע"י הרגש העילה, וכמו בהמדות, שיוצאין מהגבלתן ע"י הרגש הענין האלקי שהתבונן כו'. זהו בחי' פנימיות המוחין שלמעלה מבחי' עו"ע כו', וכמ"ש במ"א⁷¹, ועמשנת"ל ד"ה השמים מספרים⁷²). והאופן הב' הוא, שהדעת מקשר ומחבר בחי' האוא"ס שלמעלה מהשתל', שאינו בערך ההשתל' כלל כו', דע"י בחי' דעת זה נעשה בחי' הביטול במציאות בבחי' כולא קמי' כולא חשיב כו'⁷³. וזהו בחי' ד"ע שלמעלה יש ולמטה אין, דכולא קמי' כולא כו', דהיינו בבחי' דעת הנ"ל, שבסדר השתל' נרגש האור שלמעלה מהשתל', ונרגש בהם איך שהוא לבדו הוא ואין זולתו, דכל"ח⁷⁴ ממש כו'. וב' הדיעות אמת, דבסדר השתל', הביטול הוא בבחי' ביטול היש לבד (והיינו בחי' ד"ת דאצילות כו'), ולגבי אוא"ס שלמעלה מהשתל' הוא בחי' ביטול במציאות כו'.

והנה ידוע שיש כמה מדריגות באמת⁷⁵, שיש בחי' שפת אמת⁷⁶, ואמת, ואמת לאמיתו. דהאמת דד"ת י"ל שזהו בחי' שפת אמת, וד"ע הוא בחי' אמת. ויש בחי' אמת לאמיתו שלמעלה גם מבחי' ד"ע. וי"ל שזהו הביטול דאין עוד⁷⁷, שהוא למעלה הרבה מהביטול דכולא קמי' כל"ח, דהביטול דכולא קמי' כל"ח, הגם שזהו הביטול בעצם המציאות, מ"מ, אין זה שאין כאן שום מציאות כלל, שהרי יש כאן מציאות המרגיש איך שהוא לבדו הוא ואין זולתו או אפס זולתו כו', ושמתבטל במציאותו ע"י הרגש זה (דורך

71) ראה סה"מ תרס"ה ע' מג. ס"ע רמו. עת"ר ס"ע יג"ד. ע' קלה. ע' קנו. תרצ"ב ע' כט ואילך. וש"נ. ה'שית ס"ע 22 ואילך. לעיל ס"ע רלב"רלג.

72) לעיל ע' ושלז.

73) זח"א יב, א. וראה דניאל ד, לב.

74) = דכלא חשיב.

75) ראה תניא פי"ג (יט, א). לקו"ת בהר מ, א. אוה"ת נ"ך (כרך א) ע' תקצה. סה"מ תרכ"ז ע' שצט. ועוד.

76) ע"פ משלי יב, יט.

77) ואתחנן ד, לט. — בהבא לקמן ראה סה"מ תרס"א דלקמן בפנים.

64) ראה לקו"ת ואתחנן ה, א. מאמרי אדה"ז תקס"ח ח"א ע' קפד ואילך. תקס"ט (הוצאת תשס"ה) ע' טו ואילך. ביאוה"ז להצ"צ ח"א ע' ערה ואילך. סה"מ תר"ס ע' מט ואילך. תרס"ח ע' קכב ואילך. תרפ"ד ע' קמט ואילך. ועוד.

65) יט, א.

66) ראה עץ חיים שער א (דרוש עגולים ויושר) ריש ענף

ב.

67) ראה זח"ב מב, ב (הובא במאמרי אדה"ז תקס"ח ובסה"מ תרס"ח שבהערה 64). ועוד.

68) ראה פרדס שער ו (שער סדר עמידתן) פ"א ואילך.

69) לעיל ע' רצו.

70) ראה לעיל ע' וכה. וע' רסב (ובהנסמן שם בהערה 25).

דעם דער הער) כו', והיינו רק שמפני שמרגיש בחי' עצמות אוא"ס, הרי אינו תופס מקום בעצמו כלל, ומתבטל כל מציאותו לגמרי, אבל מ"מ, הרי יש כאן דבר מה כו', אבל אין עוד היינו שלא יש שום מציאות כלל, כ"א בחי' העצמות לבד כו'. וההפרש הוא, דהביטול דכולא כל"ח הוא בבחי' האור, שהרי האור דבוק במקורו ונרגש בו מקורו, וממילא הביטול בהאור הוא בבחי' ביטול במציאות, דכולא קמי' כל"ח כו', אבל מ"מ, ה"ה בבחי' אור עכ"פ כו'. ובד"כ בכל בחי' האורות והגילויים דאוא"ס עד רכ"ד⁷⁸, גם בבחי' אוא"ס שלפני הצמצום, הכל הוא בחי' הביטול דכולא קמי' כל"ח כו'. וענין אין עוד הוא בבחי' שמו העצמי הכלול בעצמותו ממש, שאין השם דבר בפ"ע ח"ו, אלא הוא ושמו אחד, דהוא שמו ושמו הוא כו'⁷⁹, וזהו אמיתית ענין אין עוד כו'. והנה מבואר במ"א⁸⁰, דבחי' אין עוד זהו דוקא בהתהוות היש הגשמי, דהתהוות זאת היא בבחי' התחדשות כו', וכל התחדשות דבר, הרי המחדש הוא עצמו מציאות ההתחדשות כו', וכידוע המשל ע"ז מזריקת האבן מלמטה למעלה כו', וכמ"ש באורך בד"ה תקעו, רס"א⁸⁰. וזה יתגלה לעתיד, דמציאות העולמות יהי' בחי' הא"ס עצמו כו'⁸¹. והיינו ע"י העבודה עכשיו בבחי' קבלת עומ"ש, דענין העבודה בפועל דבחי' אין עוד הו"ע קבעומ"ש, בחי' עבודת עבד, דענין עבודת עבד הוא שאינו מציאות לעצמו כלל, וכל מציאותו הוא מציאות האדון עצמו כו', וכמשנת"ל (ד"ה אחרי ה' וד"ה קדוש אתה⁸²), ועי"ז יהי' אמיתת הגילוי דאין עוד לעתיד, שזהו בחי' גילוי העולם העצמי דא"ס כו'. וזהו בחי' אמת לאמיתו כו'.

תל"ט

והנה בכדי שיהי' גילוי זה דבחי' אמת לאמיתו, אינו אלא דוקא במי שהוא שפל בעצמו עד קצה האחרון. דהנה ידוע⁸³ דהכלי לאוא"ס הוא מה שבטל דוקא, דזהו הטעם מה שהשראת אוא"ס הוא בבחי' החכמה דוקא, וכמ"ש בסש"ב פל"ה בהג"ה, לפי שאוא"ס שורה במקום הביטול דוקא, ולכן דוקא מי שהוא שפל עד קצה האחרון, וכן בעסק התורה שלו הוא בבחי' ביטול בתכלית, היינו הביטול דקבעומ"ש, שלא לצורך עצמו והנאתו, כ"א באשר צריכים לידע אמיתית התורה כו', וכמו"כ לא בבחי' טעם ועונג, שלא ע"פ זה ישפוט אמיתת הדבר, כ"א ע"פ היראה והקבעומ"ש כו', וכמשנת"ל (ד"ה כה כו' אם לא ברית⁸⁴), זה הוא דוקא שמוציא דין אמת לאמיתו, להיות כן יקוים הלכה למעשה, כי נעוץ סופן בתחלתן ותחלתן בסופן⁸⁵, דבחי' סוף מעשה איך שיהי' לפועל, זה נעוץ בתחלת הכוונה, ובמח' תחלה כו'⁸⁶, כמשנת"ל (ד"ה כי המצוה הזאת⁸⁷), וכמשנת"ל (ד"ה לך לך הב'⁸⁸) דבכדי להביא את הדבר לפועל לפסוק הפסק דין, צריך להגיע לבחי' העולם העצמי שלמעלה מבחי' כח הנעלם דחכ' כו', וכמו"כ נעוץ תחלתן בסופן דוקא, דהמשכת בחי' העולם העצמי הוא בהלכה, שזהו מה שבא לפועל ממש, שזהו גמר ותכלית הכוונה כו'. וכמו"כ דוקא במי שהוא בבחי' שפלות, שאינו מגבי' א"ע, ועומד למטה במדרי', והו"ע

ע' רעה, וע' שעא"ב. המשך וככה תרל"ז פל"ב (ע' מג"ד). ועוד.

(84) לעיל ע' ותקנה.

(85) ספר יצירה פ"א מ"ז.

(86) ע"פ פיוט „לכה דודי“.

(87) לעיל ע' תנא ואילך.

(88) לעיל ע' ותקטז.

(78) = ריש כל דרגין.

(79) ראה של"ה הנסמן לעיל ע' רמד.

(80) סה"מ תרס"א ע' קצו ואילך.

(81) ראה סה"מ תרמ"ג ע' ק"קא. תרס"א שם ע' קצט.

(82) לעיל ע' ותלא ואילך. ולעיל ס"ע ותעד ואילך.

(83) ראה לקו"ת אמור לג, ד. סה"מ תרכ"ז ע' שמט. תרכ"ט

עסק התורה בבחי' קבעומ"ש, בזה דוקא נמשך בחי' ההמשכה העצמית דהעלם העצמי דא"ס כו', וכמ"ש⁸⁹ כה אמר הוי' רם ונשא כו' מרום וקדוש אשכון את דכא ושפל רוח כו', דבחי' מרום וקדוש שוכן את דכא ושפל רוח דוקא כו'. ולכן דוקא מי שהוא בבחי' שפלות הוא מוציא דוקא את הדין האמת לאמיתו להיות כן הלכה למעשה כו'. וזהו מ"ש בדוד והוי' עמו⁹⁰, [ש]הלכה כמותו בכ"מ⁹¹, להיות כי דוד הי' בבחי' שפלות בתכלית, דאע"פ שהי' מלך, וענין המלוכה הוא בחי' רוממות והתנשאות, ומ"מ הי' בביטול מאד ובבחי' שפלות בתכלית, וכמ"ש⁹² ונקלתי עוד מזאת כו', וכמשנת"ל (בד"ה אלה הדברים⁹³), וכמ"ש⁹⁴ אם לא שויתי ודוממתי, שהי' בבחי' ביטול דדומם כו', לכן זכה שיוכל לכיין ההלכה לאמיתתה, היינו בחי' אמת לאמיתו כו'.

וזהו מ"ש⁹⁵ מזמור לתודה הריעו לה' כל הארץ, דהריעו לה' כל הארץ ר"ת הלכה⁹⁶, ולכאורה מה שייך הלכה לתודה. והענין, דהנה בהריעו יש ב' פי'⁹⁷. הא', ל' רינה, והב', מל' תרועם בשבט ברזל⁹⁸. דהנה, כדי שיוכל לבוא לבחי' הלכה, שהוא בחי' אמת לאמיתו, זהו דוקא ע"י בחי' תרועם בשבט ברזל, שהוא בחי' לב נשבר ונדכה⁹⁹, וכמו שארז"ל (ר"ה דט"ז ע"א) כמאן מצלינן האידינא אקצירי ואמריעי כו', דקאי על ת"ח, שנק' מריעי, שהם תשושי כח, והיינו לפי שהם בבחי' לב נשבר ונדכה, שמשברים את גופם וחומרם ביגיעה דתורה, וביותר בעסק התורה בקבעומ"ש, שאינו לצורך עצמו והנאתו, כ"א לידע אמיתית רצה"ע, שזהו שבירת וביטול החומר כו', ובפרט בהיראה שבזה, שהו"ע כיוון הנפש בבחי' לב נשבר כו', כמשנת"ל (ד"ה וה' אמר וד"ה כה כו' אם לא ברית¹⁰⁰), וכמו אם נבלת כו'¹⁰¹, שמנבל א"ע על ד"ת כו'¹⁰², וכמו אדם כי ימות באהל¹⁰³, שממית עצמו על ד"ת כו'¹⁰⁴, ועי"ז יכולים לזכות להלכה שיהי' הלכה כמותו, וכמ"ש¹⁰⁵ ונפשי כעפר לכל תהי' פתח לבי בתורתך, דבכדי להיות פתח לבי בתורתך, שייכוון לבחי' אמת לאמתו, זהו ע"י ונפשי כעפר לכל תהי', שהוא בבחי' ביטול ושפלות, וכמו העפר שהכל דורסין עלי' כו'¹⁰⁶. וזהו מזמור לתודה הריעו לה' כו', תודה הוא בחי' הודאה, וענין ההודאה, הגם שזה למטה מן הטעם והדעת, מ"מ, ה"ז מגיע למעלה מטו"ד. וכידוע¹⁰⁷

תמ

לאדהאמ"צ שם. רשימות הצ"צ לתהלים (יהל אור) ע' שטט ואילך. ועוד.

97 ראה סידור עם דא"ח שם מד, סע"ד"מה, א. פירוש המלות לאדהאמ"צ שם צג, ב. צה, א"ב. ועוד.

98 שם ב, ט.

99 שם נא, יט.

100 לעיל ע' ותקלד. ע' ותקנה.

101 משלי ל, לב.

102 ברכות סג, ב.

103 חוקת יט, יד.

104 ברכות שם. וש"נ.

105 "אלקי נצור" בסוף תפילת העמידה (ברכות יז, א).

106 ראה ב"ר פמ"א, ט ובמתנות כהונה שם. וראה עירובין נד, א.

107 סידור עם דא"ח שג, ג ואילך.

89 ישע"י נז, טו.

90 שמואל-א טז, ית, יח, יד.

91 [=בכל מקום] סנהדרין צג, ב. במדבר פי"ג, יו"ד. ובכ"מ.

92 שמואל-ב ו, כב.

93 לעיל ע' ותכט.

94 תהלים קלא, ב.

95 שם ק, א. – בהבא לקמן ראה בארוכה ד"ה מזמור לתודה: בסידור עם דא"ח מד, סע"א ואילך. שם, סע"ג ואילך. פירוש המלות לאדהאמ"צ צג, ב. צד, א. אוה"ת נ"ך (כרך ב) ע' תתקפ ואילך. רשימות הצ"צ לתהלים (יהל אור) ע' שע ואילך. סה"מ תרנ"ח ע' מד. ד"ה מזמור לתודה תשל"א (סה"מ תשל"א ע' 504).

96 לקו"ת ושער הפסוקים להאריז"ל עה"פ. פע"ח שער ו (שער הזמירות) פ"ד. סידור האריז"ל במקומו. סידור עם דא"ח שם. מאמרי אדה"ז על מארז"ל ע' שנו. ע' שנת. פירוש המלות

דענין ההודאה הוא בחי' ביטול עצמי, שמתבטל כל עצמותו בהודאה זו, ולא כמו ביטול שע"פ הטו"ד, שאינו ביטול עצמותו, כ"א מצד השכל, והביטול הוא רק כפי אופן השכל, בבחי' גבול, אבל הביטול דהודאה הוא בכל עצמותו, ובבחי' ביטול והנחת עצמותו ביותר כו', וכמו מודה אני לפניך שאומר כל אדם תיכף בקומו משנתו¹⁰⁸, דהיינו מה שנותן א"ע לה' בכל עצמותו ובכל אשר לו כו', לא ע"פ טו"ד כלל, כ"א בבחי' ביטול עצמי כו'. ושרש ענין ההודאה והביטול הנ"ל, וכמו"כ מה שיש כח זה בנש"י להודות על דבר שאינו משיג (כי כל ענין ההודאה זהו שמודה על הדבר שאינו מושג כו'), זהו דוקא מצד ההתקשרות ומצד הביטול העצמי של עצם הנפש שמקושר ובטל לעצמות אוא"ס ב"ה כו'. וכמ"ש בסידור שער ל"ג בעומר ד"ה אתה הצבת¹⁰⁷, בענין מודים אנחנו כו'¹⁰⁹, דנש"י מודים בחידוש ההשפעה מאין ליש בלי שום ראי' ומופת ע"ז, והיינו מצד עצם נשמתם כו', וזהו מודים אנחנו לך שאתה הוי' אלקינו¹⁰⁹, שמפני שאתה הוי' אלקינו, דישראל עלו במח' כו'¹¹⁰, שזהו במדריגה היותר עליונה בבחי' עצמות א"ס כו', וכמשי"ת¹¹¹, לזאת מודים אנחנו לך כו'. ובירידת הנשמה בגוף היא בבחי' הודאה דהודאה, אף שאינו משיג מאומה כו', וכמו שמבואר שם, דזה עוד יותר בבחי' ביטול עצמי, והוא בבחי' כלי עי"ז לגילוי אור עליון יותר כו', וכמשי"ש דנעוץ תחב"ס כו', ובסידור ח"א ד"ה מזמור לתודה בענין בואו שערי כו'¹¹², דהודאה דהודאה הוא מבחי' הוד דאבא דוקא, והיינו שהוא יותר בבחי' ביטול עצמי כו'. וזהו מזמור לתודה הריעו לה' כו', שע"י בחי' הודאה, דהיינו שהוא בבחי' ביטול ונתינת עצמו לאלקות (אוועק גיגעבין קייט צוא אלקות), עי"ז הריעו לה' כל הארץ, ר"ת הלכה, לפי שא"א להגיע לאמיתתה של תורה כ"א ע"י ביטול דוקא כו'.

ועפ"ז¹¹³ יובן מה שנקבע הלכה כב"ה מפני שנוחין ועלובין היו⁹, דמפני הביטול שבהם, היו כלים לעצמות א"ס, וכיוונו אל ההלכה האמיתית כמו שהיא בבחי' אמת לאמיתו כו'. ואע"ג דב"ש היו מחודדים טפי¹¹⁴, מ"מ, בהחידוד לבד יכולים להגיע רק לבחי' כח הנעלם דחכמה, הוא בחי' הכח ההיולי העצמי דחכמה, דהיינו בחי' החכמה שבא"ס כו', וכמשנת"ל (ד"ה כה אמר ה'¹¹⁵) דכ"ז הכל בבחי' האור שהוא בבחי' המשכה מן העצמית כו', אבל לא יגיע עי"ז לבחי' העולם העצמי דא"ס, שמשם שרש ההלכה כו', כ"א ע"י הביטול דוקא, כב"ה שהיו נוחין ועלובין, עי"ז דוקא זכו לכוי' אל ההלכה האמיתית כו'. וזהו אע"פ שאלו ואלו דא"ח, דדברי שניהם הם אמת, מ"מ, הלכה כב"ה דוקא, שע"י הביטול שלהם, זכו לבחי' אמת לאמתו כו' (ומש"א אלו ואלו דברי אלקים כו', והלא הלכה היא משם הוי', י"ל, דהרי הוי' זה ה"ה בחי' העולם העצמי, ואין שם ציור אותיות הוי', כנ"ל (בד"ה כל השונה הלכות¹¹⁶), לכן ה"ה בבחי' שם אלקים. וי"ל דזהו אלו ואלו דברי אלקים, דשניהם הם בבחי' העולם העצמי, שגם ב"ש ע"י החידוד שלהם הגיעו לבחי' העולם

תמא

(108) ראה סדר היום בתחלתו – הובא במג"א סי' ד בסופו ובאלי' זוטא סק"ב. שו"ע אדה"ז או"ח מהדו"ת ס"א ס"ו. מהדו"ק שם ס"ה. סידור אדה"ז סדר השכמת הבוקר.
 (109) נוסח ברכת "מודים" בתפילת שמו"ע.
 (110) ב"ר פ"א, ד.
 (111) לקמן ד"ה בשעה שהקדימו תרס"ז (ע' ותנד ואילך).
 (112) תהלים ק, ד. סידור עם דא"ח מה, ג (ובארוכה בפירוש המלות לאדהאמ"צ צח, סע"ד ואילך).
 (113) בהבא לקמן – ראה ד"ה וידבר גו' אנכי בסה"מ תרכ"ז ע' שז. רד"ה ביום השני הקריב שם ע' שיד"טו.
 (114) יבמות יד, א.
 (115) לעיל ע' ותקנד.
 (116) לעיל ע' ותקסז.
 (117) ר"ה ויגש תרס"ח (ע' ותפט"תצ).

העצמי, אלא שזהו בחי' ההעלם העצמי דחכמה, וב"ה, ע"י הביטול שלהם הגיעו לבחי' העלם העצמי דא"ס ממש כו', ובחי' זו נק' אלקים, וכמשנת"ל ד"ה ויתן לך האלקים כו' (117).

וע"פ 118 כל הנ"ל יובן המשנה דאבות 119 שאומר הפוך בה והפוך בה, דפי' הפוך בה היינו בחי' הסלסול דתורה 120, שהו"ע בירור ההלכות, שעל ידי זה דוקא בא לבחי' האמת דתורה כו'. וכפל הלשון הוא בב' האופנים דעסק התורה, אם הוא בדרך מלמעלה למטה, היינו בבחי' טעם ועונג, שזה"ע החידוד, שעיי"ז מגיע לבחי' כח העצמי דחכמה כו', ואומר הפוך בה פעם ב', היינו כאשר הסלסול ובירור ההלכות הוא בבחי' קבעומ"ש, שעיי"ז דוקא מגיע לבחי' העלם העצמי דא"ס כו'. וזה"ע בן שנעשה עבד, דתורה בכלל היא בחי' בן 121, אבל כאשר נעשה עבד, בעסק התורה דתושבע"פ בבחי' קבעומ"ש והנחת עצמותו לגמרי כנ"ל, עיי"ז דוקא מגיע לבחי' העלם העצמי דא"ס כו'. וז"ש בזהר 122 יעשה למחכה לו כו' 123, אלין אינון דדחקין למלה דחוכמתא ודייקין לי, שז"ע בירור וליבון ההלכות, ומחכאן לי' למנדע ברירא דמלה כו', דענין החכוי הו"ע ביטול עצמותו, כמו נפשנו חכתה לה' כו' 124, וכמשנת"ל (ד"ה כי ידעתיו 125), ומה הוא החכוי שלו, למנדע ברירא דמלה, לידע אמיתתה של תורה, והיינו לא לצורך עצמו והנאתו, כ"א לידע עצם אמיתת הדבר, ובפרט במה שנוגע לעשי' בפועל. ועיי"ז בא לבחי' עזן סתימאה 126, מה שעין לא ראתה אלקים זולתיך 123, בחי' העלם העצמי דא"ס כו', והיינו בעסק התורה בקבעומ"ש, שעיי"ז זוכה לבחי' האמת דתורה כמו שהיא בבחי' אמת לאמתו, והו"ע מה שאלקים הבין דרכה כו' 127. והגילוי האמיתי הזה יהי' לעתיד, שיתגלה בחי' עזן סתימאה כו'.

וזהו מ"ש 128 והי' אור הלבנה כאור החמה ואור החמה יהי' שבעתיים כאור שבעת הימים כו', ופי' בלק"ת 129 ע"פ זה, דשבעת הימים הם ז"ת דעתיק, שזהו האור שהאיר ביום הראשון דשימ"ב, והי' מאיר כל שבעת הימים כו', וכידוע 130 דז"ת דעתיק הן המתלבשים בבחי' א"א, ראש ומקור לנאצלים כו', ונמצא, שזהו ראשית הגילוי דאוא"ס שמאיר בעולמות כו', ובתחלת הבריאה, דעולם על מלואו נברא 131, האיר בגילוי למטה בחי' ראשית הגילוי דאוא"ס, בחי' ז"ת דעתיק כו'. וענין אור שבעת הימים 132, היינו בחי' ג"ר דעתיק, שמובדל מן העולמות כו'. וכמ"ש בבה"ז פ' וישב 133 במאה"ז 134 ע"פ 135 הנה ישכיל

(117) לעיל ע' וקבד.

(128) ישעי' ל, כו. – כאן חוזר רבינו לבאר מה שהחל

לבאר לעיל בד"ה והי' אור הלבנה (ע' ותקלח ואילך).

(129) לקו"ת צו ט, ב [בשם הרח"ו שהובא במק"מ לזח"ג נו, א]. ועד"ז בביאוה"ז לאדהאמ"צ כג, סע"א-ב.

(130) עץ חיים שער יא (שער המלכים) פ"ח. שי"ג (שער

א"א) פ"ב. פ"ו. ועוד. – הבא לקמן בפיסקא זו מיוסד על ביאור לד"ה אני ישנה במאמרי אדה"ז תקט"ד ס"ע קנט ואילך שהובא לקמן בפנים. ובשינויים באוה"ת שה"ש (כרך ב) ע' תקי ואילך.

(131) ראה ב"ר פי"ד, ז.

(132) ראה לקו"ת צו שם.

(133) ביאוה"ז לאדהאמ"צ שם כג, ב. ולהצ"צ ח"א ע' קכה.

(134) ח"א קפא, א.

(135) ישעי' נב, יג.

(118) כאן חוזר רבינו לבאר מה שהחל לבאר לעיל בד"ה

והי' אור הלבנה (לעיל ע' ותקלח) וד"ה כה גו' אם לא בריתי (לעיל ע' ותקנ).

(119) אבות פ"ה מכ"א.

(120) ראה לעיל סד"ה והי' אור הלבנה הערה 130. וש"נ.

(121) ראה לעיל רד"ה בסוכות תשבו ע' ותעט, ובהמובא ע"ז בהערה 41 שם.

(122) ח"א קל, ב.

(123) ישעי' סד, ג.

(124) תהלים לג, כ.

(125) לעיל ע' וקב.

(126) זח"ג רפח, סע"ב (באד"ז). שם רצ, רע"א. וראה גם

זח"ג קכט, רע"ב (באד"ר). תו"ח שמות ח"א ה, ג. וש"נ.

(127) איוב כח, כג.

עבדי כו', וכמ"ש בזהר¹³⁶ רישא לא אתתקן, והיינו בחי' רישא דעתיק, בחי' ג"ר, לא אתתקן, שלא בא בבחי' התלבשות. דהתלבשות שייך רק בז"ת דעתיק, להיות שהוא האור השייך אל העולמות, אבל בחי' חב"ד דעתיק, שאינו בערך העולמות כלל ומובדל מהם לגמרי, אינו בא בבחי' התלבשות כו'. ולכן משם נמשך אתעדל"ע גם כשלא יש אתעדל"ת והעלאת מ"ן כלל כו', [ד]מאחר שאינו בערך העולמות, אין ההעלאת מ"ן דעולמות מגיע לשם, וגם אינו נוגע שם ההעלאת מ"ן כו'. וזהו מ"ש¹³⁷ שראשי נמלא טל קוצותי רסיסי לילה, [ש]גם בלילה, זמן החשך, נמשך האור מלמעלה לעורר את הנשמות, דטל לא מיעצר כלל כו'/¹³⁸, וכמ"ש מזה במ"א בהביאור דאני ישנה כו'/¹³⁹. אמנם, ענין שבעתיים כאור שבעת הימים, היינו גם מה שלמעלה מבחי' אור זה"י, ומבואר במ"א¹⁴⁰ שהוא בחי' כתר דעתיק. וי"ל דהיינו בחי' רדל"א, בחי' רישא עילאה כו'. דהנה, בחי' ז"ת דעתיק הם כדוגמת בחי' ממכ"ע, שהרי הם באים בבחי' התלבשות בא"א, ראש ומקור לנאצלים, ומשתלשלים ממדרי' למדרי' באופן שהארה מזה מאיר בכל ההשתל' כו'. ועמ"ש בהביאור דאני ישנה הנ"ל¹⁴¹, דז"ת דעתיק, להיותן מתלבשים בלבושים, לזאת, לגבי אבי"ע הם גלויות יותר מבחי' הרישא דעתיק שאינו מתלבש כנ"ל, דמאחר שמתלבשים באצילות, עי"ז יוכל גם אלינו להגיע השפע דרך ההשתל' שזה מלביש לזה כו', וכמו שלשלת כו', יעו"ש, הרי דבחי' ז"ת באים בבחי' השתל', שזהו בחי' ממכ"ע כו'. ובחי' ג"ר, היינו חב"ד דעתיק, י"ל שזהו כמו בחי' הסובב (וכמו מקיפים דאי"), וכמ"ש במ"א (בדרוש ראו קרא בשם¹⁴²). דעיקר הפנימיות הן המדות, אבל המוחין הן בבחי' מקיף עדיין כו', (וי"ל דזהו מ"ש¹⁴³ גדלו וטובו מלא עולם, בבחי' ממכ"ע, אבל דעת ותבונה, בחי' המוחין, רק סובבים הודו כו'), ומכ"ש בחי' חב"ד דעתיק י"ל שהם בבחי' סובב ומקיף כו'. אבל בחי' כתר דעתיק, בחי' רדל"א, הוא שאינו בא בבחי' מקיף ג"כ, וכמ"ש בסידור כפי' ברוך שאמר¹⁴⁴, דרדל"א לא נודע מציאותו ג"כ, והיינו לפי שאינו בבחי' מקיף ג"כ, כ"א בחי' מקיף למקיף, בחי' מקיף הרחוק כו' (וכמו שנת"ל ענין מקיף הקרוב ומקיף הרחוק מדרוה"ב דחה"ש ואילך¹⁴⁵).

תמב

ובמ"א¹⁴⁶ מבואר, דגם ברדל"א יש בחי' פנימיות וחיצוניות, וכמ"ש בלק"ת בדרושי יוהכ"פ בהביאור דשבת שבתון¹⁴⁷, בשם ביאור האדר"ז להרח"ו¹⁴⁸, כפי' האי עתיקא

(136) ח"ג רפח, א (באד"ז).
 (137) שיר השירים ה, ב.
 (138) תענית ג, א.
 (139) מאמרי אדה"ז תקס"ד שם, ואוה"ת שה"ש (כרך ב) שם. – וראה גם לקו"ת שה"ש לה, ד. מאמרי אדה"ז תקס"ח ח"א ע' כזח. הנחות הר"פ ע' צו"ז. כתובים ח"ב (הוצאת תשמ"ו) ע' קסו, וס"ע קסט"ע.
 (140) ראה אוה"ת נ"ך (כרך א) ע' ריח.
 (141) אוה"ת שה"ש (כרך ב) שם ע' תקיא.
 (142) מאמרי אדה"ז תקס"ד ע' ע. מאמרי אדה"אמ"צ שמות ח"ב ע' תרעא ואילך. אוה"ת ויקהל ע' בקצ. בריא. וראה גם סה"מ תרס"ה ע' רט"י.
 (143) פיוט „א-ל אדון" (ברכת יוצר דשבת).
 (144) סידור עם דא"ח לט, ד ואילך. ובארוכה בפירוש המלות לאדה"אמ"צ סא, ב ואילך.

(145) = מדרוש הב' דחג השבועות (ד"ה השמים מספרים) – לעיל ע' ושל וואילך.
 (146) ראה ד"ה מי יתנד: בסה"מ תרל"א ע' קכא.ב. תרנ"ד ע' קט. תרס"ג ח"ב ע' קו. וראה שם בכל הבא לקמן בפיסקא זו.
 (147) דף עא, סע"ג ואילך.
 (148) ביאור האיזרא זוטא בשער מאמרי רז"ל להאריז"ל (הוצאת ירושלים תשמ"ח) ע' רלה, ושם: „הא"ס נמצא ומתעלם בתוכם כו', וזמ"ש כו' האי עתיקא קדישא אשתכח בג' רישין". חלק מביאור האד"ז נמצא בשינויים בעץ חיים שער יג (שער א"א) פ"ב, ושם: „ופי' אשתכח, ר"ל שהוא נמצא לנו ונגלה אלינו". וכן הובא בס' „פני מלך" על האד"ז (מהרר"ש בוזאגלו) בשם הרח"ו: „פי' אשתכח, ר"ל שהוא נמצא ונגלה אלינו".

אשתכח בתלת רישין¹³⁶, פי' אשתכח נמצא ומתעלם ומתגלה בג' רישין (י"ל¹⁴⁹ נמצא הוא כמו שהוא בעצמותו, היינו בחי' העצמות דא"ס כמו שהוא כו', ומתעלם היינו בחי' הארה, שע"ז שייך לומר מתעלם כו'. וכמשנת"ל (ד"ה כה אמר ה'¹⁵⁰) בענין אתה הוא הוי' לבדך¹⁵¹, דאתה קאי על העצמות שלמעלה מבחי' העלם וגילוי, ונאמר אתה לנוכח, דשם שמים שגור בפי כל¹⁵², ושום נברא אינו יודע אותו כו', והוא היינו בחי' אוא"ס, דבזה שייך העלם וגילוי כו', וכמו"כ כאן זה"ע נמצא ומתעלם כו'. ומתגלה הוא בחי' ההתפשטות והגילוי של ההארה כו'. ונמצא י"ל דג' הלשונות הנ"ל הן נגד התלת רישין, והיינו באופן ההתלבשות דהאוא"ס בהם כו'). נמצא כי עיקר העתיקה הוא הא"ס, אמנם ע"ש ההתעלמות בג' רישין נק' הג' רישין ג"כ ע"ק¹⁵³, ומבואר שם¹⁵⁴, דהיינו בחי' קדושתו שלמעלה מקדושתכם כו'¹⁵⁵, והיינו למעלה מבחי' קדה"ק, דפי' הרמ"ז¹⁵⁶ קדשים תרין רישין, וקדה"ק רישא עילאה, ובחי' הא"ס שברדל"א הוא בחי' קדושתו כו', ורדל"א עצמו הוא בחי' חיצוניות, והא"ס שבו הוא בחי' הפנימיות כו', וי"ל כמו חיצוניות הכתר ופנימיות הכתר כו'. ולפי"ז י"ל דבחי' אור זה"י הנ"ל, שהן בחי' חב"ד דעתיק, זהו ע"ד אלפים שנה קדמה כו'/¹⁵⁷, שהן בחי' חו"ב שקדמו לעולם, מ"מ, ה"ה בכלל ע"ס, דכללות ע"ס הן בד"כ בחי' ממכ"ע כו', וזהו שנק' אור זה"י, שהוא בחי' אור שלהם כו' כנ"ל. ובבחי' כתר דעתיק, בחי' רדל"א, יש בזה ב' מדריגות כנ"ל, בחי' חיצוניות שבו, שזהו כדוגמת בחי' סובב, ובחי' הפנימיות, דהיינו בחי' א"ס שבו, זהו מה שלמעלה מבחי' סובב וממלא כו' (ועמ"ש בלק"ת ד"ה אני ישנה¹⁵⁸, ובהביאור דצאינה וראינה המתחיל להבין ענין הטעם¹⁵⁹, דמבחי' קדושתו שלמעלה מקדושתכם נמשך בחי' אתעדל"ע שלמעלה מאתעדל"ת, אבל הבא דוקא לאחר השלימות באתערותא דלתתא ואתעדל"ע (הגם דבהביאור דצאינה וראינה אי' מקודם¹⁶⁰ דמבחי' קדושתו נמשך האתערותא דלעילא לעורר כו', אמנם נראה הכוונה דבחי' קדושתו המבואר בהביאור דשבת שבתון הנ"ל¹⁶¹, זהו בחי' אתעדל"ע הבאה אחר השלימות כו'), שלמעלה מבחי' אתעדל"ע שבא קודם האתעדל"ת לעורר האתעדל"ת כו', שזהו מבחי' החיצוני' כו' (ועמ"ש ל ד"ה יהודה אתה¹⁶²). ולפי"ז י"ל, דבחי' הטל הנ"ל¹⁶³ הוא מבחי' חב"ד, או חיצוניות הכתר דעתיק, וזהו שראשי נמלא טל כו', ובחי' קדושתו כו' זהו שלמעלה מזה כו' (ובזה יש לתווכך הענינים הנז' בהביאור דאני ישנה שלא נדפס¹⁶⁴, בענין שראשי נמלא טל, בהג"ה בענין השערות כו' יעו"ש), ועמ"ש הפרדס שער הגוונים¹⁶⁵, הובא לעיל (ד"ה

תמוג

(156) לזח"ג כו, סע"א. — הובא בלקו"ת דרושים ליוהכ"פ שם ובד"ה מי יתנך שבהערה 146. וראה גם לעיל ע' ושיב.
 (157) ראה מדרש תהלים צ, ד. ב"ר פ"ח, ב. תנחומא וישב ד. וש"נ. זח"ב מט, א.
 (158) שם לד, ד ואילך.
 (159) שם כד, סע"א-ב (ושם מצייין לד"ה אני ישנה הנ"ל).
 (160) שם כד, רע"א.
 (161) לקו"ת דרושים ליוהכ"פ שם עא, א ואילך.
 (162) לעיל ע' וקעד"קעה.
 (163) ע' תקפא.
 (164) אוה"ת שה"ש (כרך ב) שם ע' תקיב.
 (165) שער י.

(149) ראה עד"ז סה"מ תרס"ג ח"ב שם. המשך תער"ב ח"ב ע' תשע (וראה גם שם ע' אקסט). תו"מ סה"מ מלוקט ח"ב ע' קכג [ובהוצאות הקודמות — ח"ו ע' נב"ג]. וראה גם תו"מ סה"מ מלוקט ח"א ע' ק [ובהוצאות הקודמות — ח"ד ס"ע יז"ח].
 (150) לעיל ע' ותקנו ואילך.
 (151) נחמי' ט, ו.
 (152) ראה תו"א וירא יד, ב.
 (153) = עתיקה קדישא (עכ"ל הלקו"ת).
 (154) לקו"ת דרושים ליוהכ"פ שם, וראה גם במקומות שנסמנו בהערה 146.
 (155) ויקיר פכ"ד, ט. ובכ"מ.

ש"פ בהר ובחוקותי, מבה"ח סיון, ה'תרס"ז תקפג

ביום השמע"צ הב' 166), דטל זהו המדריגה הב' שבכתר, אבל הבחי' יותר עליונה שבכתר, אין בו גוון כלל, ובבחי' זו משתווה הנאצל עם המאציל כו', וי"ל כנ"ל שזהו בחי' העצמות שנמצא בבחי' רישא עילאה כו').

והנה ידוע 167 דעתיק הוא בחי' העתקת העצמות כו', ומובן, דבחי' עצמות א"ס שברדל"א בשרשו הוא בבחי' העלם העצמי דא"ס כו'. ובפרטיות המדרי' שנת"ל 163 בבחי' סובב וממלא שבעתיק, י"ל דבשרשן באוא"ס שלפני הצמצום הוא כמו שנת"ל (ד"ה כי עמך מקו"ח 168) דבבחי' הגילוי דאוא"ס שלפני הצמצום יש ב' מדריגות. הא', כמו שעלה ברצונו הפשוט להאציל כו', דבבחי' ומדריגה זו יש שרש לע"ס, מאחר שעלה ברצונו להאציל כו'. והב', קודם עלות הרצון, דאז אין שרש עדיין לע"ס כו'. ומ"מ, נת' שם, דגם קודם עלות הרצון שייך שרש לספירות, אלא שהוא מה שביכולתו להאציל ספי' עד אין קץ 169, ולא בבחי' עשר דוקא כו'. ונת' (בד"ה הנ"ל ובד"ה אדם כי יקריב 170) דב' מדריגות אלו הן שרש בחי' ממכ"ע ובחי' סוכ"ע, דבעלות הרצון, דשייך ע"ס, זה שרש ממכ"ע, וקודם עלות הרצון, דשם ספי' עד אין קץ, זהו שרש דבחי' סוכ"ע, בחי' בלי גבול כו'. אמנם, כ"ז הוא מבחי' הגילוי דאוא"ס כו'. אבל בחי' עצם האור כמו שהוא למעלה מבחי' הגילוי, דהיינו דלפני הצמצום גופא הוא ג"כ לא בבחי' גילוי כו', י"ל דזהו שרש בחי' כתר דעתיק, דלא אתיידע כלל, והוא בחי' סתים בעצם, להיות שאינו בבחי' המשכה וגילוי כלל כו'. ונת"ל דבכתר יש ב' מדריגות, בחי' חיצוניות ובחי' פנימיות כו', וי"ל דבשרשן, בחי' עצם האור הנ"ל שבהאור שלפני הצמצום, זהו בחי' חיצוניות, לפי שהוא עכ"פ בבחי' המשכה מן העצמות, ולא הכלול בעצמותו ממש כו', ובחי' הפנימיות הוא בחי' האור הכלול בעצמותו ממש 171, שאינו בבחי' אור כלל, כ"א מה שביכולתו להאיר, והוא בחי' העלם העצמי ממש כו'. ובחי' זו זהו בחי' שבעתיים כאור זה"י בשרש הראשון כו'.

וזהו 172 והיה אור הלבנה כאור החמה, דהנה, חמה ולבנה הם בחי' ז"א ומלכות 173, הוי' ואלקים, דבד"כ הן ב' המדריגות דממכ"ע וסוכ"ע כו', ולעתיד תהי' עלי' לבחי' המלכות, שתהי' כאור החמה 174, והיינו התחברות ב' המדריגות דממלא וסובב כו'. ואור החמה, שזהו בחי' אור הסובב, יתעלה, שיהי' שבעתיים כאור זה"י, דהיינו בבחי' עצמות א"ס שלמעלה מבחי' סובב כו'. והיינו דתחלה תהי' עליית המלכות בבחי' ז"א, ואח"כ יתעלו ז"א ומלכות יחד בבחי' עצמות א"ס כו', וכמשנת"ל (ד"ה אז ישיר 175). גם נת"ל (ד"ה והיה אור הלבנה 176) בענין והחכמה מאין תמצא 177, שזהו בחי' האין של הע"ס, אבל עצמות

תמד

166 לעיל ע' ותצא.

167 ראה לקו"ת חוקת טו, ב. מאמרי אדהאמ"צ קונטרסים ע' ח"ט. אוה"ת ויקרא (כרך ב) ע' תק. דרמ"צ לט, א. סה"מ תרל"ח ע' שיד. תרנ"ח ע' קצט. לעיל ע' וקלו. ועוד.

168 לעיל ע' ורמה ואילך.

169 ראה מאמרי אדה"ז הנחות הר"פ ע' קסט. אוה"ת שה"ש (כרך ג) ע' תתקסו. אוה"ת ענינים ע' רפד. ע' רפה ואילך. דרמ"צ קנג, א. סה"מ תרנ"ז ס"ע קצא ואילך. הגהות לד"ה פתח אליהו תרנ"ח ע' נו ואילך. המשך תער"ב ח"א ע' כו ואילך. ועוד.

170 לעיל ע' רמז. ולעיל ע' ורנא-רנב.

171 ראה לעיל ע' רמז. וראה שם ע' רמג ואילך.

172 הבא לקמן בפסקא זו מיוסד על ד"ה סמכוני באשישות באוה"ת שה"ש ע' רכו.

173 ראה פרדס שער כג (שער ערכי הכינויים) פכ"א ערך שמש וירח. וראה גם עץ חיים שער כא (שער לידת המוחין) פ"ב. פרדס שם פ"ח ערך חמה. שם פ"יב ערך לבנה. ובכ"מ.

174 ראה לקו"ת צו י, א.

175 לעיל ע' ושפו.

176 לעיל ע' ותקמה ואילך.

177 איוב כח, יב.

א"ס קדוש ומובדל כו', [ו]זהו ג"כ והי' אור הלבנה כאור החמה, היינו שתהי' העלי' בבחי' האין של הע"ס (וזהו בחי' סוכ"ע), ואחר כך תהי' העלי' בבחי' עצמות המאור כו'. ולפי"ז, פי' והי' אור הלבנה כאור החמה, היינו, כאור החמה דלעתיד שתהי' שבעתיים כו'¹⁷⁴. ובשרש היינו עליית המלכות בבחי' עצמות א"ס כו', דלאחר העבודה וגמר הביורורים שנעשה ע"י המלכות למטה בתחתונים, שבזה דוקא יש נעיצת התחלה כו'¹⁷⁸, שז"ע מה שנתאוה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים¹⁷⁹, שהדברים התחתונים בעצמן דוקא יתעוררו להיות בחי' כלים לאלקות כו', שזהו דוקא ע"י הביורור מלמטה למעלה הנעשה ע"י המלכות דוקא כו', וכמשנת"ל (ד"ה כי המצוה הזאת וד"ה תקעו וש"ד¹⁸⁰), תתעלה המלכות בתחלתן, דהיינו בבחי' העלם העצמי דא"ס כו', וכמו"כ יהי' הגילוי דבחי' העלם העצמי שיאיר בגילוי בבחי' מלכות כו'. והנה לבנה ר"ת ל"ב נתיבות החכמה¹⁸¹, והיינו בחי' ל"ב נ"ח שנמשכי' מן החכמה אל המלכות, וזהו בחי' המשכת השערות שמבחי' חכמה בהלכות דתושבע"פ שבמלכות כו', כמשנת"ל (ד"ה והי' אור הלבנה¹⁸²). וע"י סלסול וביורור ההלכות בעיון ויגיעה, והעיקר בבחי' קבעומ"ש כו' כנ"ל, עי"ז תהי' אור הלבנה כאור החמה דלעתיד, שיאיר בבחי' מלכות גילוי בחי' ההעלם העצמי דא"ס כו'.

וזהו ג"כ מ"ש¹³⁵ הנה ישכיל עבדי ירום ונשא וגבה מאד, ואיתא בזהר פ' וישב דקפ"א ע"א, ובזמנא דמטי זמנא דסיהרא לאתנהרא מה כתיב הנה ישכיל עבדי כו', ומבואר במ"א¹⁸³ ביאור הענין, דישכיל הוא בחי' מו"ס, וירום הוא בחי' גולגלתא, בחי' כתר שבכתר כו'. וכ"ז הוא בחי' האין של הע"ס, לפי ב' האופנים שנת"ל. ואח"כ ונשא וגבה הן מסט' דאברהם ויצחק, דהיינו בחי' חו"ג דעתיק כו', מאד מסט' דיעקב, שזהו בחי' ת"ת שעולה עד הכתר דעתיק, ועד בחי' פנימיות הכתר, וכמו שנת"ל¹⁸⁴ דמה שהת"ת עולה עד הכתר²⁶ היינו בחי' פנימיות הכתר כו', שזהו העלי' היותר עליונה שתהי' לעתיד כו'. וכ"ז ישכיל עבדי, ע"י קיום המצות בפו"מ, וע"י עבודת הביורורים למטה דוקא, בהביורור דמלמטה למעלה, וכמו"כ בעסק התורה בעיון ובבחי' קבעומ"ש דוקא כו'. וזהו גם כן ענין והי' אור הלבנה כאור החמה דלעתיד שתהי' שבעתיים כו'.

ורש"י פי' שבעתיים כאור זה"י עודף על אור של עכשיו כו'¹⁸⁵, וצ"ל לפ"ז דקאי על האורות דא"א, לא בחי' אור פנימיות הכתר כו', והיינו מצד הגילוי דשרש בחי' הז"א כו', דמלכות שרשה בבחי' פנימיות הכתר, כמ"ש בע"ח¹⁸⁶ דשרש המלכות ברדל"א כו', והגילויים דע"י¹⁸⁷ הביורורים דמלכות הוא גילוי בחי' עתיק עד רום המעלות כו' כנ"ל, ושרש הז"א

(178) ע"פ ס' יצירה פ"א מ"ז.

(179) ראה תנחומא בחוקותי ג. נשא טז. ב"ר ספ"ג. במדב"ר פי"ג, ו. תניא פל"ו.

(180) [=ושאר דרושים] לעיל ע' ותנט. ולעיל ע' ותסג ואילך.

(181) ראה ד"ה סמכוני באשישות באוה"ת שה"ש שם ע' רכת. – בהבא לקמן בפסקא זו ראה אוה"ת שה"ש שם.

(182) לעיל ע' ותקלט ואילך.

(183) ביאור"י לאדהאמ"צ כג, א"ב. ולהצ"צ (כרך א) ע'

קכב ואילך.

(184) ע' תקעב.

(185) כנ"ל ע' תקלח.

(186) שער יג (שער א"א) פ"ב. – הובא ונת' בסה"מ עטר"ת ס"ע סה ואילך. תרפ"ד ע' ח ואילך. תרפ"ה ע' נא ואילך.

תרפ"ז ע' ר"ז. תרצ"ט ע' 19-18. תש"ד ע' 264 ואילך. תש"ח ע' 53 ואילך. תש"ט ע' יב ואילך. תו"מ סה"מ מלוקט ח"א ע' לו"ז

[ובהוצאות הקודמות – ח"ב ע' קו"ח].

(187) כ"ה בגוכתי"ק. ואוצ"ל: שע"י.

ש"פ בהר ובחוקותי, מבה"ח סיון, ה'תרס"ז תקפה

הוא בבחי' אורות דאריך כו'. והענין הוא, דהנה, בגמ' דפסחים שם¹⁸⁸ אי, דמ"ש והי' אור הלבנה קאי על ימוהמ"ש, וידוע ממ"ש במ"א¹⁸⁹ בענין אפס בלתך גואלינו לימוהמ"ש¹⁹⁰, דאז יהי' הכל רק בחי' אורות וגילויים דאוא"ס, ולא בחי' העצמות ממש כו', אלא שיתגלה בחי' האור כמו שהוא כלול במקורו כו', אבל רק בחי' האור כו', ואז יהי' עדיין חילוקי מדריגות, שיהי' אור הלבנה כאור החמה, ואור החמה יהי' גבוה במעלה ומדרי', שיהי' שבעתיים כו' עודף על אור דעכשיו כו'. אבל בזהר הנ"ל¹⁶³ מפרש מ"ש והי' אור הלבנה כאור החמה על לעתיד, שיהי' אז אמיתית הגילוי דבחי' המל', וכמו שאומר¹⁹¹ ובזמנא דמטי זמנא דסיהרא לאתנהרא כו', שיהי' אז גילוי בחי' עתיק עד רכ"ד, שהוא בחי' העלם העצמי דא"ס, ויהי' גילוי זה בבחי' מלכות דוקא כו'. ומ"מ יהי' הגילוי ע"י ז"א, להיות כי ז"א הוא בחי' הגילוי כו', וכמ"ש במ"א¹⁹² (ועמ"ש בד"ה יו"ט של ר"ה רנ"ט¹⁹³), וזהו והי' אור הלבנה כאור החמה כו', אבל עיקר גילוי בחי' זו יהי' בבחי' מלכות דוקא כו', דכללות הגילוי הזה הוא ע"י הברור דמלכות דוקא, שיורדת בבחי' ירידה דוקא להתעלם ולהסתתר בנוגה דבי"ע כו', שע"י דוקא נעשה הברור בדרך מלמטה למעלה, שהדברים התחתונים מתעוררים להיות בבחי' קירוב לאלקות כו', וכמשנת"ל (ד"ה תקעו ובד"ה לך לך הב'¹⁹⁴), וזהו אמיתית הכוונה שנעוץ תחלה בבחי' עצמות א"ס כו', ועי"ז יהי' הגילוי העלם העצמי דא"ס לעתיד, ויהי' הגילוי בבחי' מלכות דוקא כו'. וזהו ג"כ מ"ש והי' אור הלבנה, ולא א' והי' הלבנה, ופי' בעמה"מ¹⁹⁵ דהכוונה על מקום הקינון שלה, היינו מה שמלכות מקנא בעשי¹⁹⁶, ואם הי' אומר והי' הלבנה, הי' אפ"ל דקאי על בחי' המלכות כמו שהיא באצי', לזאת אומר והי' אור הלבנה, להורות על מקום הקינון שלה בעשי' כו'. והיינו, דתכלי' העלי' הנ"ל דבחי' המל' הוא ע"י הברורים למטה דוקא, דהיינו בבחי' הברור דמלמטה למעלה, וכמו"כ במצות מעשיות דוקא, ובעסק התורה בבחי' קבעומ"ש דוקא, שכ"ז הוא מבחי' המלכות בירידתה למטה דוקא, ועי"ז דוקא נעשה העלי' הנ"ל במלכות לעתיד כו'.

וזהו¹⁹⁷ שמסיים שם¹²⁸ ביום חבוש ה' את שבר עמו, פי' שבר עמו י"ל שזה"ע העיון והיגיעה בתורה, ובפרט כאשר היא בבחי' קבעומ"ש, שהוא בבחי' כיווץ הנפש וביראה גדולה כו', וכמשנת"ל בענין הריעו, מל' תרועם בשבט ברזל¹⁹⁸, שהו"ע שבירה לב נשבר ונדכה, שמשברים גופם וחומרם כו', ות"ח נקראים מריעי כו'. וגם שבר הוא מל' תקוה, כמו שבר בשי"ן שמאלית, וכמו שברו על ה' אלקיו¹⁹⁹, וכדאי' במד"ר מקץ ר"פ צ"א ע"פ²⁰⁰ כי יש שבר במצרים, כי יש שבר, ועבדום וענו כו'²⁰¹, כי יש שבר²⁰², ואח"כ יצאו

188 (197) בהבא לקמן בפיסקא זו ראה ביאור לד"ה והי' אור הלבנה בלקו"ת צו יא, ג. וד"ה והי' אור הלבנה באוה"ת נ"ך ע' ריח"ט.
189 (198) ע' תקעו.
190 (199) תהלים קמו, ה.
191 (200) מקץ מב, א.
192 (201) לך לך טו, יג.
193 (202) ראה פי' המתנות כהונה: קרי ב' שבר בשיבולת (בשי"ן שמאלית) לשון אחרית ותקוה כד"א שברתי לישועתך ה'.

188 סח, סע"א שם.
189 (189) סה"מ תרנ"ב ע' י"א. תרנ"ד ע' מ"מא.
190 נוסח ברכת יוצר דשבת.
191 (191) זח"א שם קפא, רע"ב.
192 (192) ראה ד"ה השמים כסאי תרס"ח (לקמן ע' ותקכו ואילך). המשך תער"ב ח"ב ע' תשכג. ח"ג ע' א'שנה. ועוד.
193 (193) סה"מ תרנ"ט ע' יב, וע' צח ואילך.
194 (194) לעיל ע' ותסד"תסת. ולעיל ע' ותקט ואילך.
195 (195) = בעמק המלך (שער ט (שער תלת רישון) פ"א. וראה שם שער ד (שער א"ק סתימאה) פי"ב).
196 (196) ראה תקו"ז תיקון ו (כג, א).

ברכוש גדול כו'²⁰³, וענין התקוה הו"ע למחכה לו¹²³, שהו"ע התקוה בבחי' ביטול עצמותו כו' כנ"ל. ועז"א ביום חבוש ה' את שבר עמו, שיתרפא בחי' השבר, היינו הלב הנשבר כו', וגם יתמלא התקוה, במה שיהי' הגילוי דבחי' שבעתיים כאור זה"י, דהיינו בחי' ההעלם דעצמות א"ס, שיאיר בגילוי בבחי' מל', ובעולם למטה, ובנש"י כמו שהן למטה כו'.

וע"פ ²⁰⁴ כל הנ"ל יובן מה שתכלית הכוונה בבריאת והתהוות העולמות הוא בכדי שיהי' לו דירה בתחתונים¹⁷⁹, לו לעצמו כבי'²⁰⁵, דהיינו שיהי' גילוי בחי' עצמות א"ס למטה, שזהו אמיתת הגילוי שיהי' לעתיד, שיתגלה בחי' עדן סתימאה, שזהו בחי' ההעלם העצמי דא"ס כו', ושיהיו התחתונים כלי לזה כו'. וז"ש בעמה"מ²⁰⁶, דכל הכוונה בהצמצום ומקור"פ הוא שאח"כ ע"י תו"מ יהי' הגילוי במקום החלל כמו קודם הצמצום כו'. אמנם, בד"כ האור שהי' ממלא מקום החלל הוא בחי' האור כמו שהוא כשעלה ברצונו כבי' כו', שזהו שרש בחי' ממכ"ע כנ"ל, וההמשכה שנמשך אח"כ הוא בחי' אוא"ס הסובב עד בחי' העלם העצמי דא"ס, שיאיר בגילוי במקום החלל, ושיהיו התחתונים כלים לזה כו'. והיינו ע"י קיום התו"מ במצות מעשיות דוקא, ובעבודת הביורורים למטה, שע"י נעשים הדברים התחתונים כלים לאלקות כו', וכמשנת"ל (ד"ה הנ"ל¹⁸⁰), וכמו"כ בעסק התורה בעיון ובירורי הלכות בבחי' קבעומ"ש כו', שע"י כ"ז נשלם אמיתית הכוונה דנתאוה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים כו'. ומ"ש בזהר פ' בא דמ"ב²⁰⁷ בגין דישתמודעון לי' כו', זהו בנשמות דאצילות, שנק' בנים, דידיעין רזא דביתא, וכבן דחפיש בגניזא כו'²⁰⁸, וכמשנת"ל באורך²⁰⁹. וכן מ"ש בע"ח²¹⁰ בכדי שיתגלו כחותיו, הכל הוא בבחי' האצילות כו'. אבל אין זה הכוונה האמיתית, מה שנעוץ בתחלתן בבחי' עצמות א"ס כו', כ"א סו"מ²¹¹ דוקא הוא שעלה במח' תחלה כו'⁸⁶, דתכלית הכוונה הוא שיהי' גילוי עצמות א"ס ב"ה למטה דוקא כו'. וזהו דוקא ע"י בחי' יעקב עבדי, הן בקיום המצות ועבודת הביורורים למטה בתיקון ובירור הנה"ב וכל הדברים התחתונים כו', והן בעסק התורה בבחי' עבודת עבד כו', ועי"ז דוקא נשלם אמיתת הכוונה העליונה שנתאוה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים כו'.

תמו

וְז"ש ²¹² אם בחוקותי תלכו כו', ופרש"י אם תהיו עמלים בתורה, דהעיקר הוא העיון והיגיעה בתורה בבירור וסלסול ההלכות כו'. אמנם, בזה גופא העיקר הוא כאשר בירור ההלכות הוא בבחי' קבעומ"ש. וזהו ואת מצותי תשמרו, היו²¹³ עמלים בתורה ע"מ לעשות דוקא, שז"ע עסק התורה בקבעומ"ש, לידע אמיתית רצה"ע, שזהו תכלית כוונתו, וכמשנת"ל באורך. ומ"ש ועשיתם אותם קאי על מצות מעשיות, דמ"ש קודם ואת מצותי, היינו בעסק התורה ע"מ לעשות, ומ"ש ועשיתם אותם קאי על עשיית המצות

(203) שם, יד.

(204) כאן מסיים רבינו ביאור הענין שהחל לבאר בתחילת ההמשך (לעיל ס"ע וד ואילך).

(205) ראה לקו"ש חט"ז ע' 140 ואילך. וראה גם סה"מ תרצ"א ס"ע ו ואילך. ובכ"מ. לעיל ע' ו, ובהנסמן שם בהערה 611.

(206) שער שעשועי המלך פ"א (הובא לעיל ע' ו).

(207) עמוד ב.

(208) זח"ג קיא, ב (ברע"מ).

(209) לעיל ע' ורו ואילך, וע' ורפז.

(210) שער א (דרוש עגולים ויושר) ענף א.

(211) = סוף מעשה.

(212) בהבא לקמן – ראה ד"ה אם בחוקותי באוה"ת בחוקות

שם ע' קצג ואילך. וראה גם ד"ה סמכוני באישיות באוה"ת שה"ש (כרך ב) שם ע' רכו.

(213) ברש"י שלפנינו (וכן הובא לעיל בתחילת המאמר):

הוו.

ש"פ בהר ובחוקותי, מבה"ח סיון, ה'תרס"ז תקפז

בפר"מ, שע"י כ"ז ממשיכים בחי' עצמות א"ס כו' כנ"ל. וזהו ונתתי גשמיכם בעתם, דחשיב הכל יעודים גשמיים, דתכלית הגילוי לעתיד יהי' למטה בגשמיות דוקא²¹⁴, דכללות הגילוי הוא ע"י העבודה בדברים התחתונים דוקא, בבחי' מלמטה למעלה, וכן יהי' הגילוי למטה, שיהי' לו ית' דירה בתחתונים כו'. ומ"ש גשמיכם היינו ענין שבעתיים כאור זה"י, שעולה שמ"ג, כמ"ש רש"י ז"ל¹⁸⁵. ופי' גשמיכם בעתם הוא כמשנת"ל בפי' יודעי בינה לעתים³⁴, שממשיכים בחי' מוחין במלכות כו', כמו"כ פי' גשמיכם בעתם, שיהי' הגילוי בבחי' מלכות דוקא כו'. ועז"א ונתנה הארץ יכולה, שזהו בחי' העלאת מ"ן דמל', ועץ השדה יתן פריו הוא בחי' המשכת מ"ד כו', כמ"ש בלק"ת ד"ה אם בחוקתי דרוה"ב²¹⁵, והיינו מה שימושכו ויתגלה בחי' הניצוצות הנבררים כמו שהן בשרשן כו', וזהו שפי' רש"י²¹⁶ דאילני סרק יעשו פירות לעתיד, והיינו הגילוי שע"י הבירורים כו'. ובד"כ זהו בחי' ברכת הארץ שנת"ל (ד"ה והי' כי תבוא²¹⁷). וזהו ונתנה הארץ יכולה, בחי' הבירורים דמלכות, בחי' לחם מן הארץ כו', ועץ השדה כו' היינו המשכת מ"ד מהבירורים כו'. וזהו אם בחקתי תלכו, שתהיו עמלים בתורה, בבחי' עמל ויגיעה דוקא, וע"מ לעשות דוקא, שזהו עול תורה בבחי' קבלת עומ"ש כו', ואת מצותי תשמרו, בקיום מצות מעשיות בבחי' עבודת עבד, וכמו"כ בעבודת הבירורים מלמטה למעלה כו', עי"ז ונתתי גשמיכם בעתם, שיהי' גילוי בחי' העלם העצמי דא"ס בבחי' מלכות, ויהי' הגילוי למטה, שיושלם אמיתת הכוונה דנתאוה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים כו'.

כא-ב. וש"נ. תרנ"ט ע' קה.
(215) = דרוש הב' (פ' בחקותי דף מת, א).
(216) עה"פ – בחקותי שם, ד.
(217) לעיל ע' ותמא ואילך.

214) כדעת הרמב"ן בשער הגמול בסופו, וכ"ה ההכרעה בתורת החסידות, ראה לקו"ת צו טו, ג. דרושים לשבת שובה סה, סע"ד. דרמ"צ יד, ב. אוה"ת חוקת ס"ע תתט [ישם: ורבינו ז"ל (אדה"ז) בכל הדרושים הזכיר רק דעת הרמב"ן לבד]. ובהוספות לשם (הוצאת תשנ"ח) ריש ע' 39. סה"מ תרכ"ט ע'

תוכן הענינים

קכב. וביאור הענין:

כתיב סלסלה ותרוממך, שע"י היגיעה בהלכות התורה להפריד הסיבוך דהקושיות, כמו פירוד השערות, ניתוסף בעומק הענין בעילוי יותר.

ויובן מענין השערות, שיניקתן מהמוח, אבל מקום צמיחתן על הגולגלת, שהוא המקיף על המוח. ודוגמתו בתורה – מחכמה נפקת, ותושבע"פ, מל', היא כמו שערות שנמשכים ממוחין, אבל צמיחתן מהגולגלת, כתר.

והענין: המשכת השערות היא בדרך צמצום ודילוג – הארה מצומצמת, כי, ההמשכה מבחי' עצמות א"ס אינה יכולה להיות אלא הארה מצומצמת, ואעפ"כ גדלה מעלתה על ההמשכות דסדר השתל' אף שאינם בצמצום כ"כ. וזהו"ע ירידת והמשכת הלכות התורה למטה – כיון דשרש המשכתם מבחי' עצמות אוא"ס. וכידוע שהמשכה למטה היא דוקא ממקום גבוה ונעלה יותר.

וזהו"ע המשכת נה"י חדשים מכתר לצורך ההמשכה מז"א למלכות בשביל ההתהוות, שהיא ממל', ועיקרה מאור הז"א שמאיר במלכות, כי האור דז"א הוא מעין המאור להיותו דבוק בהמאור, אלא שמצד הקירוב לא יכול להיות התהוות היש, כ"א ע"י ההתלבשות במלכות. ובשביל זה צ"ל הגדלת הז"א, ועד שנמשך נה"י חדשים מכתר.

והמשל מחכם קטן שאינו יכול להסביר השכל לזולת, כי אין ביכלתו להמציא שכליים חדשים, וגם להמציא במה להלביש שיובן גם לקטן, ולזה צריך כח עליון, וכמו שלמה שאמר ג' אלפים משל, והיינו שהמשכה למטה הוא דוקא ע"י כח עליון.

וכ"ה בתושבע"פ, שהמשכה מחכמה לירד בעשי' הגשמיות היא מבחי' גלגלתא שלמעלה מהחכמה, שעם היותה חיצונית ה"ה ממקור עליון יותר.

ובפרטיות – יש ב' בחי' בשערות: גוף השערה, והיניקה מהמוח שבתוכה. וגוף השערה נמשך מהגולגלת, וזהו „מלתחת רבי". והוא המקום העליון שממנו נמשך ההגדלה שתהי' הירידה למטה.

קכג. ואף שגם החכמה עצמה (לא רק תושבע"פ שהמשכתה מחכמה ע"י שערות) נמשכת מכתר, מאין תמצא – הנה:

האין שממנו תמצא החכמה הוא רק האין של הע"ס, שבמקורם הם בבחי' אין, אבל עצמותו ית' הוא למע' מזה (שהרי הספירות הם כמו שמות בלבד). וגילוי עצמותו הוא בחי' גלגלתא, אין דכתר. ושם מלובש גם עתיק, בחי' תחתונה שבעצמות.

וכנ"ל שבאין דכתר – ב' מדריגות: גילוי האין (האין דע"ס – מקור החכמה, וגם האין דחכמה, שהוא רק בבחי' סיבה, כמו ילמוד במקום שלבו חפץ), והאין עצמו.

והם ב' המדריגות שברצון: יש רצון שמתלבש בטעם נעלם, והו"ע חכמה סתימאה

תוכן הענינים

שהיא בחי' טעם נעלם לרצון, ולכן יכול להשתנות ולהתחלף כיון שיש טעם נעלם עכ"פ (ולא כמו רצון הבהמה שהוא רצון פשוט שלא ישתנה. וזהו מעלת הרצון דנה"ב כשמתהפך לטוב. והו"ע ספה"ע, בירור נה"ב, שמגיע לעצמות גלגלתא – עמר לגלגלת). וזהו רק גילוי האין דכתר; אבל האין העצמי דכתר הוא – אמיתית הרצון שאין לו אפי' טעם כמוס. והו"ע הרצון שבמצוות שאינו משתנה לעולם.

ומשם נמשכים השערות – הלכות תושבע"פ שיומשכו למטה מטה.

ולהגיע לזה צ"ל סלסול השערות שהו"ע העיון דתורה. והיינו שע"י לימוד ההלכה סתם מגיע ליניקת המוחין שבשערה, אבל ע"י סלסול השערות לצאת מהסבך – מגיע בבחי' גלגלתא. אין העצמי, שלמע' מגילוי האין דכתר שבשערות מ"ט.

קכד. והנה אמרו רז"ל „הפך בה והפך בה” – שבעסק התורה גופא יש ב' אופנים: מלמעלה למטה ומלמטה למעלה.

(אף שבכללות התורה היא בבחי' המשכה מלמעלמ"ט, דלא כתפלה שהוא הקירוב בכח עצמו, שלכן התחלת התפלה היא בהודאה, ואח"כ התפעלות המדות, ואח"כ התפעלות שע"י השגה, והתחלת העבודה היא בבחי' כפי', שמכריח את עצמו בהתבוננות ובאהבה שכך יאתה כו', וקודם העבודה אין גילוי אור בנפשו (רק גילוי בבחי' מקיף לעוררו), והגילוי שע"י התפלה הוא האור השייך אל העולמות, כיון שנמשך ע"י עבודתו; משא"כ התורה שניתנה מלמעלה, אור עצמי שנמשך מלמעלה למטה).

ובכללות הוא החילוק בין תושב"כ ותושבע"פ; תלמוד ירושלמי ותלמוד בבלי. ובפרטיות – יש בירור הלכה גופא ב' אופנים הנ"ל: (א) ע"י הרגש טעם ושכל או עונג, שהוא כח עצמי שבא מלמעלמ"ט, (ב) ע"י קבעמ"ש שנוגע לו לידע אמיתית הענין, בבחי' מלמטה למעלה.

וכדי להגיע לבחי' אין העצמי ממש – ה"ז ע"י עסק התורה בקבעמ"ש, משא"כ כאשר בירור ההלכה הוא מצד הרגש הטעם, אזי מגיע רק לבחי' מקור החכמה.

וע"ד מעלת מצוות מעשיות לגבי לימוד התורה שמגיע לבחי' העצמיות, כך גם בלימוד שע"י קבעמ"ש, וזהו הפך בה כו' דכולא בה – שיש בזה גם מעלת מצוות מעשיות.

קכה. ובה יובן מארז"ל גבי ב"ש וב"ה – אלו ואלו דברי אלקים חיים, ומ"מ הלכה כב"ה, לפי שנוחין ועלובין:

ובהקדים – שיש אלקים סתם ואלקים חיים: אלקים – שמסתיר על שם הוי', כדי שיוכל להיות עולמות בעלי גבול, והו"ע הצמצום בשביל בי"ע הכלליים, והפרסא בשביל בי"ע הפרטים; אבל אלקים חיים – אינו צמצום גמור, שהרי חיים הו"ע השפעה, אלא ע"ד מועט המחזיק את המרובה. ולמעלה – האור דאצילות, שלמרות החילוקים שבו, בחכמה בקירוב ובבינה בריחוק, בז"א דרך חלון ובמל' דרך נקב – ה"ז מהות ועצמות האור, אלא שבא במיעוט, משא"כ בבי"ע, שהפרסא מעלמת על מהות האור.

תוכן הענינים

וזהו"ע התורה, דברי אלקים חיים – שגם בבי"ע מאיר מהות האור כמו שהוא למע' מהפרסא, ויהי קול מעל לרקיע. וכמבואר באגה"ק, שההלכות שלפנינו הם מבחי' אור הנשמה דמל' דיצירה ובריאה שבתוכן מלוּבש מהות ח"ע דאצילות – שהתלבשות מהות ח"ע באור הנשמה היא בבחי' מעבר (ולא כמו התלבשות אור הנשמה בנ"ר דבי"ע, שלהיותם בחי' נברא, התלבשות אור הנשמה בהם היא בבחי' העלם והסתר הבורא מהנברא), שיש בהם מהות ח"ע בלי העלם והסתר גמור, כי אם בבחי' מיעוט. וזהו אלו ואלו דא"ח – שמאיר מהות האלקות דאצי' ממש, אלא שהיא בבחי' מיעוט.

קכו. אמנם, גם „אלקים חיים" הוא רק אלקים, התפשטות הארה, ולא עצמות המאציל.

ויוּבן מכחות הנפש, שכל ומדות – שאינם עצמיות הנפש, שהרי יש בהם שינויים דקטנות וגדלות, ואף שאין זה אלא העלם וגילוי, ה"ז שינוי, ואילו היו עצם הנפש לא הי' גם שינוי זה, וכמו בהתקשרות עצמות הנשמה בגוף שאין בזה שינויים. וגם השכל שמסתעף מהנפש, ומתאחד עמה יותר משאר הכחות – ה"ז רק התפשטות הארה. וכן הרצון הוא רק התפשטות הנפש. וגם המדריגה שלמע' מהשכל והרצון, שפועלת התגלותם (בחי' אורא, מוח סתום, דעת דעתיק) – אינה עצמות הנפש.

וכ"ה בע"ס דאצילות, שענינם רק התפשטות הארה – אלקות, ולא אלקה, אור שדבוק במקורו ומעין מקורו, אבל רק הארה שבאי"ע לעצמות. ולכן ההתהוות היא ע"י האור, וע"י הכלים, ומ"מ ה"ז רק אלקות, ולא אלקה, התפשטות הארה בלבד. וזהו **אלקים חיים**.

ולמעלה מזה הוא הוי' – סוכ"ע, ועד לעצמות אוא"ס. וכידוע שג' שמות הוי' אלקינו הוי' הם אני ראשון ואני אחרון ומבלעדי אין אלקים, והיינו שהוי' היינו עצמות אוא"ס. וכמ"ש בגנת אגוז, ששם הוי' מורה על ההוי' הקדומה בהחלט מחוייב המציאות כו', והו"ע מצוי ראשון שמציאותו מעצמותו.

ואף שהוי' הוא גם שם בלבד, מצד היותו בורא, ולא עצמות ממש – הרי היכולת להוות היא מצד שמציאותו מעצמותו ואינו עלול כו'. וזהו שמו הכלול בעצמותו, הוא ושמו, שזהו רק מה שבכחו ויכלתו להוות, ואין שום דבר זולת העצמות.

קכז. וזהו והוי' עמו שהלכה כמותו – כי, הלכה היא אמת לאמיתו, לא רק אמת, כמו אלקים חיים, אלקות ממש, שהוא אמת, להיותו גילוי העצם, אבל אינו אמת לאמיתו, שהרי אפילו האור אין מציאותו מעצמותו אלא מהמאור, וברצות הבורא יתבטל (וכמו שכל הנבראים אינם מציאות אמיתית, כיון שיכולה להיפסק מציאותם, כמו נהרות המכזבים, כי כל מציאותם היא מצד הבורא); ורק שמו העצמי שהוא קדמון כקדמותו, הוא אמת לאמיתו.

וזהו מעלת ההלכה על או"א דא"ח – שדא"ח הוא בחי' התפשטות לבד, עד עצם האור, והלכה מגיע עד העלם העצמי, אמת לאמיתו.

קכח. וזהו גם מעלת המכריע – יעקב, מדת התפארת, אמת:

תוכן הענינים

גם חו"ג – להשפיע לכל, דכחשכה כאורה, או לא להשפיע לשום אדם, שהרי שמים לא זכו בעינינו – הם אמת, אבל אין זה אמת לאמיתו, כי יש ניגוד; ורק על רחמים אין התנגדות, והיינו לפי שבתפארת מאיר עצמות או"ס שנושא כל ההפכים.

שרש חו"ג מחיצוניות הכתר, ורק הארה; ותפארת – מפני' הכתר, ומהות האור. וזוהי גם מעלת המכריע – שכולל ב' הדעות ושניהם מסכימים לו, ולכן הלכה כהמכריע, אמת לאמיתו.

ולכן צורבא דרבנן דמורי הוא: מישכר – יודעי בינה לעתים, שממשיכים בינה בכל כ"ח העתים, עי"ז שמאיר בהם גילוי אור עליון; או מלוי – שמחבר ראובן ושמעון, ימין ושמאל.

קכט. וביאור ענין אמת לאמיתו – בעבודה:

יש ד"ע וד"ת: ד"ת – שהנברא נרגש למציאות יש, ואילו מקורו אינו נרגש, אלא נעלם ונסתר ממנו, ולכן קוראו אין (למעלה – לא נרגש מהות האין, ולמטה – לא נרגש אפילו מציאותו). וד"ע – למעלה יש ולמטה אין.

והנה, גם ד"ת הוא באלקות, אלא, שזהו בהארה שנעשה מקור לעולמות, ששם יש תפיסת מקום להיש, והאין יש לו ערך ושייכות אל היש,

[ומה שההתהוות היא בבחי' אין ערוך, היינו, שמתעלם ומסתתר מהנבראים להיות רק בבחי' סיבה ולא עילה. ולא כמו ההתהוות מאור הסובב, שהוא רק מצד כל יכול, ולא מפני שהוא בגדר מקור; אמיתית ההתהוות הוא מהסובב, אלא שכל פעולה צ"ל ע"י התגלות הפועל, שזוהי ההארה שבאה בבחי' כח הפועל בנפעל, שבה יש תפיסת מקום להיש, ורק מתעלמת כו']

וד"ע הוא בבחי' עצמות אלקות שאינו בערך מקור לעולמות, ולכן אלקות הוא היש, אמיתית הענין, והעולמות אין תופסים מקום כלל. וזהו החילוק בין בי"ע לאצילות.

וגם באצילות גופא יש ד"ת וד"ע: דעת – המחבר מוחין ומדות, ודעת – שממשיך אור הכתר במוחין ומדות. ותלוי באופן עמידת הספירות זה תחת זה או בבחי' קוין: אופן הא' – ע"י המשכת אור דסדר השתל', עו"ע, שהעלול אינו בביטול במציאות לגמרי, שהרי העילה היא כערכו. ואופן הב' – ע"י המשכת האור שלמע' מהשתל', שע"י נעשה הביטול במציאות דכולא קמי' כל"ח.

וזהו חילוקי המדריגות באמת: ד"ת – שפת אמת. ד"ע – אמת. ואמת לאמיתו – אין עוד שלמע' גם מהביטול דכולא קמי' כל"ח, שהוא בבחי' האור, ואין עוד הוא בבחי' שמו העצמי הכלול בעצמותו, שיתגלה לע"ל.

קל. וענין הגילוי דאמת לאמיתו הוא ע"י העבודה דקבעמ"ש, עבודת עבד, שכל מציאותו אינה אלא מציאות האדון.

וזהו מ"ש בדוד „הוי' עמו" ש„הלכה כמותו" – דכיון שהי' בתכלית הביטול, שוית' ודוממתי, לכן זכה לכיון להלכה, אמת לאמיתו.

וזהו „הריעו לה' כל הארץ" ר"ת הלכה, הריעו מל' תרועם בשבט ברזל, לב נשבר, ונפשי כעפר לכל תהי', ועי"ז פתח לבי בתורתך. וזהו „מזמור לתודה" – הודאה בכל עצמותו, מצד הביטול העצמי של עצם הנפש.

תוכן הענינים

ולכן הלכה כב"ה שנוחין ועלובין, אף שב"ש מחדדי טפי – כי ע"י החידוד באים לכח הנעלם דחכמה, ולא להעלם העצמי דא"ס, ששם שרש ההלכה (שלזה באים ע"י הביטול דוקא).

וזהו הפך בה והפך בה – ב' אופנים: לימוד בטעם ועונג, שע"ז מגיע לכח העצמי דחכמה, או לימוד בקבעמ"ש, שע"ז מגיע להעלם העצמי.

וזהו יעשה למחכה לו, שזהו החיכוך לידע אמיתתה של תורה, וע"ז בא לבחי' עדן עין לא ראתה, העלם העצמי דא"ס.

קלא. וזהו והי' אור הלבנה כאור החמה גו' שבעתיים כאור שבעת הימים:

שבעת הימים – ז"ת דעתיק שמתלבשים באריך, ראשית גילוי אוא"ס שמאיר בעולמות; אור שבעת הימים – ג"ר דעתיק, שמובדל מהעולמות ואינו מתלבש בהם (ומשך נמשך אתעדל"ע גם ללא אתעדל"ת); ושבעתיים גו' – כתר דעתיק, רדל"א. וכמו ממלא וסובב ומקיף הרחוק.

ברדל"א גופא יש פני' וחיצוניות. ועפ"ז – אור זה"י נכלל בממכ"ע; חיצוניות רדל"א – סובב; ופני' רדל"א – בחי' א"ס שלמע' מממלא וסובב. שרש ממלא וסובב – שרש הע"ס בעליית הרצון, וקודם עלות הרצון שביכלתו להאציל ספי' אין קץ. וכ"ז בבחי' הגילוי. וישנו עצם האור שאינו בבחי' המשכה וגילוי כלל. ובזה גופא – החיצוניות שהוא בבחי' המשכה מן העצמות, והפנימיות שכלול בעצמותו ממש, מה שביכלתו להאיר, העלם העצמי ממש. וזהו שבעתיים.

וזהו והי' אור הלבנה כאור החמה גו': חמה ולבנה – ז"א ומלכות, סובב וממלא. ולעת"ל יתחברו ממלא וסובב. ואח"כ יתעלו בבחי' עצמות א"ס. והו"ע עליית המלכות לאחר גמר הבירורים למטה, ששם נעיצת ההתחלה, שנתאווה דירה בתחתונים, ואז תתעלה המלכות לבחי' תחלתן – העלם העצמי, שיאיר בגילוי במל'. וכל זה יהי' ביום חבוש ה' שבר עמו – קב"ע ותקוה בבחי' ביטול עצמותו.

וזהו הנה ישכיל עבדי גו' – שכל העליות עד לפני' הכתר הם ע"י עבדי, קיום המצות בפו"מ ועבודת הבירורים מלמטלמ"ע, ועסק התורה בקבעמ"ש.

קלב. וזהו שתכלית הכוונה היא (לא רק בגין דישתמודעון או שיתגלו כחותיו, שזהו באצ'י, אלא הכוונה האמיתית שנעוץ בתחלתן בבחי' העצמות היא סוף מעשה דוקא) דירה בתחתונים – גילוי העצמות (העלם העצמי) למטה באופן שהתחתונים נעשים כלי לזה, ע"י העבודה למטה בקבעמ"ש, בחי' יעקב עבדי, עבודת עבדי.

השמטות ותיקונים:

בחוברת ג עמוד פו הערה 95, נדפס שבהערה 1, וצ"ל שבד"ה כי ידעתיו הערה 1.
בחוברת ט עמוד שסז: מספר 51 צ"ל בשו"ה יותר, אחרי תיבות השכל כו'.
בחוברת יב ע' תקיא הערה 142 נדפס משבת ליו"ט וצ"ל מיו"ט לשבת.
שם ע' תקכב הערה 74 נדפס ראה מגלה עמוקות וצ"צ ראה מורה נבוכים ח"ב פ"י. מגלה
עמוקות

תודת המערכת נתונה לשולחי ההערות, ובקשתנו שטוחה לפני הלומדים והמעיינים לשלוח לנו את הערותיהם.
editor@kehot.com

לזכות

ר' נחום חיים וזוגתו מרת אסיה שיחיו

בולינסקי

נדפס

על יד בן יכבד הוריו

משה זאב שי' בולינסקי